

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI

KİŞİSEL GELİR DAĞILIMININ İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Burhan TAŞ
1030225304

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Kenan ÖREN

ISPARTA-2016

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Burhan Taş	
Anabilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı	
Tez Başlığı	Gelir Dağılım Politikalarının İstihdam ve İşgücü Performansına Etkileri	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Kişisel Gelir Dağılımının İşgücü ve İstihdam Üzerindeki Etkileri	
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında jürimiz 21/12/2016 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için; ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU² ile aşağıdaki kararı almıştır. ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ³ kararlaştırılmıştır.		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof.Dr. Kenan ÖREN/Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Doç.Dr. Mustafa ÖZTÜRK/ Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Doç.Dr. Mehmet Merve ÖZAYDIN/ Gazi Üniversitesi	
Jüri Üyesi		
Jüri Üyesi		

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrenci, yeni tez konusu belirler.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kişisel Gelir Dağılımının İşgücü ve İstihdam Üzerindeki Etkileri” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Burhan Taş
04.01.2016

ÖNSÖZ

Milli gelirden her kesimin eşit bir şekilde pay alması hiç kuşkusuz tüm dünyadaki ülkeler için geçerli bir yaklaşımdır. Bireyler en iyi yaşam standartlarına ulaşabilmek için mücadele vermektedirler. Bunu başaran ve bireylerini en iyi yaşam standartlarında yaşatan gelişmiş ülkeler muhakkak bulunmaktadır.

Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren güçlü bir ekonomik yapılanmanın bulunması her alanda olduğu gibi istihdam ve işgücü alanında da kendini göstermektedir. Ekonomik veriler ışığında yapılan çalışmada Eurostat, OECD ve TÜİK verileri kullanılarak tablolar oluşturulmuştur. Oluşturulan tablolar ile veriler karşılaştırılmış ve ülkeler arasındaki kişisel gelir dağılımı, istihdam ve işgücü oranları incelenmiştir.

Çalışmada yapılan inceleme ve karşılaştırmaların daha sonra yapılacak araştırmalara örnek olması hedeflenmektedir.

Yüksek Lisansım boyunca araştırmalarımın destek veren ve beni cesaretlendiren değerli hocam Prof. Dr. Kenan Ören’e teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca çalışmalarım esnasında benden desteğini esirgemeyen tüm hocalarıma, eşime ve çocuklarıma teşekkür ediyorum.

Burhan TAŞ

Ocak 2016

Isparta

KİŞİSEL GELİR DAĞILIMININ İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Burhan TAŞ

Süleyman Demirel Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim
Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 111 sayfa, Isparta, Ocak 2016

Danışman: Prof. Dr. Kenan ÖREN

ÖZET

Dünya’da ve Türkiye’de çalışanlar arasında gelir dağılımının adaletli bir şekilde olması için yapılan çalışmaların tüm kesimleri kapsayacak şekilde gerçekleşmesi hiç kuşkusuz her birey tarafından arzu edilmektedir.

Ekonomik göstergeler açısından Dünya’da gelişmiş ülkelerin istihdam ve işgücü performanslarına bakıldığında gayet iyi bir durumda oldukları gözlemlenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında olan ülkemizde ise son yıllarda yaşanan olumlu gelişmeler sayesinde kabuğundan sıyrılarak daha iyi seviyelere geldiği görülmektedir.

Dünya’daki tüm ülkeleri baz alındığında gelir dağılımı, istihdam ve işgücü rakamlarının ülkemiz açısından gayet iyi bir durumda olduğunu görmekteyiz. Ekonomik veriler ışığında gelinen nokta, ülkemiz için daha iyi seviyelere çıkmanın ayak sesleri olacaktır. İnsanımıza ve yarınlara daha iyi bir gelecek bırakmak ancak çok çalışan ve adaletli davranan nesiller yetiştirmemize bağlıdır.

Anahtar kelimeler: Gelir Dağılımı, İstihdam, İşgücü, Gayri Safi Milli Hâsıla, Milli Gelir

LABOUR AND EMPLOYMENT IMPACT ON PERSONAL INCOME DISTRIBUTION

Burhan TAŞ

Süleyman Demirel University, Department of Labour Economics and Industrial
Relations, MA Thesis, 111 page, Isparta, January, 2016.

Supervising Professor. Kenan ÖREN

ABSTRACT

It is undoubtedly desired by everybody that it should realize that activities for equitable income distribution must cover all segments in the community in Turkey and all over the World. When viewed from the perspective of economic indicators on employment and labor performance of developed countries in the world, it is observed that they are in very good condition. On the other hand, our country seems to have come to a better level scraped from its shell among developing countries due to positive developments in recent years. On the basis of all countries of the world income distribution, employment and labor force figures for our country, we observe that we are in a very good condition. In the light of economic data, this point it will be a better level of footfall for our country. To leave a better future for our people and our future generation depends on upbringing hardworking and just generation

Key Words: Income distribution, Employment, Workforce, Gross National Product, National Income.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	ii
YEMİN METNİ SAYFASI.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
Ö Z E T	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GRAFİK LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GELİR DAĞILIMI İSTİHDAM VE İŞGÜCÜ

1.GELİR DAĞILIMI KAVRAMI	3
1.1.Gelir Dağılımı	3
1.1.1.Gelir Dağılımı Türleri	4
1.1.1.1.Kişisel Gelir Dağılımı	4
1.1.1.2.Fonksiyonel Gelir Dağılımı.....	5
1.1.1.3.Sektörel Gelir dağılımı.....	6
1.1.1.4.Bölgesel Gelir Dağılımı	7
1.1.2.Gelir Dağılımı Eşitsizlik Ölçütleri	8
1.1.2.1.Lorenz Eğrisi	8
1.1.2.2.Gini Katsayısı	10
1.1.2.3.Logaritmik (Gelirlerin Logaritmalarının) Varyans.....	10
1.1.2.4.Standart Sapma	11
1.1.2.5.Değişim Katsayısı.....	11
1.1.2.6.Aralık Ölçüsü.....	12
1.1.2.7.Atkinson Eşitsizlik Ölçüsü	12
1.1.3.Gelir Dağılımının Teorik Biçimleri	12
1.1.3.1.Fizyokratik Gelir Dağılımı Teorisi	13
1.1.3.2.Klasik Gelir Dağılımı Teorisi.....	14
1.1.3.3.Neo-Klasik Gelir Dağılımı Teorisi	15
1.1.3.4.Keynesyen ve Neo-Keynesçi Gelir Dağılımı Teorisi	17
1.2.İstihdam Kavramı	18

1.2.1.İstihdam Çeşitleri	19
1.2.1.1.Tam İstihdam.....	19
1.2.1.2.Eksik İstihdam	21
1.2.1.3.Aşırı İstihdam	22
1.2.2.İstihdam Teorileri.....	23
1.2.2.1.Klasik İstihdam Teorisi.....	24
1.2.2.1.1.Mahreçler Kanunu	24
1.2.2.1.2.Faiz Teorisi	25
1.2.2.1.3.Ücret Teorisi	26
1.2.2.1.4.Klasik Fiyat Teorisi	28
1.2.2.2.Keynes ve Modern İstihdam Teorisi.....	28
1.2.3.İstihdam Politikaları	29
1.2.3.1.Aktif İstihdam Politikaları.....	30
1.2.3.2.Pasif İstihdam Politikaları	31
1.3.İşgücü.....	32
1.3.1.İşgücü Piyasası.....	33
1.4.Kişisel Gelir Dağılımı.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA GELİR DAĞILIMININ İSTİHDAM VE İŞGÜCÜNE ETKİLERİ

2.DÜNYA'DA GELİR DAĞILIMI.....	37
2.1.Bazı Ülkelerin Gelir Dağılımı	37
2.1.1.Avustralya'da Kişisel Gelir Dağılımı.....	37
2.1.2.Japonya'da Kişisel Gelir Dağılımı	38
2.1.3.Çin'de Kişisel Gelir Dağılımı	39
2.1.4.Rusya'da Kişisel Gelir Dağılımı	40
2.1.5.Almanya'da Kişisel Gelir Dağılımı	41
2.1.6.İngiltere'de Kişisel Gelir Dağılımı.....	43
2.1.7.Portekiz'de Kişisel Gelir Dağılımı.....	44
2.1.8.Brezilya'da Kişisel Gelir Dağılımı.....	45
2.1.9.Amerika Birleşik Devletleri'nde Kişisel Gelir Dağılımı.....	46
2.1.10.Gelişmiş Ülkelerde Kişisel Gelir Dağılımı.....	48
2.1.11.OECD Ülkelerinde Kişisel Gelir Dağılımı	50
2.2.Ülkelere Göre İstihdam ve İşgücü	53
2.2.1.Avustralya'da İşgücü ve İstihdam.....	53
2.2.2.Japonya'da İşgücü ve İstihdam.....	54
2.2.3.Çin'de İşgücü ve İstihdam.....	55
2.2.4.Rusya'da İşgücü ve İstihdam.....	56
2.2.5.Almanya'da İşgücü ve İstihdam	57

2.2.6.İngiltere’de İşgücü ve İstihdam	59
2.2.7.Portekiz’de İşgücü ve İstihdam.....	60
2.2.8.Brezilya’da İşgücü ve İstihdam	61
2.2.9.Amerika Birleşik Devletleri’nde İşgücü ve İstihdam.....	62
2.2.10. Gelişmiş Ülkelerde İşgücü ve İstihdam.....	63
2.2.11. OECD Ülkelerinde İşgücü ve İstihdam.....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KİŞİSEL GELİR DAĞILIMI

3.TÜRKİYE’NİN DURUMU.....	68
3.1.Hane Halkı Yüzdelere Göre Kişisel Gelir Dağılımı.....	69
3.1.1.Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımında Gini Katsayısı.....	72
3.1.2.Bölgeler Açısından Gelir Dağılımı	73
3.1.2.1.Gelir Oranlarının Karşılaştırılması	74
3.1.3.Türkiye’de İşgücü ve İstihdam	75
3.1.4.Türkiye’de Cinsiyete Göre İşgücü ve İstihdam	76
3.1.5.Türkiye’de Sektörlere Göre İstihdam.....	78
3.1.6.GSYH’ dan Eğitime Ayrılan Payların Karşılaştırılması	79
3.1.7.Türkiye’de Eğitim Harcamaları	82
3.1.8.İş-Kur’un İşe Yerleştirme Faaliyetleri	83
3.1.9.İş-Kur Meslek Edindirme Kursları.....	89
3.1.10.Türkiye’de İşsizlik.....	97
3.1.11.Türkiye’nin Ekonomik Gelişme Hızı	98
3.1.12.Türkiye’de Kayıt dışı İstihdam	100
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	102
KAYNAKÇA.....	105
ÖZ GEÇMİŞ.....	111

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Avustralya’da Kişi Başına GSYH	38
Grafik 2: Japonya’da Kişi Başına GSYH.....	38
Grafik 3: Çin’de Kişi Başına GSYH.....	39
Grafik 4: Rusya’da Kişi Başına GSYH.....	41
Grafik 5: Almanya’da Kişi Başına GSYH	42
Grafik 6: İngiltere’de Kişi Başına GSYH	43
Grafik 7: Portekiz’de Kişi Başına GSYH	44
Grafik 8: Brezilya’da Kişi Başına GSYH	46
Grafik 9: Amerika Birleşik Devletlerinde Kişi Başına GSYH.....	47
Grafik 10: Gelişmiş Ülkelerde Kişi Başına GSYH	49
Grafik 11: OECD Ülkelerinde Kişi Başına GSYH.....	51
Grafik 12: Avustralya'da İşgücü ve İstihdam Oranları	53
Grafik 13: Japonya'da İşgücü ve İstihdam Oranları	54
Grafik 14: Çin'de İşgücü ve İstihdam Oranları	55
Grafik 15: Rusya'da İşgücü ve İstihdam Oranları	57
Grafik 16: Almanya'da İşgücü ve İstihdam Oranları.....	58
Grafik 17: İngiltere’de İşgücü ve İstihdam Oranları	59
Grafik 18: Portekiz’de İşgücü ve İstihdam Oranları.....	60
Grafik 19: Brezilya’da İşgücü ve İstihdam Oranları	62
Grafik 20: Amerika Birleşik Devletleri’nde İşgücü Ve İstihdam Oranları.....	63
Grafik 21: Gelişmiş Ülkelerde İşgücü ve İstihdam Oranları.....	64
Grafik 22: OECD Ülkelerinde İşgücü ve İstihdam Oranları.....	66
Grafik 23: Türkiye’de Kişi Başına GSYH	68
Grafik 24: Gayri Safi Milli Hasıla İle Gelir Oranlarının Karşılaştırılması	75
Grafik 25: Türkiye’de İşgücü ve İstihdam Oranları	76
Grafik 26: Türkiye’nin (15+ Yaş Nüfus) İşgücüne Katılma Oranları	77
Grafik 27: Türkiye’de İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı.....	78
Grafik 28: OECD Ülkelerinde Eğitim Kurumlarına Yapılan Harcamaların GSYH’ya Oranı 2011	80
Grafik 29: Türkiye’de Gsyh’ Dan Eğitime Ayrılan Pay	83
Grafik 30: İş-Kur Tarafından Cinsiyete Göre İşe Yerleştirilenler 2008.....	86
Grafik 31: İş-Kur Tarafından Cinsiyete Göre İşe Yerleştirilenler 2009.....	87
Grafik 32: İş-Kur Tarafından Cinsiyete Göre İşe Yerleştirilenler 2010.....	88
Grafik 33: Kurs İstatistikleri 2012.....	91
Grafik 34: İşgücü Yetiştirme Programlarından Kurs Alanlar-2013	93
Grafik 35: Eğitim Durumuna Göre İşgücü Yetiştirme Programlarından Kurs Alanlar-2014-1	94
Grafik 36: Eğitim Durumuna Göre İşgücü Yetiştirme Programlarından Kurs Alanlar-2014-2	95

Grafik 37: Eğitim Durumuna Göre İşsizlik.....	98
Grafik 38: Yıllara Göre Türkiye'nin Ekonomik Gelişme Hızı	99
Grafik 39: Kayıt Dışı İstihdam	100
Grafik 40: İşyeri Büyüklüğüne Göre Kayıt Dışı İstihdam	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Lorenz Eğrisi	9
Şekil 2. Emek Arz Ve Talebini Belirleyen Faktörler.....	27
Şekil 3. Sivil İşgücü ve İstihdamın Genel Nüfus İçerisindeki Görünümü.....	33

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’de Hane Gelirlerinin %20’lik Dilimlere Göre Dağılımı	70
Tablo 2. Türkiye’nin Gini Katsayısı	72
Tablo 3. Bölgeler İçin Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Gelire Göre Gini Katsayısı .	73

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	:Araştırma Geliştirme
ASELSAN	:Askeri Elektronik Sanayi
AÜ	:Ankara Üniversitesi
DİE	:Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
GAP	:Güneydoğu Anadolu Projesi
GSMH	:Gayri Safi Milli Hâsıla
GSS	:Genel Sağlık Sigortası
GSYH	:Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
IMF	:Uluslararası Para Fonu
İEP	:İşbaşı Eğitim Programları
İŞKUR	:Türkiye İş Kurumu
İŞ YET KURS	:İşgücü yetiştirme kursları
MEK	:Meslek Edindirme Kursları
OECD	:Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı
OEEC	:Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
SBF	:Siyasal Bilgiler Fakültesi
SYETP	:Gençlerin İstihdam Edilmesi İçin Eğitim Programı
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	:Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneđi
TYÇP	:Toplum Yararına Çalışma Programları
UMEM	:Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi

GİRİŞ

Gelir dağılımı kavramı ilk kez klasik iktisatçılar tarafından öne sürülmüştür. Belirli bir dönemde ekonomide ortaya çıkan gelir, toplumda yaşayan kişilere, gruplara ve üretim faktörlerine bölüştürülmesini ifade etmektedir. Gelir dağılımı politikasının amacı bir tek gelirin araştırılmasını değil, çoğunlukla milli geliri meydana getiren üretim faaliyeti içerisindeki sosyal ilişkilerin ve bölüşümün bilinmesidir. Gelir dağılımı, kişisel, fonksiyonel, sektörel ve bölgesel olarak türlere ayrılmaktadır. Gelir dağılımı Lorenz eğrisi, Gini katsayısı, logaritmik varyans, standart sapma, değişim katsayısı, aralık ölçüsü ve atkinson eşitsizlik ölçüsü ile ölçülmektedir. Gelir dağılımının teorik biçimleri ise, fizyokratik gelir dağılımı, klasik gelir dağılımı, Neo-Klasik gelir dağılımı, Keynesyen ve Neo-Keynesçi gelir dağılımı olarak konu başlıklarına ayrılmaktadır.

Bir ekonomide ürün ve hizmet üretimi için, faal olarak çalışmaya hazır olan nüfusa istihdam denir. Neo-Klasik iktisatçılara göre ekonomi her zaman tam istihdam seviyesindedir. Keynesyen iktisatçılara göre ise, ekonominin eksik istihdam durumunda bile aynı seviyede kalabileceği ileri sürülmüştür. İstihdam kavramı, tam istihdam, eksik istihdam ve aşırı istihdam olmak üzere üç çeşidi bulunmaktadır. Teorik olarak istihdam, klasik istihdam, Keynes ve modern istihdam teorisi olarak iki grupta incelenmektedir. İşgücü kavramı ise çalışmaya hazır olup iş bulan veya bulamayan topluluğun tamamını ifade etmektedir.

Toplumsal barışın sağlanması ancak çalışanların gelir oranlarının yükseltilmesi ile mümkün olacaktır. Gelir oranının yükseltilmesi için iyi bir ekonomi ve milli gelir oranına sahip olmaya bağlıdır. Dünya’da her toplumun ve ekonominin en büyük sorunu milli gelirin adaletli dağılımının sağlanamamasıdır. Milli geliri bir pasta şeklinde düşündüğümüzde bu pastayı beşe bölmemiz gerekecektir. Ancak yapılan bu bölüşüm adaletli bir bölüşüm değildir. Çünkü pastadan en yüksek payı alan grubun sadece en üst tabakada yer alan grup olduğu görülmektedir. En az payı ise son tabaka olarak görülen beşinci grup almaktadır. İşte böyle durumda bulunan ekonomilerin en büyük sorunu istihdam ve işgücü performanslarının düzensizliğidir.

Yapılan çalışmada Dünya’da ve Türkiye’de kişisel gelir dağılımı, istihdam ve işgücü oranları incelenecek, hangi ülkelerin milli gelirinin daha adil bir şekilde çalışanlara yansıtıldığı araştırılarak nasıl daha iyi istihdam oranlarına ve daha adil kişisel gelir dağılımı oranlarına ulaştıkları incelenecektir.

Adil bir istihdam ve işgücü oranını yakalayabilmek ancak eğitime verilen önem ve destekle mümkün olacaktır. Eğitim her alanda olduğu gibi istihdam ve işgücü alanında da çok önemli bir yapı taşıdır. İstihdam edilen veya edilecek bireylerin eğitilmiş olmaları mutlak suretle çok önemlidir. İstihdamı sağlanan çalışanlara işbaşı eğitimleri verilmeli ki yaptıkları işten memnun olup en yüksek seviyede performans gösterebilsinler. İstihdam edilecek işsizlere veya iş arayanlara da belirli bir eğitim programı dâhilinde kurs tarzında eğitimler verilerek daha kolay iş bulabilmelerini sağlayacak faaliyetler düzenlenmelidir.

Gelir dağılımı politikalarının istihdam ve işgücü performansı üzerindeki etkilerinin inceleneceği, bu tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde gelir dağılımı politikaları ile ilgili literatür tarama çalışması yapılarak kavram hakkında açıklamalar yapılacaktır. Gelir dağılımı kavramı, gelir dağılımı eşitsizlik ölçütleri ve gelir dağılımının teorik biçimleri geniş bir şekilde ele alınarak incelenecektir. İstihdam kavramı ile ilgili literatür çalışması yapılacak ve istihdamın çeşitleri, teorileri ve politikaları incelenerek istihdam kavramı hakkında ayrıntılı bir araştırma yapılacaktır. Birinci bölümde işgücü kavramı hakkında yine literatür çalışması yapılacak ve işgücü piyasası hakkında gerekli bilgiler ışığında açıklanmalar yapılacaktır.

İkinci bölümde Dünya’nın değişik ülkelerinin gelir dağılımı, istihdam ve işgücü rakamları incelenecektir. Yapılacak analizlerde Dünya Bankası ve TÜİK verileri kullanılacaktır.

Üçüncü bölümde ise Türkiye’nin son on yıllık gelir dağılımı, istihdam ve işgücü rakamları temelinde performansı incelenerek, değişik kurumların istihdamı artırıcı ve destekleyici faaliyetleri incelenecek yapılan ve yapılması gereken faaliyetler irdelenerek bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GELİR DAĞILIMI İSTİHDAM VE İŞGÜCÜ

1.GELİR DAĞILIMI KAVRAMI

1.1.Gelir Dağılımı

Gelir dağılımı hakkında ilk görüşler klasik iktisatçılar tarafından öne sürülmüştür. Klasik iktisatçılardan olan Adam Smith, David Ricardo ve Karl Marx gelir dağılımı ile ilgili önemli gözlemlerde bulunmuşlardır. Marx'a göre fakirler giderek daha fakir, zenginler giderek daha zengin olmaktadır. Oysa Neo-Klasik iktisatçı olan Alfred Marshall'a göre zenginler giderek daha fakir olurken, fakirler giderek daha zengin olmaktadır¹. Öte yandan Kuznets 1955 yılında yaptığı bir çalışmada ekonomik gelişmenin ilk safhalarda gelir dağılımında bozulma, ilerleyen dönemlerde ise; gelir dağılımında bir iyileşme yaşanacağını ifade eden Ters-U hipotezini ortaya atmıştır. Kuznets'in çalışması bu alandaki önemli çalışmalardan biridir.

Gelir dağılımı belirli bir dönemde bir ekonomide yaratılan gelirin kişiler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasında dağıtılmasını ifade etmektedir. Gelir dağılımı politikasının amacı sadece gelirin araştırılması değil, bilhassa milli geliri meydana getiren üretim faaliyeti içindeki sosyal ilişkilerin ve bölüşüm ilişkilerinin bilinmesidir.

Gelir dağılımı, gelir farklılaşmalarının açıklanarak ekonomik ve toplumsal ilişkilerin açıklık kazanmasına ve ekonominin de temel açıklayıcısı olması gerektiği yönündeki görüş geçerlilik kazanmaktadır.

¹ *Gelir Dağılımı ve Politikaları*, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, s.2.

1.1.1.Gelir Dağılımı Türleri

Gelir dağılımının bireyler (hane halkları), sosyal gruplar, faktör sahipleri, sektörler vs. açılardan incelenmesi ile çeşitli gelir dağılımı türleri ortaya çıkmaktadır. Gelir dağılımı çeşitleri içerisinde en büyük önemi kişisel ve fonksiyonel gelir dağılımı taşımaktadır. Bunlardan başka özellikle ekonomik gelişmişlik açısından ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği için sektörel gelir dağılımı, ayrıca bölgesel açıdan gelişmişlik düzeyini gösterdiği için bölgesel gelir dağılımı da önem arz etmektedir. Eğer bir ülkede gelirin toplumu oluşturan bireyler arasındaki dağılımı ile ilgileniliyorsa kişisel; çeşitli sosyal grupların milli gelir içindeki payıyla ilgileniliyorsa fonksiyonel; milli gelirin sektörler arasındaki dağılımıyla ilgileniliyorsa sektörel ve ülkedeki değişik coğrafi bölgelerde yaşayan insanların gelirleri ile ilgileniliyorsa bölgesel dağılımı önem kazanmaktadır. Genel anlamda literatür de karşımıza gelir dağılımı türleri olarak kişisel, fonksiyonel, bölgesel ve sektörel gelir dağılımı olmak üzere dört ana başlık altında toplandığı görülmektedir.

1.1.1.1.Kişisel Gelir Dağılımı

Toplumu meydana getiren bireyler, aileler ve gruplar arasındaki ilişkiyi ifade eden kişisel gelir dağılımı bireysel ve statiktir. Gelirin fertler veya haneler arasındaki dağılımı her zaman ön plandadır. Milli gelirin belirli dönemlerde, ekonomik faaliyetler dikkate alınmadan nasıl dağıtıldığını, kişisel gelir dağılımı ortaya koymaktadır².

Bireyler arasındaki dağılımın en yüksek gelirli olandan başlayarak en düşük gelirli olana doğru sıralanması ile sınıflandırması yapılan kişisel gelir dağılımında gelirin kaynağı değil, miktarı ve kişiler arasındaki eşitsizlikleri önem kazanmaktadır³. Öte yandan toplam milli gelir, ülkenin nüfusuna bölünerek elde edilen kişi başına düşen milli gelir, bu dağılıma ait bir ölçüttür. Yine ölçüt olarak ülke nüfusunu en düşük gelirli grup ile en yüksek gelirli gruba doğru, beş eşit gruba ayırır ve her gruba ait milli geliri hesaplar. Gruplara eşit gelen milli gelirin toplam milli gelire olan yüzdesini hesaplayarak beş grup arasında karşılaştırma yapar. Gelir dağılımındaki

² Hüseyin Şahin, *Türkiye Ekonomisi*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1997, s. 387.

³ Muzaffer Koç, *Sosyal Güvenlik Sisteminin Ekonomik Büyüklüklerle İlişkisi*, Ofis Matbaacılık, Malatya, Aralık 2014, s. 95.

eşitsizlik en düşük gelirli %20 ile en yüksek gelirli %20'nin milli gelirden aldıkları paylar arasında farkın oranına göre değişmektedir. Kişisel gelir dağılımındaki adaletin sağlanması çok önemlidir. Zira toplum içerisinde sosyal anlamda barış ve adil bir gelir dağılımı için, refah farklılıkları ve adil olmayan sosyal sınıfların doğmasına engel olunması, sosyal anlamda barışın sağlanması için gereklidir⁴.

Farklı sanayi kollarında çalışan sınıflar arasında değişik ücret ve gelir karmaşası bulunmaktadır. Bu değişik grup ve sınıfların kendi içlerinde yapılan işin zorluk derecesine ve çalışma koşullarına göre sınıflandırılması gerekmektedir. Her sınıfa ve gruba adil bir şekilde emeklerinin karşılığını vermek ve düzenli bir gelire kavuşmalarını sağlamak amacı ile ilgili sınıfların her türlü destekten ve sosyal haklardan yararlanmalarının sağlanması gerekmektedir. Bu ancak kanunlar yoluyla adil bir biçimde yapılırsa her grup ve sınıf hak ettiği adil gelir düzeyine kavuşacaktır.

Kişisel gelir dağılımı, cinsiyet, yaş, meslek, işteki durum, eğitim, sosyal gruplar ve bölgesel farklılıklar gibi karakteristikler ile açıklanabilmektedir. Elde edilen sonuçlar, insan sermayesine yapılacak yatırımların gelir dağılımını düzeltici boyutları olacağını kanıtlaması bakımından önemlidir⁵.

1.1.1.2.Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Üretim faktörlerinden, emek, sermaye, toprak ve müteşebbisin, ücret, faiz, rant ve kar olarak aldıkları gelir paylarının teşekkülünü incelemektedir.

Ücret, özellikle toplumun en geniş kesimini oluşturan emeğin karşılığı olduğu için ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Nitekim fonksiyonel gelir dağılımı incelemelerinde, emeğin payı ücret ve diğer üretim faktörlerinin gelirleri gibi ikili bir ayırım yapılmıştır. Ücret ve seviyesi, klasik ve modern teorilerin yoğun ilgi alanını oluşturmuş, ücretin alt ve üst sınırını belirleyen faktörler dâhilinde, işin süresi, çalışanın yeteneği, işin kalitesi, cinsiyet, yaş ve yöresel farklılıkların ücret haddini belirlediği belirtilmiştir.

⁴ İsmail Türk, *Maliye Politikası, Amaç, Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri*, Turan Kitabevi, Ankara, 1999, s. 316.

⁵ *Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele*, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2001, s. 16.

Rant, toprağın geliri olma yanında, arz elastikiyeti olmayan her çeşit üretim faktörünün elde ettiği normalüstü gelirleri de ifade etmek için kullanılmaktadır. Rant; şehir rantı, mevki rantı, kalite rantı, mutlak rant ve üretici-tüketici rantları gibi türlere ayrılmaktadır.

Sermayedarın gelirini oluşturan faiz, sermayenin belli süre kullanılmasının karşılığı olmaktadır. Faiz, piyasa ekonomilerinde temel belirleyici değişkenlerden biri olarak ele alınmaktadır.

Üretim faktörlerini bir araya getirerek üretimi gerçekleştiren müteşebbisin yaratılan gelirden aldığı pay kârı oluşturmakta, kârı belirleyen unsurun ise üretim için gerekli girdiler ile malın fiyatı ile satış miktarının çarpımından oluşan çıktı farkı olduğu belirtilmektedir⁶.

Klasiklere göre ücret, işverenler bakımından, işin marjinal verimine, işçiler bakımından da işin marjinal zahmetine eşittir⁷.

Bir ekonomide üretim faktörleri fiyatları cinsinden milli gelirin paylaşımını ifade eder. Böylece ülke içinde yaratılan gelirin üç temel üretim faktörü olan işgücü, sermaye, ve toprak sahipleri arasında bölüşümü, diğer bir ifade ile Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içerisinde ücretin ve ücret dışı gelirlerin payı belirlenmiş olmaktadır. Türkiye’de son dönemlerde gelirin fonksiyonel dağılımına ilişkin başlıca göstergeler Devlet İstatistik Enstitüsü’nün (DİE) gelir yöntemiyle GSYH serisinden hane halkı Gelir Dağılımı ve Tüketim Harcamaları Anketlerinden elde edilebilmektedir⁸.

1.1.1.3.Sektörel Gelir Dağılımı

Bir ekonomide yaratılan toplam hâsılanın iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımını ifade etmektedir. Başka bir ifade ile tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin Ulusal gelirden aldıkları payları, bunların uzun vadedeki seyirlerini, ulusal gelir

⁶ Yusuf Alper, “Gelir Dağılımı”, <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/g/006.html>, (21.12.2014).

⁷ Sadun Aren, *İstihdam, Para ve İktisadi Politika*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:112-94, No:32, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1960, s. 19.

⁸ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2001, s. 12.

dağılımındaki değişikliklerin hangi sektörlerin lehine ya da aleyhine geliştiğini ortaya koymaktadır⁹.

Sektörel bölüşüm konusu özellikle gelişmekte olan ülkeler yönünden çok önemlidir. Çünkü sektörel bölüşüm ile ilgili sağlam veriler, söz konusu ekonominin gelişme yolunu açıkça ortaya koymakta ve bu konuda alınacak tedbirlere yol göstermektedir¹⁰.

Sektörel gelir dağılımında iki farklı tanımlama karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak, üretim sektörleri arasında dağıtılan milli gelir, ikinci olarak, kamu sektörü ile özel sektör arasında dağıtılan milli gelirdir. İkinci şekli ile ifade edilen bir tanımlama, devletin ekonomiye müdahale etme derecesi hatta ekonomik sistemin özelliklerini ortaya koymaktadır¹¹.

Diğer bir açıklamaya göre, Sektörel gelir dağılımı kavramı şöyle ifade edilmektedir, iktisadi faaliyet kollarının; sanayi, tarım ve hizmetlerin millî gelirden aldıkları payların ortaya konulması amacıyla kullanılır. Sektörel dağılım hesaplamaları ile zaman içinde gelir dağılımındaki meydana gelen değişikliklerin hangi sektörlerin lehine ya da aleyhine değiştiği analiz edilir¹².

1.1.1.4.Bölgesel Gelir Dağılımı

Milli gelirin ülkedeki farklı bölgelerde yaşayan kişilere göre dağılımı olup, ülkenin, gelişmiş ve az gelişmiş bölgeleri arasındaki farklılıkları gösterir¹³.

Bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik dengesizlikler, geniş anlamda bölgeler arasında tarım, sanayi, ticaret, hizmet, haberleşme, ulaştırma, sağlık eğitim, demografik ve sosyal göstergeler bakımından farklılıkların olmasından kaynaklanmaktadır. Bütün bu farklılıkların ortaya çıkardığı sonuçlar bölgeler arasında

⁹ Coşkun Can Aktan, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara, 2002, s. 2.

¹⁰ Halil Dirimtekin, *Genel İktisat Teorisi II*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1986, s. 164.

¹¹ Ahmet Ulusoy, *Maliye Politikası*, Derya Kitabevi, Trabzon, 1999, s. 243.

¹² Rıdvan Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, Beta Yayınları, 10. Baskı, İstanbul, 2005, s. 69.

¹³ Defne Uzunhasanoğlu, *Türkiye’de Uygulanan Ekonomik ve Mali Politikaların Gelir Dağılımına Etkisi 1980-2005 Türkiye*, Mali Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları Yayın no:20, Ankara, 2007, s. 2.

gelir dağılımının da farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle gelir dağılımındaki dengesizliklerin tek başına ele alınmaması, buna neden olan sosyo-ekonomik etmenlerin ortaya koyduğu dengesizliklerin de ortaya konulması ve sonuçlarının değerlendirilerek çözüm yollarının buna göre aranması gerekmektedir. Türkiye’deki gelir dağılımı sorunu, bölgesel gelişme dengesizliği ile bütünleşmektedir. Ayrıca her bölgenin kendi özelliklerini ve problemlerini tespit amacıyla özel çalışmaların yapılması, gelir ve istihdam yapılarının incelenmesi yararlı olacaktır. Böylece her bölgenin kendi özelliklerine uygun çözümler üretilmesi, belirli teşvik tedbirleriyle birlikte eğitim ve nüfus politikalarının uygulanması sağlanmalıdır¹⁴.

1.1.2. Gelir Dağılımı Eşitsizlik Ölçütleri

Çeşitli sosyal sınıfların yaşam koşulları ve hayat standartları arasındaki fark, eşitsizlik olarak tanımlanabilir. Gelir eşitsizliği ise belirli bir orandaki nüfus diliminin milli gelirden aldığı pay ile aynı orandaki bir başka nüfus diliminin milli gelirden aldığı pay arasındaki farklılığı göstermektedir.

Gelir dağılımı serilerinde değişkenliğin fazla olması eşitsizliğin de fazla olmasını göstermektedir. Çünkü gelir grupları arasındaki gelir farklılıklarının fazlalığı, değişkenliği yaratmaktadır.

Gelir dağılımı araştırmalarında kullanılan ölçütlerin kısa başlıklar altında incelenmesi faydalı olacaktır.

1.1.2.1. Lorenz Eğrisi

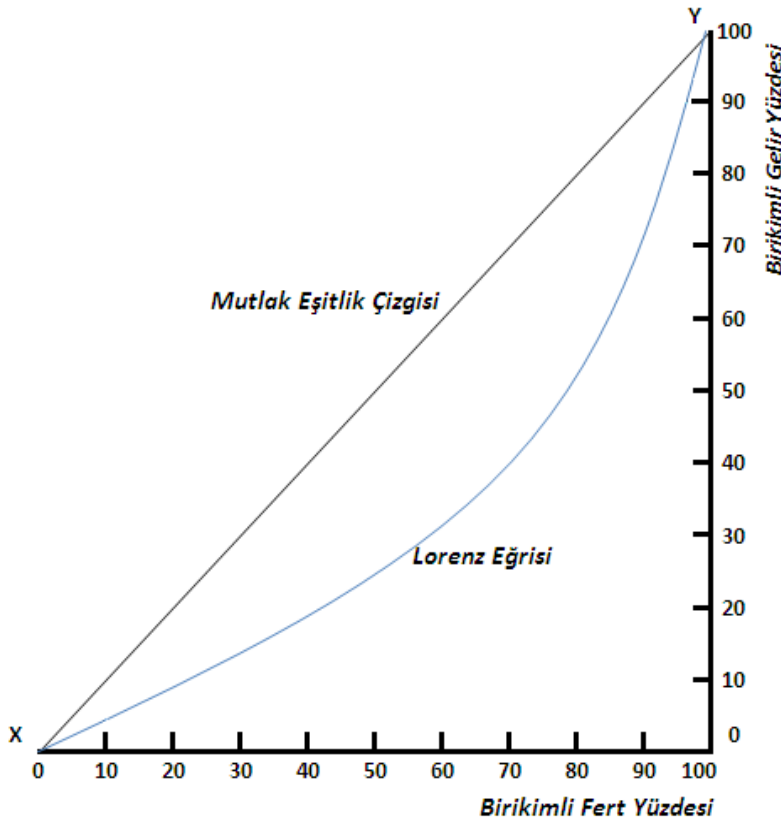
1905 yılında Max Otto Lorenz (1876-1952) tarafından gelir dağılımının ifade edilmesi amacıyla geliştirilen Lorenz eğrisi, elde edilen gelirin birikimli yüzdesi 0’dan 100’e kadar yatay eksen ve toplam gelirin birikimli yüzdesi de düşey eksen üzerinde gösterilmektedir. Düşey eksen gelirin %100, yatay eksen nüfusun %100 gösterildiğinden diyagram kutu biçimindedir. Yapılan gözlemler birleştirildiğinde elde edilen sonuca Lorenz eğrisi denmektedir.

¹⁴ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001, s. 28.

Gelir dağılımı ne kadar adaletten uzaksa, lorenz eğrisi ile eşitlik hattı arasındaki alan o kadar büyük olmaktadır. Yani gelir dağılımı eğrisi 45 derecelik doğrudan o kadar uzak olmaktadır¹⁵.

Şekil 1 de verilen 45 derecelik tam eşitlik doğrusu, farazi olarak sosyal adaletin nihai sınırını çizmektedir. Bu sınırdan sağa doğru, Lorenz Eğrisi tabir edilen eğriye doğru bir sapma oldukça sosyal adalet bozulmakta ve toplumun katanları arasındaki sosyal ve ekonomik eşitsizlik kendini göstermektedir¹⁶.

Şekil 1. Lorenz Eğrisi

Kaynak: <http://www.mahfiegilmez.com/2012/09/gelir-daglmnda-duzelme-yok.html>

¹⁵ Ufuk Başoğlu, Nalan Ölmezoğulları, İlker Parasız, *Gelir Bölüşümü Teori ve Politika*, Ekin Kitabevi, Bursa, 1999, s. 187.

¹⁶ Ören. Kenan, *Sosyal Politika*, Pelikan Kitapçılık, Ankara, s. 118.

1.1.2.2.Gini Katsayısı

İtalyan İstatistikçisi Corrado Gini, Lorenz eğrisiyle gösterilen gelir dağılımı adaletsizliğini bir katsayıyla ifade etmiş bu katsayıya da Gini katsayısı adı verilmiştir. Gini Katsayısı, Lorenz Eğrisi ile 90 derecelik açının açıortayı arasındaki alanın dik üçgen alanına oranının rakamsal değerini ifade etmektedir¹⁷.

Gini katsayısının 1 olması bütün gelirin bir kişiye ait olması anlamına gelmektedir. Gini katsayısı genellikle 0,30 ile 0,60 arasında değer almaktadır. Katsayının 0,30' a yaklaşması gelir dağılımında eşitliğe yaklaşıldığı, 0,60'a yaklaşılması ise gelir dağılımında eşitlikten uzaklaşıldığı anlamına gelmektedir¹⁸.

Gini Katsayısı aşağıdaki formülle hesaplanmaktadır;

$$G = \left| 1 - \sum_{k=1}^n (X_k - X_{k-1}) (Y_k + Y_{k-1}) \right|$$

G: Gini Katsayısı,

X: Nüfus değişkeninin birikimli oranı,

Y: Gelir değişkeninin birikimli oranıdır.

1.1.2.3.Logaritmik (Gelirlerin Logaritmalarının) Varyans

Düşük gelirli olanların gelir transferlerine daha fazla önem verilmesi istendiğinde gelirler için logaritmik formun kullanılması gerekmektedir. Çünkü gelir düzeyleri arttıkça, gelir düzeyleri farklarında daralma meydana gelmektedir. İstatistikte genel olarak geometrik ortalama farkların karesi alınmakla birlikte, pek çok gelir dağılımı çalışması aritmetik ortalamanın logaritmasından farklar biçiminde bir yaklaşım izlenmektedir. Ölçünün logaritmik olması küçük gelirlerin nispi olarak daha çok ağırlık taşınması sonucunu doğurur. Belli bir miktar gelirin, düşük gelirli bir kişinin gelirine eklenmesi logaritmik varyansta, aynı gelirin yüksek gelirli bir kişinin

¹⁷ Ahmet Ulusoy, *Maliye Politikası*, Trabzon: Lega Kitabevi, 1999, s. 245.

¹⁸ Zeyyat Hatipoğlu, *Gelişme ve Türkiye İktisadı*, İstanbul: Beta Yayınevi, 1993, s. 394.

gelirinden çıkarılması durumundan daha çok bir düşme meydana getirir. Logaritmik varyans, diğer eşitsizlik ölçülerine göre düşük gelirli bire daha fazla ağırlık vermekte ayrıca değişim katsayısı gibi ortalama gelir farklılıklarından etkilenmediği için gelir dağılımı karşılaştırmalarında bir sorun yaratmamaktadır. Logaritmik varyans ortalama gelirin altındaki ve üstündeki farkları tam olarak yansıttığı için serinin tamamı ile ilişkilidir. Bütün bunlar refah açısından eşitsizlik ölçüsü için tercih edilir özellikler olarak nitelendirilmektedir¹⁹.

1.1.2.4. Standart Sapma

Terimlerin aritmetik ortalamadan farklarının (sapmalarının) kareleri ortalamasıdır. Standart sapma, istatistiksel analizlerde dağılım ölçüsü olarak en çok kullanılan ölçüdür. Üst gelir grubundan düşük gelirli birime gelir aktarması olduğunda büyük değerdeki sapma azalır, küçük değerdeki sapma artar. Bütün gelirlerin birbirine eşit olduğu durumda ise standart sapma sıfırdır²⁰.

1.1.2.5. Değişim Katsayısı

Bir serinin standart sapması, serinin aritmetik ortalamasına bölünür ve sonuç 100 ile çarpılırsa değişim katsayısı elde edilir. Değişim katsayısı ile standart sapmanın aritmetik ortalama içindeki payı bulunmuş olur.

Değişim katsayısı, her düzeydeki gelirler arasındaki gelir transferlerine karşı duyarlı olma özelliğine sahip olmasıyla beraber varyanstan farklı olarak ortalama gelirden ve ölçü biriminden bağımsız olduğundan ülkelerarası karşılaştırma yapmada kullanılabilir bir ölçüdür. Bütün gelirlerin eşit olması halinde değişim katsayısının değeri sıfır olur²¹.

¹⁹ Veli Karataş. “İMF Destekli İstikrar Programları ve Gelir Dağılımına Etkisi Türkiye Örneği” Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya, 2004.s. 15.

²⁰ Rıdvan Karluk, *Türkiye Ekonomisi – Tarihsel Gelişim Yapısal ve Sosyal Değişim*, Beta Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul.2002, s .61.

²¹ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2001, s. 6-7.

1.1.2.6.Aralık Ölçüsü

Dağılımın iki ucundaki değerleri karşılaştırmaktır. Aralık ölçüsü; iki uç değer arasındaki farkın ortalama gelire oranı şeklinde ifade edilmektedir. Aralık ölçüsü iki uç değer arasındaki dağılımı ihmal ettiği için eleştirilmektedir²².

1.1.2.7.Atkinson Eşitsizlik Ölçüsü

Gini oranı ve benzeri ölçüler gelir yelpazesinin çeşitli noktalarında eşitsizliğe verilecek ağırlıklar konusunda gizli yargılar taşımaktadırlar. Değişik gelir dağılımlarını çeşitli eşitsizlik ölçülerine göre sıraladığımız zaman ortaya düzgün olmayan bir sıralama çıkabilir. Bunun nedeni eşitsizliğe verilecek ağırlıkların farklı olmasıdır. Bu ağırlıklar değer yargılarından bağımsız olmadıklarından Atkinson bir sosyal refah fonksiyonu varsayarak çeşitli eşitsizlik ölçülerini bu sosyal refah fonksiyonuna göre yeniden sıralamaya çalışmıştır.

Atkinson'un sosyal refah fonksiyonunda; toplumun eşitsizliğe verdiği değer yani ağırlık 0 ile sonsuz arasında değer almaktadır. Bu ağırlığın 0 olması; toplumun gelir dağılımı konusunda kayıtsız olduğunu, diğer bir ifade ile gelir dağılımına önem vermediğini, ağırlığın sonsuz olası ise toplumun sadece en düşük gelir grubuna sahip olan kişilerle ilgilendiğini göstermektedir.

Atkinson ölçüsü gelirlerin eşit dağılması halinde belirli bir zamandaki sosyal refah seviyesine ulaşabilmek için o zamanki toplam gelirin ne kadarlık bir kısmının yeterli olduğunu ifade etmektedir. Atkinson ölçüsünü gelirin yeniden dağılımından doğan potansiyel kazançların bir ölçüsü olarak yorumlamak mümkündür²³.

1.1.3.Gelir Dağılımının Teorik Biçimleri

Gelir dağılımı hakkında farklı yorum ve açıklamalarda bulunan iktisatçıların bulunması değişik gelir dağılımı teorilerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

²² Karluk, 2002, s. 61.

²³ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2001, s. 8.

1.1.3.1.Fizyokratik Gelir Dağılımı Teorisi

Birçok iktisatçıya göre, iktisat bilimi gerçek anlamda fizyokratlarla başlar. Çünkü fizyokratlar toplumun refahını esas alan ve refah arttırıcı yolları araştıran bilim adamlarıdır. Fizyokrasi kelimesi, doğanın egemenliği veya doğal düzen anlamına gelir. Fizyokrasi, merkantilizme karşı bir anti-tez olarak kabul edilir. Fizyokratik düşünce ilk kez 18. yüzyılın ikinci yarısında, yani 1750'den sonra Fransa'da ortaya çıkmış ve Kral 15. Lous'in doktoru olan Quesnay tarafından iktisadi konularla ilgilenilmeye başlanmıştır²⁴.

Hürriyeti, iktisadi ve sosyal gelişmenin temeli sayan fizyokratlar, mülkiyet hakkının ancak hürriyetle mümkün olabileceği görüşünü savunurlar. Hürriyeti ayrıca, normal fiyat oluşumu bakımından da şart görürler. Fiyat, üretim ile ilgili olup, üretim de sadece tarımsal malları kapsar. Hürriyet yine ticaret satış ve diğer iktisadi faaliyetlerde de geçerli olmalıdır. Bu amaçla, Gournay, Laissez faire-Laissez passer formülünü öne sürmüştür. Ancak Gournay, Quesnay'dan farklı olarak servetin kaynağını sadece tarım değil, aynı zamanda sanayi de oluşturur, fikrini savunmuştur²⁵.

Fizyokratlara göre; servet ve zenginliğin kaynağı toprak, yani tabiattır. Onların bu düşüncesi büyük ölçüde Fransa'nın 18. Yüzyılda tarımda çok geri oluşundan ve bundan kurtulmak için verdikleri gayretlerden kaynaklanmıştır. Ticaret, sanayi ve diğer serbest mesleklerin gelişmesini, tarım sektörünün gelişmesine bağlamışlardır. Çünkü bu sektörlerde kullanılan her türlü mal ve hammadde tarım sayesinde elde edilmektedir. Diğer sektörlerde iktisadi bir üretim değil, mevcudun el değiştirmesi olayı vardır. Tarımda “bire beş”, “bire on” gibi verim alma imkânları mevcuttur. Bu nedenle de tarımı, tabiatı ve toprağı zenginliklerin kaynağı olarak kabul etmişlerdir.

Fizyokratlar toplumu dört ana bölüme ayırırlar.

- Toprak sahipleri (aristokratlar),
- Çiftçiler,
- Tüccarlar ve sanatkârlar,
- İşçiler ve köylüler.

²⁴ Aydın Türkbal, *İktisada Giriş*, Aktif Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 12.

²⁵ Türkbal, 2005, s. 13.

Sanayi ve ticaretle uğraşan sosyal kesimleri kısır ve verimsiz kesimler olarak kabul etmişlerdir. Tarımın ön plana alınması ve tarıma dayalı tek tip bir vergi politikasını savunmaları da toplumda zararlı sonuçların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bunun yanı sıra oldukça sistemli tahliller yapmışlardır. Bunları iktisadi olaylara uygulayarak bugünkü iktisat bilgilerinin de gelişmesine yardımcı olmuşlardır²⁶.

1.1.3.2.Klasik Gelir Dağılımı Teorisi

Klasik iktisatçılar gelir dağılımını genel olarak ücret, rant ve faiz olarak üç faktörlü bir modelle incelemişlerdir. Klasik gelir dağılımı teorisinin büyüme ve gelir dağılımı modelini kuran Ricardo'dur. Temel çıkış noktası Ricardo olan Marksist yaklaşıma da klasik gelir dağılımı teorileri arasında yer verilmektedir. Adam Smith, gelir dağılımını, üç büyük sınıf diye adlandırdığı emekçi, kapitalist ve toprak sahibi sınıflarının; gelirden ücret, kar ve rant paylarını nasıl elde ettiklerini inceleyerek ele almıştır. İşte bu noktada, Smith'in bakış açısı fonksiyonel gelir dağılımına bir yaklaşım ifade eder. Smith, elde edilen gelirin kapitalist bir düzende, bir kısmının sermayedara ve kalan kısmının da toprak sahibine dağıtılmasını savunmuştur. Daha sonraları ise, Schumpeter buna bir dördüncü unsuru ekleyerek müteşebbisin karının fonksiyonel gelir dağılımındaki önemli yerini belirtmiştir²⁷.

Marx Gelir Dağılımı Teorisi'nde Ricardo'nun emek değer teorisinden faydalanmıştır. Bu teoriye de kendi geliştirdiği artık-değer, meta fetişizmi, sömürü ve sermayenin organik bileşimi kavramlarını ekleyip yeni bir model meydana getirmiştir. Marx'a göre kapitalist sistemin gelir kaynakları ücretler ve karlardır. Ücretler ve karlar da kapitalist sistemdeki üretim ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Marksistler klasik iktisat teorisini işte bu noktada yani üretim ve bölüşüm ilişkilerinin kaynağına inmemek konusunda eleştirmişlerdir. Kapitalist üretimde metaların değişim değeri

²⁶ Serpil Türkay, “Gelir Dağılımı Kavramı Ve Gelir Dağılımı Yaklaşımları”, <http://ikseruveni.blogspot.com.tr/2011/12/gelir-dagilimi-kavrami-ve-gelir.html>, (26.12.2014).

²⁷ Mehmet Çiftlikli, *Sosyal Barış Açısından Dünya'da ve Türkiye'de Gelir Dağılımı*, Sağlık-İş Yayınları, İzmir. 1995,s. 23.

vardır. Bir malın üretimi için gerekli olan emek- zaman birimleri o malın değerini belirler²⁸.

Marx, ücretin emek gücüne göre alındığını ve işgücüne ödenen değer bu işgücü tarafından yaratılan değer altında olduğunu düşünür. O'na göre bu ilişki de kapitalist birikime ve eşitsizliğe neden olur. Marx, kapitalist meta üretiminin parametapara döngüsü olarak ortaya çıktığını, döngüye giren para ile çıkan paranın farklı olduğunu vurgular ve bu farkı artık-değer olarak nitelemektedir²⁹.

1.1.3.3.Neo-Klasik Gelir Dağılımı Teorisi

Neo-Klasik iktisat iki ilke üzerine kurulmuştur. Bu ilkelerden birincisi maksimizasyon ikincisi ise; rasyonelliktir. Bu kavramdaki rasyonellik öznel anlam içermektedir. Burada fayda ve kârın maksimizasyonu amaçlanarak koşulların kısıtlı ve dışsal olduğu kabul edilmektedir. Amacın kısıtlı koşullarda kar maksimizasyonunun akıl yoluyla bulunabilmesidir. Kıt kaynakların nasıl ve kim tarafından kullanılarak insan iradesinin paylaşımındaki rolü incelenmiştir. Kıtlık ve seçim hakkında görüşler sunularak çözüm yolları bulunmaya çalışılır. Kıtlık maliyeti maliyette seçim yapmayı amaçlamaktadır³⁰.

Keynes, Genel Teori'de esas olarak, gelir seviyesinin ve bu gelir seviyesine karşılık gelen bir istihdam seviyesinin nasıl belirlendiğini incelemiştir. Keynes, piyasa ekonomilerinde oluşan istihdam seviyesinin genellikle eksik istihdam seviyesi olacağını belirterek, tam istihdamın ancak özel bir durum olabileceğini vurgulamıştır. Sonuç olarak Keynes, Genel Teori'de kısa dönem gelir dağılımı sorunundan çok, gelir ve istihdam seviyesinin oluşması ile ilgilenmiştir. Keynes kısa dönem bölüşüm sorununu esas olarak bir tam istihdam analizi yaptığı Para Üzerine Deneme'de ele almıştır ve daha sonra gelişen Keynesci gelir dağılımı modelleri de bölüşümü bu çerçevede değerlendirmişlerdir³¹.

²⁸ Sencer Divitçioğlu, *Değer ve Bölüşüm Marxist İktisat ve Cambridge Okulu*, İstanbul, 1976, s.30-36.

²⁹ Kuvvet Lordoğlu, Nurcan Özkaplan, Mete Törüner, *Çalışma İktisadı*, Beta Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 1999, s.140.

³⁰ Lipsey.R.G., v.d, *Economics London: Harper Collins College Publisher, London*, 199, s. 3-4.

³¹ Yılmaz Akyüz *Sermaye, Bölüşüm, Büyüme*, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 400,Ankara, 1976, s.s:224-225.

Neo-Keynesci bölüşüm teorileri, fiyat uyumu mekanizması üzerine kurulmuştur ve bu mekanizma parasal ücretlerin sabitliği ve yatırımların tasarruftan bağımsızlığı varsayımlarıyla açıklanmaktadır. Bu varsayımlardan parasal ücretlerin sabitliği varsayımını bozan nedenler neo-Keynesci iktisatçıların bir ücret-fiyat sarmalının ortaya çıkma sürecini dolayısıyla da enflasyonist sürecin nedenlerini açıklamaktadır.

Kalecki, Kaldor, Pasinetti ve Robinson gibi neo-Keynesci iktisatçılar Keynesci bölüşüm teorisinin genel çerçevesini temel varsayımlarıyla kabul ederek neo-Keynesci bölüşüm teorisine bir takım katkılar getirmişlerdir. Bu katkılarının bir araya gelmesi ise neo-Keynesci bölüşüm teorisini oluşturmaktadır.

Neo-Keynesci bölüşüm teorisinde toplam gelirin kar ile ücret arasındaki dağılımını yönlendiren anahtar değişken mal piyasasında belirlenen fiyattır. Mal fiyatlarındaki değişme gerçek ücret üzerine etki ederek bölüşümü değiştirmektedir. Eğer mal fiyatlarındaki artış gerçek ücreti asgari bir düzeyin altına düşürüyor ve bölüşümü ücretliler aleyhine değiştiriyorsa, sendikalar bu duruma karşı çıkacaklar ve parasal ücretlerin arttırılması talebinde bulunacaklardır. Oysa neo-Keynesci bölüşüm teorisinin temel varsayımı parasal ücretlerin belirli bir zaman aralığında sabit olduğu varsayımıdır³².

Neo-Klasik gelir dağılımı teorisi faktör paylarının belirlenmesinden çok faktör fiyatlarının oluşumunu ele almıştır. Bununla birlikte Neo-Klasik analiz, faktör payları konusunda da uygulanabilir. Neo-Klasik teoride gelir dağılımı üretim fonksiyonunun özelliklerine bağlıdır. Ricardo teorisinde yalnız emek ile toprak arasındaki ikame imkânları üzerinde durulduğu halde Neo-Klasik teori, ikame imkânlarını bütün faktörler için genelleştirmiştir. Bu görüşe göre, her üretim faktörü, ürüne kattığı marjinal verimi kadarıyla, oluşan toplam üründen pay alır. Marjinal verimlilik, üretimde kullanılan herhangi bir faktörün son biriminin üretime yaptığı katkıya denir. Bu görüşün en çok eleştirilen yanı, faktör fiyatlarının marjinal ürün tarafından belirlenmekte olduğu görüşüdür. Çünkü piyasada herhangi bir faktörün fiyatı, marjinal gelirden fazla olamayacağı açıktır. Ama, Neo-Klasik dağılım teorisi

³² Berrin Ceylan Ataman, "Neo-Keynesci Bölüşüm Teorisi: Ücret-Fiyat Sarmalı ve Gelirler Politikası", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (AÜSBFD)*, 1997,c. 51, No:1-4 s. 55-58.

faktör fiyatlarının neden marjinal ürünlerinin altında oluşamayacağı hakkında kesin bir kanıt ileri sürememiştir.³³

1.1.3.4. Keynesyen ve Neo-Keynesçi Gelir Dağılımı Teorisi

Keynes, Genel Teori'de (1936) özellikle işgücü ve mal piyasalarındaki aksaklıklara dikkati çekerek Neo-Klasik iktisatçıların iddia ettikleri gibi tam istihdamı otomatik olarak sağlayan bir mekanizmanın olmadığını söylemiştir. Keynes, Genel Teori'de esas olarak gelir seviyesinin ve bu gelir seviyesine karşılık gelen bir istihdam seviyesinin nasıl belirlendiğini incelemiştir. Keynes, piyasa ekonomilerinde oluşan istihdam seviyesinin genellikle eksik istihdam seviyesi olacağını belirterek, tam istihdamın ancak özel bir durum olabileceğini vurgulamıştır. Sonuç olarak Keynes, Genel Teori'de kısa dönem gelir dağılımı sorunundan çok, gelir ve istihdam seviyesinin oluşması ile ilgilenmiştir. Keynes kısa dönem bölüşüm sorununu esas olarak bir tam istihdam analizi yaptığı Para Üzerine Deneme'de ele almıştır ve daha sonra gelişen Keynesçi gelir dağılımı modelleri de bölüşümü bu çerçevede değerlendirmişlerdir.

Keynes ve Keynesçi görüşte, istihdam seviyesine göre, dengeyi sağlayan mekanizma değişmektedir. Eğer eksik istihdam var ise miktar uyumu; tam istihdam gerçekleşmişse, fiyat uyumu mekanizmaları işleyerek denge sağlanmaktadır. Keynes ve Keynesçi Analizde bölüşümü açıklayan iki temel varsayım vardır: Bunlardan birincisi, ücretlerin parasal olarak belirleniyor olması ve kısa dönemde parasal ücretlerin sabitliği; ikincisi ise, yatırımın tasarruftan bağımsız olarak yapılıyor olmasıdır. Yatırımın tasarruftan bağımsız olması toplam ürün miktarının tüketim malları ile yatırım malları arasındaki dağılımının bu üretimden elde edilen toplam gelirin tüketim harcamaları ile yatırım harcamaları arasındaki dağılımından farklı olmasına yol açar. Böyle olunca ortadan kaldırılması gereken bir yatırım-tasarruf dengesizliği ortaya çıkar. Yatırım tasarruf dengesinin nasıl sağlandığının açıklanması aynı zamanda toplam gelirin ücret ile kar arasındaki dağılımını da açıklayacaktır³⁴.

³³ Erdoğan Alkın, *Gelir ve Büyüme Teorisi*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.1981. s. 196.

³⁴ Ataman, a.g.m., s. 54.

1.2.İstihdam Kavramı

Ulusal bir ekonomide, mal ve hizmet üretiminde görev almak üzere çalıştırılmaya hazır nüfusa istihdam denir. Neo-Klasik iktisatçılar ulusal ekonominin her zaman tam istihdam seviyesinde, yani tüm üretim faktörlerinin en optimal ölçülerde üretimde kullanıldığı varsayımını kabul etmişlerdir. Oysa, 1929 buhranı sonrası Keynesyen iktisatçılar ekonominin eksik istihdam koşullarında da çalışabileceğini ve dengede olabileceğini öne sürmüşlerdir³⁵.

Nüfusun devamlı olarak arttığı, teknolojinin ve zevklerin sürekli değiştiği, iş bölümünün yüksek bir seviyeye ulaştığı, paranın geniş ölçüde kullanıldığı ve dolayısıyla iktisadi hayatın, birbirinden bağımsız binlerce, milyonlarca ferdi kararlarla işlemekte olduğu bir memlekette, bazı kimselerin işsiz kalasında şaşılacak bir şey yoktur. Belki asıl şaşılacak şey, böyle bir memlekette herkesin iş bulabilmesidir³⁶.

Bir ülkede 15-65 yaş arası insanlar faal nüfusu oluşturur. Bu yaş aralığında olanlardan hasta, sakat ve iş aramak istemeyenleri faal nüfustan düşünce geriye kalan kısmı işgücünü oluşturur. Faal işgücü, bir ülkenin fiilen kullanabileceği işgücünü veya istihdam edilebilir insan sayısını göstermektedir³⁷.

Emek piyasalarında istihdam edilenler içeridekiler; işsizler ise dışarıdakiler olarak nitelendirilmektedir³⁸.

İstihdam kavramı teknik olarak tanımlanacak olursa; geniş ve dar anlamda olmak üzere iki farklı şekilde ifade edilir. Geniş anlamda istihdam, tüm üretim faktörlerinin üretim sürecinde kullanılmasını ifade ederken; dar anlamda istihdam ise, emeğin üretim sürecinde girdi olarak kullanılmasını ifade etmektedir³⁹.

³⁵ Ekonomi Konu Anlatımı, http://www.ekodialog.com/turkce_ekonomi_sozlugu.html, (31.12.2014).

³⁶ Aren, a.g.e.,s. 3.

³⁷ İsmail Hakkı Düğer, Murat Ali Dulupcu, *İktisada Giriş*, Graphics Yayınları, İstanbul, 2000, s.360.

³⁸ Mustafa Kemal Biçerli, *İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1563, Eskişehir, 2004, s.58.

³⁹ Özlem Işığışok, *XXI. Yüzyılda İstihdam ve İnsana Yakışır İş*, Ezgi Kitabevi, 2005 s. 25.

1.2.1.İstihdam Çeşitleri

İstihdam, basit deyiimiyle, işçilerin çalıştırılması veya üretim faaliyetinde bulunmalarının sağlanmasıdır. Daha geniş anlamda ise istihdam, çalışma arzusu ve gücünde olan fertlerin, ücret karşılığı hizmetlerinden yararlanması demektir. Ancak hemen belirtelim ki istihdam kelimesi sadece insan, yani emek faktörü için kullanılan bir iktisadi kavram değildir. Tüm üretim faktörleri için istihdam söz konusudur. Bu nedenle genel anlamda istihdamı, bir toplumda mevcut üretim faktörlerinin, üretim faaliyetlerinde kullanılarak, onların üretici hizmetinden yararlanma, şeklinde tanımlayabiliriz. İktisat ilminde istihdam teorisi ile ilgili olarak sürekli şekilde, "istihdam", "tam istihdam", "eksik istihdam" ve "aşırı istihdam" gibi kavramlar kullanılır. Bunların tümü, milli ekonomideki, "emek gücünün", başka bir ifade ile işgücünün çalışma şartlarını belirtmektedir⁴⁰.

1.2.1.1.Tam İstihdam

Tam istihdam, geçerli ücrette çalışma arzu ve iradesinde olan herkesin bir işi olması veya çalışması hali olarak tanımlanmaktadır⁴¹. Bir başka ifadeye göre tam istihdam, işsizliğin sıfır olduğu işsizlik düzeyi değildir. Belli işlerde çalışan kişiler ve olanakları sürekli değişmektedir. Tam istihdam denildiğinde, ekonomide belli bir oranda işsizlik vardır. Tam istihdamda ölçülen işsizlik doğal orandadır. Gelişmiş endüstriyel ülkelerde % 4-7 arasındaki eksik istihdam oranı tam istihdam olarak kabul edilmektedir⁴².

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tam istihdam politikasını ara sıra uygulamaya çalışırken, Batı Avrupa'nın hükümetleri işsizliği azaltmaya yönelik istihdam politikalarına özel bir ilgi göstermişlerdir. Türkiye'de ise; istihdam politikaları, başarılı bir planlamacı ve iktisat politikacısının nüfus planlamasıyla

⁴⁰ Türkbal, , 2005, s. 342.

⁴¹ Şahin, Hüseyin, *Makro İktisat*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2006, s. 299.

⁴² İlker Parasız, Melike Bildirici, *Modern Emek Ekonomisi*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2002, s. 11.

yürütebileceği, çağdaş gelişmeleri dikkate alarak büyüme stratejilerine bağlı kaldığı görülür⁴³.

Neokeynesyen ve Neo-Klasik sentezin bir devamı niteliğinde olan Yeni Keynesyen akım, kısa dönemde fiyat yapışkanlıkları nedeniyle tam istihdama dayalı tek bir denge durumunun olanaksızlığını savunur. Ancak uzun dönemde tam istihdam dengesine ulaşılabileceğini de kabul etmektedir. Fakat bu çok uzun zaman alabileceğinden para ve maliye politikaları odaklı devlet müdahalelerini hala savunurlar⁴⁴.

Tam istihdam işsizliğin sıfır oluşu işsizlik düzeyi değildir. Belli işlerde çalışan kişiler ve olanakları sürekli olarak değişmektedir. Bazıları işlerini beğenmeyip başka iş aramak için işlerini terk etmekte, bazıları da işten atılmaktadır. İşe giriş ve çıkışların zaman alması nedeniyle istihdam düzeyi en yüksek olan bir ekonomide bile işsizlik olacaktır. Bu işsizliğe friksiyonel işsizlik ya da geçici işsizlik denir. O halde tam istihdam denildiğinde, ekonomide belli bir oranda geçici de olsa bir işsizlik vardır. İşte bir ekonomi tam istihdamdayken ölçülen işsizlik oranına doğal işsizlik oranı denilmektedir⁴⁵.

Tam istihdamı, gerek istihdam düzeyi gerek reel GSYH açısından, sabit bir düzey olarak görmemek gerekir. Gerçekten de bir ülkede, nüfus artışıyla birlikte çalışmak isteyenlerin sayısı da artar. Bu nedenle tam istihdamın sağlanması ve sürdürülmesi ancak istihdam hacminin sürekli olarak genişletilmesiyle mümkündür. Öte yandan, tam istihdamın sürdürülmesi için yapılan yatırımlar, ülkenin sermaye donanımını sürekli olarak arttıracaktır. Sermaye donanımının teknolojik yeniliklerin ve verimliliğin artması; uzun dönemde tam istihdam düzeyindeki reel milli gelirin de sürekli olarak artmasına neden olacaktır⁴⁶.

Klasik iktisada göre işsizlik tam istihdamdan geçici olarak sapmaktadır. Ortaya çıkan bu işsizlik istihdam piyasasında geçici aksaklıklardan veya şoklardan

⁴³ Nusret Ekin, *Türkiye’de Yapay İstidam ve İstihdam Politikaları*, İstanbul Ticaret Odası Yayın No:2000-33, İstanbul, 2000, s.316-371.

⁴⁴ K. Batu Tunay, *Makro Ekonomi Teori ve Politika*, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2007, s.181.

⁴⁵ İlker Parasız, *İktisadın ABC’si*, , Ezgi Kitabevi Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş II. Baskı, Bursa, 2010, s.131.

⁴⁶ Parasız, İlker, *İktisada Giriş*, , Ezgi Kitabevi Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 10.Baskı, Bursa, 2010, s. 453.

kaynaklanmaktadır. Ayrıca gönüllü işsizlikten dolayı en uygun ve istikrarı sağlamak için zorunlu bir gider olduğu savına dayanmaktadır⁴⁷.

Tam istihdama ulaşmış bir ülke, belli bir teknoloji düzeyinde üretebileceği mal ve hizmetlerin en fazlasını üretiyor demektir. İnsan ihtiyaçlarını giderecek mal ve hizmetlerin miktarı ne kadar çoksa, o ekonomide yaşayanların refah düzeyi de o kadar iyi olacaktır. Devletin görevinin de ülke halkının refahını sağlamak olduğu düşünülürse, tam istihdama ulaşmanın ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır⁴⁸.

1.2.1.2.Eksik İstihdam

Genel Teori ile birlikte, Neo-Klasik iktisadın unutturduğu makro ekonomik analiz yeniden gündeme gelmiştir. Neo-Klasik Teori, kaynak dağılımı oranları ile ilgilenirken, Keynes'in ilgilendiği alan, istihdam sorunları olmuştur. Böylece de temel sorun, kıt kaynakların alternatif kullanımları değil, kıt kaynakların özellikle de emeğin eksik istihdamı olmuştur⁴⁹. Keynes'e göre işsizlik, isteğe bağlı değildir, istek dışıdır. Çünkü bireyler, düşük de olsa cari ücret düzeyinden çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu şekildeki bir durum, "eksik istihdam" durumu olarak tanımlanabilir⁵⁰.

Çalışanların mevcut durumlarının kötüleşmesine direnç göstermeleri ve ücretlerin aşağıya doğru katı (rijit) olması; hem dengenin hem de eksik istihdamın eşanlı olarak gerçekleşmesinin mümkün olmasına neden olmaktadır. Eğer eksik istihdam varken dengede olmak mümkün ise, para arzı artırılarak efektif talep uyarılabilir ve üretim artırılabilir; bu nedenle de para teorisi, eksik istihdam varsayımının doğal bir sonucudur⁵¹.

Keynesyen yaklaşıma göre, işçiler cari ücrete razı oldukları halde, işsiz kaldıklarına ve sanayi kuruluşları da talep yetersizliği yüzünden boş kapasite ile

⁴⁷ Randall Wray, "The Employer of Last Resort Programme: Could It Work for Developing Countries?", *Economic and Labour Market Papers, International Labour Office*, Geneva, 2007, s. 1-43.

⁴⁸ Tevfik Pekin, *Makro Ekonomi Para Milli Gelir İstihdam*, Zeus Kitabevi, İzmir, 2005, s.100.

⁴⁹ Bernard Felderer, Stefan Homburg, *Macroeconomics And New Macroeconomics*, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg, 1987, s. 17.

⁵⁰ Alan H. Meltzer, *Keynes's Monetary Theory A Different Interpretation*, Cambridge University Press, Cambridge, 1988, s. 117.

⁵¹ Metin Toprak, *Yeni İktisat*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 27.

çalıştıklarına göre, bu bir eksik istihdam dengesidir. Eksik istihdamda, ekonomi potansiyelinin tümünü kullanamadığı halde, toplam talep toplam arzı eşit olmaktadır. Bu eşitlik kurulmuşsa, denge var demektir⁵².

Eksik istihdam kavramı, bir ekonomideki işgücünün; eğitim, yetenek, deneyim ve müsaitlik (erişilebilirlik) açısından ne kadar verimli değerlendirildiğini inceler. Eksik istihdam edilmiş kategorisine giren çalışanlar şunlardır⁵³.

- Eğitimli, yetenekli veya deneyimli olup az ücretle çalışanlar,
- Eğitimli, yetenekli veya deneyimli olup az bilgi ve yetenek gerektiren işlerde çalışanlar,
- Tam gün çalışmak isteyip part-time (kısıtlı süre) çalışanlar.

Eksik istihdam kavramı, işgücünün "işsiz" olmayıp, kapasitesinin altında "çalışıyor" olması yönüyle işsizlik kavramından ayrılır. Eksik istihdam edilmiş kimseler, genellikle daha iyi iş, konum ve çalışma saatleri için birbirleri ile yarış halindedirler⁵⁴.

Bir ekonominin tam istihdama ulaşması güç olduğundan, ekonomilerin çoğu kez eksik istihdam durumunda olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Eğer üretilen malların bir kısmı alıcı bulamıyorsa, o ekonomide talebin yetersiz olduğundan söz etmek gerekecektir. Bu durumda girişimciler daha az üreteceklerdir. Mal üretiminin azalması, bir kısım faktörlerin boşa kalmasına yani fazla işçilerin işten çıkarılması, bazı makinelerin devre dışı bırakılması gibi sebeplere neden olacaktır. Buda bilindiği gibi eksik istihdam durumu olmaktadır⁵⁵.

1.2.1.3. Aşırı İstihdam

Kamuda istihdam konusunda bürokratların himayeci davranmalarından dolayı ihtiyaç olmadığı halde işe yerleştirmelerin gerçekleşmesi kamu sektöründe gereksiz alanlarda işçi yığılmalarına neden olmaktadır. Gereksiz alanlarda çalışan sayısının

⁵² Berna Balcı İzgi, "Genç İşsizliği ve Eğitim ile Olan İlişkisi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt11, S. 41, s. 295-310.

⁵³ Eksik İstihdam, http://tr.wikipedia.org/wiki/Eksik_istihdam, (02.01.2015).

⁵⁴ Eksik İstihdam, http://tr.wikipedia.org/wiki/Eksik_istihdam, (02.01.2015).

⁵⁵ Pekin, *a.g.e*, 2005, s.101.

çoğalmasa gereksiz işlerin ve ihtiyaç olmadığı halde çalıştırılan işçi sınıfının oluşmasına sebep olmaktadır. Bu tip gereksiz iş ve işçi sınıfının yaratılması aşırı istihdama yol açarak asıl işi yapanlarında verimini düşürmektedir⁵⁶.

Bir ekonomide mevcut üretim faktörlerinin tümü çalıştığı halde, üretilen mal ve hizmet miktarları toplam talebi karşılamıyorsa, bu durumda aşırı istihdamdan bahsedilir. Aşırı istihdam durumunda girişimciler mevcut talebi karşılamak için kapasitelerinin üstünde ve koşullar elveriyorsa vardiya yöntemi ile çalışarak daha fazla mal ve hizmet üretecekler, bunun içinde daha fazla üretim faktörü talep edeceklerdir. Ancak üretim faktörlerini sınırsız bir şekilde arttırma olanağı olmadığından dış ülkelerde faktör temini yoluyla (Almanya'nın işçi alması örneği gibi) mevcut talebin giderilmesine çalışılacaktır⁵⁷.

1.2.2.İstihdam Teorileri

Keynes'e göre faiz parasal bir olgu olup, para arzı ile para talebi tarafından belirlenmektedir. Bu yeni görüşe göre, gelir ve istihdam teorisiyle para teorisini birleştiren teori, Keynes'in likidite tercihi teorisi ile efektif talep teorisidir. Likidite tercihi teorisi, faizin parasal bir olgu olduğunu vurgularken, efektif talep teorisi ise gelir ve istihdam teorisini birleştirmektedir⁵⁸.

Keynes, seleflerinin ekonomik sistemin otomatik olarak yalnızca tam istihdama yöneleceği yolundaki olağan varsayımlarının yanlış olduğunu ve ekonomik sistemin tam istihdamın altında da dengede olabileceğini savunmuştur. Geleneksel tam istihdam teorisinin yalnızca özel bir durum sayıldığı bir genel teori üretmiş olma iddiası bu görüşe dayanmaktadır⁵⁹.

Bir ekonomide istihdam hacminin düşük veya yüksek olmasını belirleyen etkenler veya değişkenlerin yani üretilen mal ve hizmet miktarını ve dolayısıyla halkın

⁵⁶ Esteban Jaimovich, Juan Pablo Rud, *Journal of Development Economics*106, 2014, ss.144–155.

⁵⁷ Pekin, *a.g.e.*, 2005, s.101.

⁵⁸ Mahir Fisünoğlu, Bilge Köksel Tan, *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt 20, S.70, s.s.31-60.

⁵⁹ Zafer Barış Gül, *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt 19, Sayı.66, s.s.73-94.

gelir ve refah düzeyini hangi etkenler belirlemektedir? İşte istihdam teorileri başlığı altında bunlar incelenecektir⁶⁰.

1.2.2.1.Klasik İstihdam Teorisi

Klasik iktisatçılar, devletin çeşitli gerekçelerle ekonomiye müdahalesine karşı çıkmışlardır. Bu Teori taraftarlarına göre, ekonomide ortaya çıkabilecek fiyat dalgalanmalarını düzeltmek ve tam istihdama ulaşmak devlet müdahalesini zorunlu kılmaz. Çünkü ekonomide "görünmeyen el" gerek fiyat istikrarını, gerekse tam istihdamı temin edecek bir özelliğe sahiptir. Başka bir ifade ile fiyatlar ve özellikle ücretlerin aşağıya ve yukarıya doğru esnek olması, tam istihdam düzeyinin sağlanmasına ve korunmasına yetecektir. Bazen küçük boyutlu ve kısmi nitelikteki aksaklıklar yaşansa da, ekonominin istikrarlı yapısı, bu tür geçici aksaklıkları gidereceğinden, devlet müdahalesine gerek kalmadan yeniden dengeye ulaşılacaktır⁶¹.

Klasiklerin iktisadi faaliyet hacimleri daima tam istihdam seviyesindedir. Bu iktisatçıları anlayabilmek için düşüncelerini incelemek gerekecektir. Klasiklerin düşüncelerini 3 başlık altında⁶² 4 teori⁶³ ile incelemek gerekir.

1.2.2.1.1.Mahreçler Kanunu

Mahreçler Kanunu, Fransız iktisatçılarından Jean Baptist Say tarafından geliştirilmiştir. Buna Say Kanunu da denir. Mahreçler kanununa göre, esas olan mallarla malların mübadele edilmesidir. Para sadece bir araçtır. Hakiki satın alma gücü, para değil mallar tarafından temsil edilir⁶⁴.

Her arz kendisi kadar bir talep yaratacağına göre, ekonomide toplam talep toplam arza eşit olacak ve elde hiçbir satılamayan mal kalmayacaktır. Tüm mallar mahreç bulacaktır. Ne kadar çok mal ve hizmet üretilirse üretilsin, mahreç bulması, yani aynı miktar talep ile karşılaşması mümkün olduğuna göre sürüm tıkanıklığı söz

⁶⁰ Pekin, *a.g.e*, s.112.

⁶¹ Abdülkadir Kökocak, “Kamu Ekonomisinde Hareket Alanı ve Teorik Yaklaşımlar”, *Mevzuat Dergisi*, Temmuz 2005 <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/02.html>, (03.01.2015).

⁶² Aren, *a.g.e*, 1960, s:14.

⁶³ Pekin, *a.g.e*, 2005, s.113.

⁶⁴ Aren, *a.g.e*, 1960, s.14.

konusu olmayacaktır. Bunun doğal sonucu olarak da hiçbir üretim faktörü boşa kalmayacak, nitekim işsizlik olmayacak ve ekonomi tam istihdamda olacaktır⁶⁵.

Mahreçler yasası şu yönü ile eleştirilmektedir. Bu yasa malın malla değiştirildiği bir sistemde geçerli olabilir ve gerçekten ekonominin tümü için bir talep yetersizliğinden ya da arz fazlalığından bahsedilemez. Fakat klasik iktisatçıların mahreçler yasası ile inceledikleri ekonomiler, değişimlerde paranın kullanıldığı ekonomilerdir. Paranın olduğu bir ekonomide, mahreçler yasasının geçerli olması, her şeyden önce kişilerin elde ettikleri gelirlerini hemen harcamaları koşuluna bağlıdır. Ancak elde edilen gelirlerin bir kısmı tasarruf edilir, hemen harcanmaz. Bu durumda mahreçler yasası işlemez hale gelir, çünkü toplam talep topla arza eşit olmaz. Talep yetersizliği ve buna bağlı olarak da işsizlik ortaya çıkar. Bu da ekonominin tam istihdamda olmadığını gösterir. Klasik iktisatçılar bu eleştiriye faiz teorisiyle yanıt vermişlerdir. Buna göre, yapılan tasarrufları, girişimciler faiz karşılığı ödünç olarak yatırımları için harcarlar. Tasarruf edilen miktarlar ile yatırıma harcanan miktarların eşitliğini ise faiz oranları otomatik olarak sağlamaktadırlar⁶⁶.

1.2.2.1.2.Faiz Teorisi

Klasik iktisatçılara göre faiz, sermayenin fiyatından başka bir şey değildir. Bu fiyat ya da bedel, tasarruf edene, tüketimden feragat ettiği için ödenmektedir. Bir ekonomide tasarruf arzı ile sermaye talebi şedülleri birbirini karşılıklı olarak etkileyerek, faiz oranlarının hangi düzeyde oluşacağını belirlerler⁶⁷.

Tasarrufların yatırıma dönüşmesinde en önemli rolü faiz haddi oluşturmaktadır. Klasik sistemde faizin diğer bir rolü de yatırım talebiyle tasarrufun arzusunu dengelemektir. Yatırım, yatırım yapılabilir olan kaynaklara olan talebi gösterirken, bunların arz yönünü tasarruf temsil etmektedir. Faiz ise her iki değerinde eşit olduğu seviyeyi ifade eden fiyat düzeyini göstermektedir. Ancak klasik iktisatçılar tasarrufların çok büyük olmayacağını savunmaktadırlar. Bir tasarruf fazlası durumunun ortaya çıkması durumunda faiz haddinin de düşeceğini, faiz haddinin

⁶⁵ Pekin, *a.g.e*, 2005,s.114.

⁶⁶ Pekin, *a.g.e*, 2005,s.115.

⁶⁷ Pekin, *a.g.e*, 2005,s.115.

düşmesi ile birlikte maliyetlerin azalmasını ve karların da buna paralel olarak artacağını ifade etmektedirler. Böylece firmalar üretim hacimlerini genişletecek ve daha fazla tasarrufu talep edecek duruma geleceklerdir. Bu durum da işgücü ve sermayenin tam istihdamını sağlamış olacaktır⁶⁸.

Faiz oranları, piyasalarda alıcılarla satıcılar arasında oluşan diğer fiyatlar gibi bir fiyatlar kümesidir. Bu durumda değişime konu olan mal kredidir veya bir süre için paranın kullanımınıdır. Faiz oranları, ekonomik faaliyetlerde ve ekonomik oyunun oyuncularının hayatlarında özellikle gözönüne alınmak zorundadır. Tüketici, girişimci ve hükümet için, bugün elde bulunan para, gelecek yıl ele geçecek parayla aynı şey değildir. Faiz oranları bir anlamda, bugünün geleceğe tercih edilmesi nedeniyle yükselmektedir⁶⁹.

1.2.2.1.3. Ücret Teorisi

Klasiklere göre ücret, işverenler bakımından işin marjinal verimine, işçiler bakımından da işin marjinal zahmetine eşittir. İşin marjinal verimi tam istihdama yaklaşıldıkça azalan verim kanunu dolayısıyla azalırken, işin marjinal zahmeti de, bunun aksine istihdam seviyesi yükseldikçe artar⁷⁰.

Şekil 2 de görüldüğü gibi emek arz ve talebini belirleyen faktörler birbirinden farklıdır. Emek arzını, çalışmanın marjinal zahmeti ile çalışma sonucu elde edilen gelirin marjinal faydası belirler. Zevkli bir uğraş olduğu söylene de, çalışmanın zahmetli bir iş olduğu ve insanı yorduğu da inkâr edilemez. Çalışmanın ilk başladığı zamanlarda, çalışmanın zahmetinin az olmasına rağmen çalışma saatleri arttıkça işin verdiği bedeni ve zihni yorgunluk, yani çalışmanın zahmeti de artmaktadır. Çalışmanın marjinal zahmeti çalışılan her son saatin ya da sonuncu saatin verdiği zahmettir. Çalışma süresi uzadıkça emeğin marjinal zahmeti de artacaktır⁷¹. Başka bir ifadeye göre bu iki eğrinin birbirini kestiği nokta, bir işçinin veri ücret düzeyinde,

⁶⁸ Ali Özgüven, *İktisat Bilimine Giriş*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 400-401.

⁶⁹ İlker Parasız, *Modern Para Teorisi*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1991, s. 373.

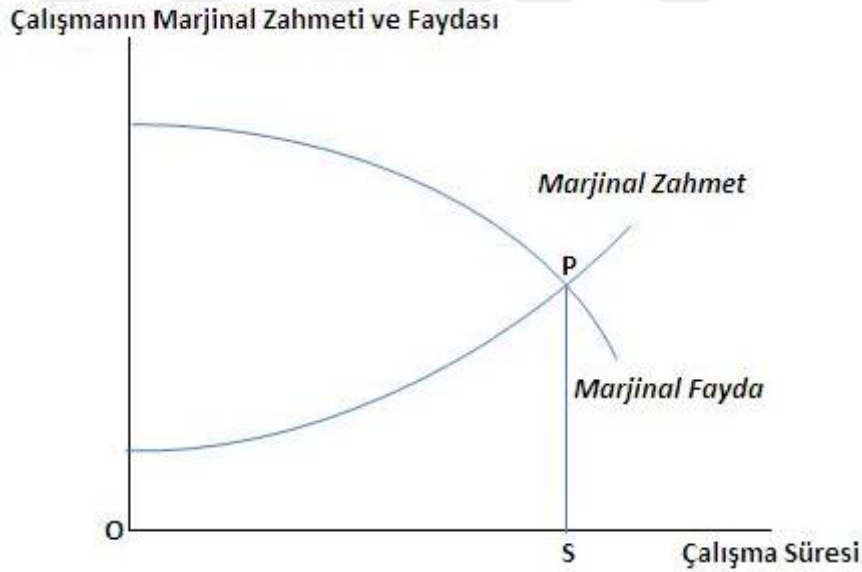
⁷⁰ Aren, *a.g.e.*, 1960, s.19.

⁷¹ Pekin, *a.g.e.*, 2005, s.118.

günde kaç saat çalışmaya razı olacağını yani emek arzının ne kadar olacağını göstermektedir.

Belirli bir piyasada belirli bir ücret düzeyi üzerinden piyasaya sunulan emek miktarına emek arzı⁷², yine belirli bir piyasa da belirli bir ücret düzeyi üzerinden talep edilen emek miktarına emek talebi denir⁷³. Karl Marx'a göre kıymeti tayin eden yegâne unsur emektir. Dolayısıyla ücretlerin mamulün bütün fiyatına eşit olması gerekir. Hâlbuki hakikatte emek erbabına sadece asgarî geçimine tekabül eden masrafları karşılayacak kadar ücret ödenmekte, yarattığı kıymet fazlası ise işverenlerin menfaati için alıkonulmaktadır. Klasik iktisatçılar uzun dönemde ücretin asgari geçim seviyesinde teşekkül edeceğine inanmakla beraber, kısa devrede ücretin bu seviyenin üstünde ve altında olabileceğini de kabul etmekteydiler. Ücret Fonu Teorisi ücret seviyesindeki bu oynamaların sebebinin emek talebindeki değişmelerle izaha çalışmıştır.

Şekil 2. Emek Arz Ve Talebini Belirleyen Faktörler

Kaynak:Pekin, Tefik, *Makro Ekonomi Para Milli Gelir İstihdam*, s.118

Bu teoriye göre ücret seviyesi ücret ödemek üzere ayrılan fonlarla işçi miktarı arasındaki nispete bağlı olarak değişmektedir. Ücret fonu nüfustan hızlı bir artış gösterirse ücretler yükselecek, nüfus ücret fonundan hızlı bir artış gösterirse ücretler

⁷² Hüseyin Akyıldız, *Çalışma Ekonomisi*, Alter Yayıncılık, Ankara,2010, s.13.

⁷³ Akyıldız, a.g.e,2010, s.71.

düşecektir. Bu teori de Malthus'un Nüfus Teorisine dayalı olduğundan, nüfusun üretimden daha hızlı arttığını ve ücret haddinin daima asgarî geçinme haddi seviyesinde teşekkül edeceği neticesine varmaktadır⁷⁴.

1.2.2.1.4.Klasik Fiyat Teorisi

Klasik iktisatçılar ekonomi ile ilgili açıklamalarını ve yorumlarını reel büyüklükleri esas alarak yapmışlardır. Özellikle reel gelirle parasal gelir arasında dengenin nasıl oluştuğunu ortaya koymak için, klasik fiyat teorisini, miktar teorisinden yararlanarak açıklamışlardır. Klasikler para miktarı ile fiyatlar genel düzeyi arasında aynı yönlü olmak üzere fonksiyonel bir ilişki bulunduğunu ifade ederek, ekonomiyi kendiliğinden tam istihdamda dengeye getiren mekanizmanın hareket noktası ve temeli emek teorisi almaktadır. Milli gelirin tüketim harcamaları ile tasarruf arasında nasıl pay edileceğini belirleyen mekanizma ise; klasik teoride faiz oranlarıdır diyerek açıklanmaktadır⁷⁵.

1.2.2.2.Keynes ve Modern İstihdam Teorisi

Keynes 1936 yılında yayınladığı ‘İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi’ adlı eserinde klasik teoriyi eleştirmiş ve yeni bir teori ileri sürmüştür. Keynes bu eserinde, ekonomiyi kendiliğinden ve daima tam istihdamda dengeye getirecek bir mekanizmanın mevcut olmadığını ispata çalışmıştır. Keynes’e göre ekonominin tam istihdamda dengeye gelmesi özel bir haldir. Bu bakımdan klasik teori, ekonominin bu özel durumuna uygulanabilecektir. Ayrıca ekonominin tam istihdamda dengeye gelmesi her zaman ulaşılabilir bir sonuç değildir. Fiyat mekanizması tam istihdamı otomatik olarak gerçekleştiremediği için devlet ekonomiye müdahale etmeli ve bunu temine çalışmalıdır. Yani devletin bir iktisat politikası olmalıdır. Keynes eksik istihdam ve gayri iradi işsizlik konuları üzerinde önemle durmuştur. Klasik teoriye

⁷⁴ Ücret Teorileri, www.iktisatsozlugu.com/nedir-2016-ücret%20teorileri#.vklsfdkxsxk, 04.01.2015.

⁷⁵ Pekin, *a.g.e*, 2005, s.123-125.

göre işsizlik iradi ve geçici bir olaydır. Ekonominin eksik istihdamda da dengeye geleceği görüşü Keynes'in klasik teoriye karşı ortaya attığı en önemli görüşüdür⁷⁶.

Keynes'in tüketimle gelir arasında oldukça düzenli bir ilişki olduğu yönündeki varsayımı, hükümetlere tam istihdamı sağlamak için kamu harcamalarını kullanma yönünde bir kapı açıyor ve devletin ekonomiye etkin müdahalesinin teorik temelini oluşturuyordu. Keynes'in tüketim teorisini ortaya koymasından sonra yapılan ilk ampirik çalışmaların teoriyi teyit etmesi tam istihdam sorunu yaşayan ekonomiler için Keynesyen politikaların cazibesini artırmıştı. Ancak, Kuznets'in 1869-1938 yılları için yaptığı çalışma başta olmak üzere, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde zaman serisi verileri ile yapılan çalışmalarda Keynesyen tüketim fonksiyonunun uzun dönemde geçerli olmadığına ampirik olarak ortaya konulması hem Keynesyen tüketim teorisinin geçerliliği hakkında önemli soru işaretlerine neden olmuş, hem de uzun ve kısa dönem tüketim fonksiyonları arasında ortaya çıkan çelişkiyi çözülmesi gereken bir sorun olarak gündeme taşımıştır⁷⁷.

1.2.3.İstihdam Politikaları

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra demografik verilerin göstergeleri içinde en önemli olanı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen hızla büyüyen kentler ve bu kentlere yönelik göçlerdir. Dünya kent nüfusunun 2030 yılında 5,1 milyara çıkacağı tahmin edilirken yerel, bölgesel ve küresel bazda insan kaynağının niteliğinin de çalışma ve sosyal yaşamdaki değişimlere karşılıklı olarak değişime uğrayacağını ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği tam üyelik görüşmeleri arifesinde bulunan Türkiye AB istihdam politikaları ve müktesebatını takip etmek, hukuki normlarını değiştirmek ve yapısal bağlamda mevcut kurumlarını düzenlemek veya yeni kurumlar oluşturmak zorunda kalmaktadır. Ülkenin kendine özgü sosyal ve fiziki koşullarından

⁷⁶ Pekin, *a.g.e.*, 2005, s.125.

⁷⁷ Recep Tarı, Şadan Çalışkan, "Kocaeli İlinde Tüketimin Gelir Hipotezlerinin Analizi", *Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi (AÜİİBD)*, Erzurum, 2005, s.s,1-19.
<http://e-dergi.atauni.edu.tr/atauniiibd/article/download/1025003639/1025003468>, (07.01.2015).

kaynaklanan problemlere çözüm üretilirken, AB mevzuatına uyuma yönelik politikalar üretmesi de beklenilmektedir⁷⁸.

1.2.3.1 .Aktif İstihdam Politikaları

Aktif istihdam politikaları istihdam sübvansiyonu, mesleki eğitim, doğrudan iş yatırımı, kamu istihdamı, mesleki eğitim ve gençlere yönelik politikalar olarak sınıflandırılmaktadır⁷⁹.

İstidam imkânlarının sınırlı olduğu, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kamu istihdam ofisleri istihdam yaratmaya ilişkin aktif işgücü piyasası politikaları yürütmektedir. Ülkelerin sermaye birikim sürecinde hem sermaye birikimini hızlandırmak hem de işgücü piyasasında artan işgücünün istihdama dâhil edilmesini sağlamak amacıyla çeşitli programların yürütülmesi gerekmektedir⁸⁰.

OECD 1960 yılından itibaren aktif istihdam politikalarının gelişmesine destek vermektedir. Aktif kelimesi İsveç'te 1950'li yıllarda ücret kısıtlamalarına dayanan politikalara karşı tepki oluşturulan politikalardan alınmıştır. II. Dünya savaşından önce emek piyasaları ile ilgili çok sayıda iş ve mesleki eğitim programları bulunmakla birlikte, bu politikalar aktif istihdam politikaları olarak adlandırılıyordu. İsveçli iktisatçılarf Gösta Ren ve Rudolph Meidner 1948 yılında ilk kez aktif istihdam politikalarını tam istihdamı gerçekleştiren enflasyonu dizginleyen sosyal demokrat bir yöntem olarak adlandırmışlardır⁸¹.

Aktif istihdam politikaları konusunda iyimser olanlar, bu konuda bazı problemler olduğunu inkâr etmemekle birlikte, bu politikaların yüksek ve kalıcı işsizlikle, düşük ücret ve yoksullukla mücadeledeki potansiyel rolleri konusunda karamsar olmanın yanlış olacağını savunmaktadırlar. Onlara göre, aktif istihdam politikaları, bu politikaların olmadığı duruma göre, açık işleri daha iyi keşfedebilir,

⁷⁸ Ercan Tatlıdil, *Türk İşgücünün Yapısı Ve Avrupa Birliği İstihdam Politikaları*, http://www.onlinedergi.com/MakaleDosyaları/51/PDF2002_2_1.pdf, (08.01.2015).

⁷⁹ Thomas Lange, J.R. Shackleton, *Active Labor Market Policies: A Criticel Assesment*, Ed. Thomas Lange, *Unemployment in Theory and Practice*, Edward Elgar, U.K. 1988, s. 145-146.

⁸⁰ Recep Varçın, *İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2004, s.42.

⁸¹ Thomas Janoski, *Explaining State Intervention to Prevent Unemployment: The Impacct of Institutions on Actice Labor Market Policy Expenditures in 18 Countries*, U.K. 1996, s. 698.

daha hızlı doldurulmasını sağlayabilir, kişilerin daha verimli işlere girmelerini mümkün kılabilir ve darboğazları çözerek yeni işletmelerin kuruluşuna yardımcı olabilir. Bu politikalar söz konusu yollarla daha verimli işlerin yapılmasını sağlayarak gelecekteki işsizliği düşürebilir ve bazen gerçekten yeni işlerin yaratılmasını sağlayabilir⁸².

1.2.3.2.Pasif İstihdam Politikaları

Pasif istihdam politikaları ise işsizliğin olumsuz sonuçlarını telafi etmeyi amaçlayan ve ilgililere belirli bir ekonomik güvence sağlamaya yönelik kısa vadeli programlardır. Bunlar genelde işsizlik sigortası, işsizlik yardımı, iş kaybı tazminatı, kısa dönem ödeneği gibi işlemleri kapsamaktadır. Pasif istihdam politikalarından en bilineni işsizlik sigortasıdır. 25 Ağustos 1999 tarihinde oluşturulan işsizlik sigortası sisteminde prim tahsilâtları 2000 yılında başlamış olup ilk ödemeler Mart 2002’de gerçekleşmiştir⁸³.

Pasif istihdam politikaları, işsizliğin olumsuz sonuçlarını telafi etmeyi amaçlamakta, bu nedenle işsizlere belirli bir ekonomik güvence sağlamaya yönelik önlemler içermektedir. Bu tedbirler de genellikle işsizlik sigortası ve işsizlik yardımlarından oluşmaktadır. Ancak 20. Yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde pasif istihdam politikalarının işsizliği önleyici tedbirler içermediği ve bütçe üzerine büyük yükler getirdiği görülmüş ve işsizliği önleyici ve sınırlayıcı çeşitli aktif istihdam politikalarına ağırlık verilmiştir. Pasif istihdam politikaları kısa vadeli amaçlar taşıırken; aktif istihdam politikaları uzun vadeli amaçlar taşımaktadır. Bu nedenle günümüzde özellikle sanayileşmiş ülkeler, başta işsizlik olmak üzere istihdam sorunlarını çözmek için, birbirini tamamlayan aktif-pasif istihdam politikalarını birlikte uygulamaktadır⁸⁴.

⁸² Biçerli, a.g.e, 2004, s.228-229.

⁸³ Şansel Özpinar vd, “Türkiye’de İstihdamın Yapısının Değerlendirilmesi 2000-2010”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 3, No 2, 2011. s.s 133-142.

⁸⁴ Banu Uçkan, “Küreselleşme ve Devletin İş Piyasasındaki Rolü”, *Çimento Endüstrisi İşverenler Sendikası Dergisi*, Cilt:12, S.2, 1998, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/1mak982.html>, (09.01.2015).

1.3.İşgücü

Marx (1867, sf. 39) toplumsal olarak gerekli işgücü kavramını "normal üretim koşullarında ve ortalama beceri derecesi ve yoğunluğu" ile harcanan işgücü zamanı olarak tanımlamaktadır⁸⁵.

İşgücünün yapısını incelerken, karşımıza çıkan en önemli kavram, 15-64 yaş gurubu nüfustur. Bu nüfus gurubu, potansiyel olarak iktisaden faal nüfus sayılmaktadır. Toplam işgücü, belirli bir süre zarfında mal ve hizmetlerin üretimi için arz edilen bütün emek arzını ifade etmektedir. Bu kavram, işsizleri ve istihdamdakileri içermektedir⁸⁶.

TÜİK'e göre referans dönemi içinde ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi için emek arzında bulunan çalışma çağındaki nüfusu kapsar. İşgücü, istihdamda olanlar ile işsizlerin toplamı olarak ifade edilmektedir.

Başka bir tanıma göre işgücü, çalışma çağında ve arzusunda olup cari ücret düzeyinde çalışan veya çalışmak isteyen kişilerdir. Yani kısaca işgücü; istihdam edilenlerle işsizlerden oluşmaktadır. Ancak çalışma çağında olmasına karşın işgücüne dâhil olmayan ve bazı ülkelerde toplam çalışma çağı nüfusu içindeki payları işgücünden daha fazla olan önemli bir kesim de bulunmaktadır. Bu kesimin işgücü piyasası dışında kalmayı tercih etmeleri, söz konusu potansiyel kesimin tanım gereği işsizlik oranlarına yansımamasına neden olmaktadır. Bundan dolayı, işgücü piyasalarındaki gelişmeleri daha iyi anlayabilmek ve analiz edebilmek için bu kesimin çalışma çağında oldukları halde neden iş aramayıp işgücüne dâhil olmamayı tercih ettiklerinin bilinmesi gerekmektedir⁸⁷.

İşgücü, sanayi devriminden bu yana, teknolojiye gelişmeler eşliğinde önce makineleşme, sonra bilimsel yönetim ilkelerinin geçerli olduğu Taylorizm, daha sonra Fordizm evrelerini geçirmiş ve nihayet bugün esnek çalışma dönemiyle karşı karşıya

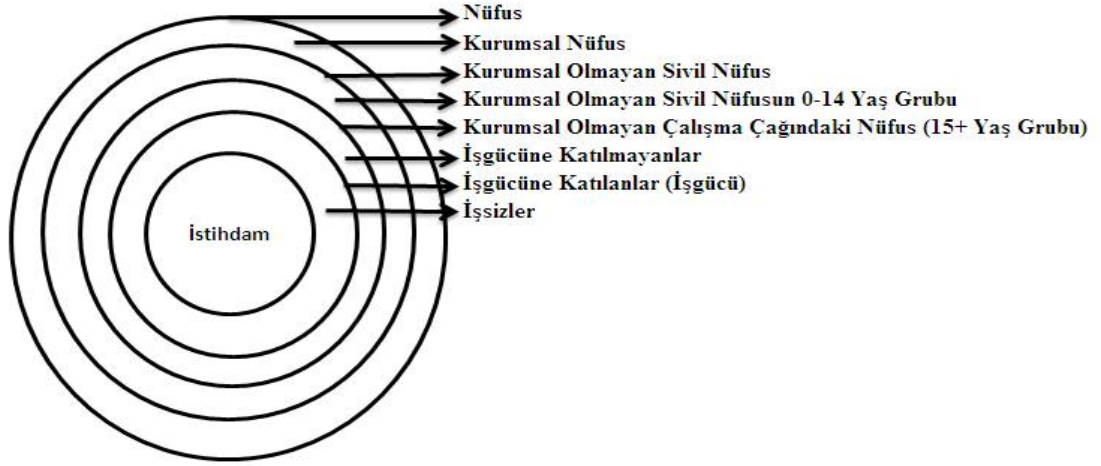
⁸⁵ Yılmaz Akyüz, *Emek - Değer Teorisi ve Nitelikli İşgücü Sorunu*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 441, Ankara, 1980, s.11.

⁸⁶ Nusret Ekin, *Türkiye'de yapay istihdam ve istihdam politikaları*, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2000-33, İstanbul, 2000, s. 106.

⁸⁷ Sedat Murat, Levent Şahin, *AB'ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları Avrupa Birliği Araştırmaları Yayın No:2011-35, İstanbul, 2011, s.94.

kalmıştır. Esneklik kavramı kendini ağırlıklı olarak üretim biçimlerinde ve çalışma zamanlarında göstermiştir⁸⁸.

Şekil 3. Sivil İşgücü ve İstihdamın Genel Nüfus İçerisindeki Görünümü

Kaynak: Sabahattin Zaim, *Çalışma Ekonomisi*, Filiz Kitabevi, 1997, s.119.

Şekil 3 de görüldüğü gibi istihdam edilenler merkezde bulunmaktadır. İstihdam edilmeyi bekleyen yani her an istihdama hazır halde olan kişiler işsizleri, daha sonra ise; işgücünü ve sırası ile işgücüne katılmayanlar, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus, kurumsal olmayan sivil nüfusun 0-14 yaş grubunu, kurumsal olmayan sivil nüfusu, kurumsal nüfusu ve bunların toplamı da nüfusu vermektedir.

1.3.1.İşgücü Piyasası

İşgücü piyasasında belirlenen istihdam ilişkileri yaşamdaki en temel ilişkilerden biridir. Bu nedenle yasalarla düzenlenmiştir. İşgücü piyasasının organizasyonu ve işleyişini anlamamız birçok toplumsal ve ekonomik sorunu, politika ve programları anlamamız ve değerlendirmemiz için gereklidir. İşgücü piyasası kanalı ile ekonominin en önemli kaynağı olan işgücü, mesleklere, firmalara ve bölgelere dağıtılır. Hem bireyler hem de toplum, işgücü piyasasının nasıl çalıştığı ile yakından

⁸⁸ Aşkın Keser,(Derleyen), *Çalışma Hayatında Dönüşümler*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2002, s.202.

ilgilidir. Gerekli durumlarda yöneticiler işgücü arzını veya talebini etkileyen politikaları uygulamaya koyarlar⁸⁹.

İşgücü piyasası uyum politikaları hem aktif işgücü piyasası politikalarının önemli bir ayağını oluştururken hem de diğer politikaların yürütüleceği zemini hazırlar. İşgücü piyasası politikalarını, farklı ögeleri ile birlikte bir bütün olarak düşünmek ve bu ögeler arasında karşılıklı ilişkiyi gözden kaçırmamak gerekir. Bu bağlamda işgücü piyasası uyum politikalarını yürütülecek diğer aktif ve pasif politikalarla birlikte düşünmek ve ona göre şekillendirmek gerekmektedir. İşgücü piyasası uyum politikaları işgücüne ilişkin yasal düzenlemeleri gerektiren bir konudur. Gelişmekte olan ve geçiş sürecinde bulunan ülkelerde değişen ekonomik ve sosyal koşullara paralel olarak işgücü piyasasında da değişiklikler ve yeni düzenlemeler gündeme gelebilmektedir. İşgücü piyasası uyum politikaları bu değişen koşullara cevap verebilmeyi ve bu değişen koşullara göre işgücü piyasasının yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir⁹⁰.

1.4.Kişisel Gelir Dağılımı

Kişisel gelir dağılımının analizinde bir ülkedeki gelir dağılımı eşitsizliği o ülkenin ekonomisinin ne kadar kırılğan olduğuyla da ilişkilidir. Bu durumu söz konusu ülkelerde sıkça meydana gelen enflasyon krizleri ve iktidar değişiklikleriyle ilişkilendirebiliriz. Aynı zamanda gelirin paylaşımı devletin uyguladığı para ve maliye politikalarıyla doğrudan sağlanmaktadır⁹¹.

Ekonominin can damarı sektörlerle ve coğrafi bölgelere göre, ulaşım, tarım, hayvancılık, madencilik v.b faaliyet alanlarında lokomotif olarak kendini göstermektedir.

⁸⁹ Aysıt Tansel, *2050'ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*, TÜSİAD-T/2012-11/536, İstanbul, 2012, s.19., <http://www.tusiad.org.tr/rsc/shared/file/Isgucu-Piyasasına-Bakis-pdf> (10.01.2015).

⁹⁰ Recep Varçın, *İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları*, Siyasal Kitabevi, 2004, s.55.

⁹¹ Banu Karaman, Melih Özçalık, “Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin bir sonucu: Çocuk İşgücü”, Celal Bayar Üniversitesi, İ.İ.B.F, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt 14 S.2, Manisa, 2007.s.s:25-47.

Türkiye’de kişisel gelir dağılımı araştırmaları ilk olarak DPT ve daha sonra TÜİK tarafından uygulanan hane halkı gelir anketleri ile ölçülmektedir. Yapılan değerlendirme ve ölçümlerde hanelerin gelirleri belirli bir grupta toplanarak en yüksek gelirden en düşük gelire doğru sıralanarak analizler yapılmaktadır.

Dünyanın değişik ülkelerinde ise, kişisel gelir dağılımının ölçümü her ülkenin kendi standartlarının yanı sıra belirli normlar kullanılmakta ve veriler Dünya Bankası standartlarına göre oluşturulmaktadır. Oluşturulan veriler belirli standartlara göre araştırmacıların kullanımına sunulmakta ve veriler ışığında ayrıntılı incelemeler yapılmaktadır.

Ülkemizde uzun yıllar yaşanan yüksek enflasyon yatırımların azalmasına ve ekonominin istihdam yaratma kapasitesinin düşmesine sebep olduğu gibi işsizlik oranının artmasına ve işgücünün düşük verimli alanlarda yığılmasına yol açmıştır. Yaşanan bu süreç, kişisel gelir dağılımında çalışanlar aleyhine eşitsizliğe neden olmuştur⁹².

Az gelişmiş ülkelerdeki finansal piyasaların sığılığı nedeniyle kaynakların az sayıda elde toplanması büyük yatırım projelerinin tamamlanmasını sağladığı gibi, hem çalışanlar hem de girişimciler yüksek gelir için en yüksek çabayı göstermek zorundadır. Ancak daha eşitlikçi bir ortamda bu çabaların azalacağı görülür. Bu nedenle eşitlikçi sistemler büyüme için gerekli güdülerin azaldığı sistemler olarak görülürler⁹³.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımının adil bir şekilde gerçekleştirilmesine büyük önem verilmekte ve bu düzenleme, ulaşılması zorunlu bir sosyal hedef olarak kabul edilmektedir. Gelir dağılımında adaletin sağlanmasıyla, eşitlik ilkesi çerçevesinde gelir farklılıklarının ortadan kaldırılması ve herkese yaşamlarını sürdürebilmeleri için asgari bir gelirin sağlanması hedeflenmektedir. Bu sayede toplumsal sorunların önüne geçilmesi de amaçlanmaktadır. Ancak, pek çok

⁹² Tahsin Karabulut, “Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımı Araştırmalarının Analizi”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi (SÜSBMYD), Cilt:9 S.1-2, Konya, 2006, s.s:21-36.

⁹³ Cem Dışbudak, Bora Süslü, “Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımını Etkileyen Makroekonomik Faktörler”, *Ekonomik Yaklaşım*, Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü Üç aylık Dergi, Cilt 18 Sayı: 65, Ankara, 2007, s.s:1-23.

gelişmekte olan ülkede gelir dağılımı, uygulanan kalkınma politikalarından büyük ölçüde etkilenmekte ve bu nedenle, ilgili ülkeler, ulaşmayı hedefledikleri bu amaçlara tam anlamıyla ulaşamamaktadır⁹⁴.

⁹⁴ Gökhan Ofloğlu "Türkiye’de gelir dağılımı ve işsizlik arasındaki ilişkinin analizi”, *Türk Metal Sendikası Dergisi*, Sayı. 160, Kasım, 2012 s.s:52-57.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA GELİR DAĞILIMININ İSTİHDAM VE İŞGÜCÜNE ETKİLERİ

2.DÜNYA'DA GELİR DAĞILIMI

İnsanoğlu dünyanın neresinde olursa olsun belirli bir ücret düzeyinde çalışarak geçimini sağlamak zorundadır. Bu ücret düzeyi insanoğlunun yaşadığı coğrafyaya, kültüre ve ülkeye göre değişiklik göstermektedir. Kimi insan bulunduğu ülkenin şartlarında çok iyi şekilde yaşarken bir diğeri ise; çok zor şartlar altında yaşamaktadır. Çalışmamın amacı, dünyanın değişik ülkeleri ile ülkemizin gelir dağılımı, istihdam ve işgücü rakamlarını incelemektir. Yapılan bu inceleme ile karşılaştırmalar yapılacak ve bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

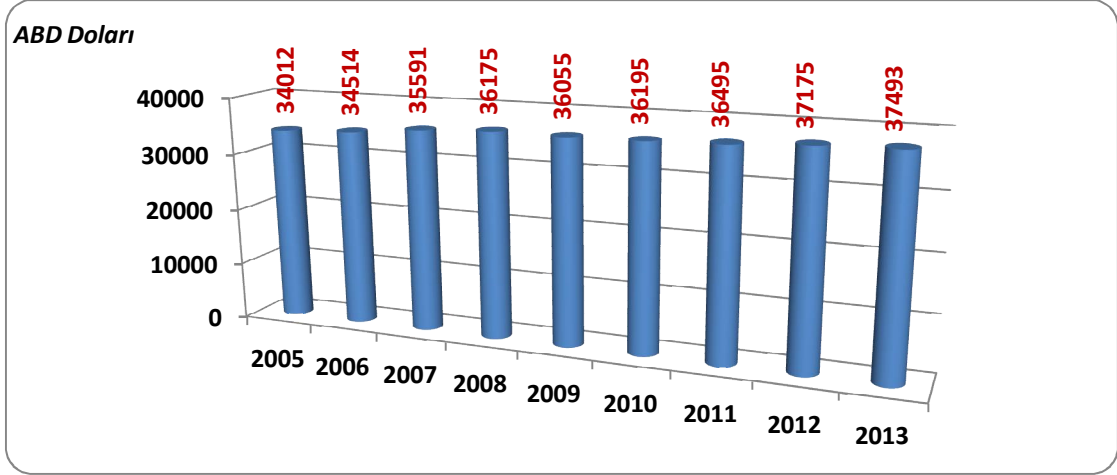
2.1.Bazı Ülkelerin Gelir Dağılımı

Dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan kişilerin gelirlerinin inceleneceği bu bölümde kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) oranları ile incelemeler yapılacaktır.

2.1.1.Avustralya'da Kişisel Gelir Dağılımı

Grafik 1'de Avustralya'nın 2005 yılından 2013 yılına kadar kişi başına GSYH oranları görülmektedir. 2005 yılında kişi başına GSYH oranı 34.012 \$ düzeyindedir. Bu oran 2008 yılına kadar kademeli olarak artmış, fakat 2008 yılındaki küresel krizden dolayı 2008-2011 yılları arasında bir yavaşlama yaşanmıştır. 2012 yılında az da olsa bir toparlanma eğilimine girdiği görülmektedir. 2012 yılında az da olsa bir toparlanma eğilimine girdiği görülmektedir. Kişisel gelir dağılımı oranlarına bakıldığında Avustralya'da finansal krizden sonraki birkaç yıl ekonomide bir durgunluk yaşandığı grafik 1 de izlenebilmektedir.

Grafik 1: Avustralya’da Kişi Başına GSYH

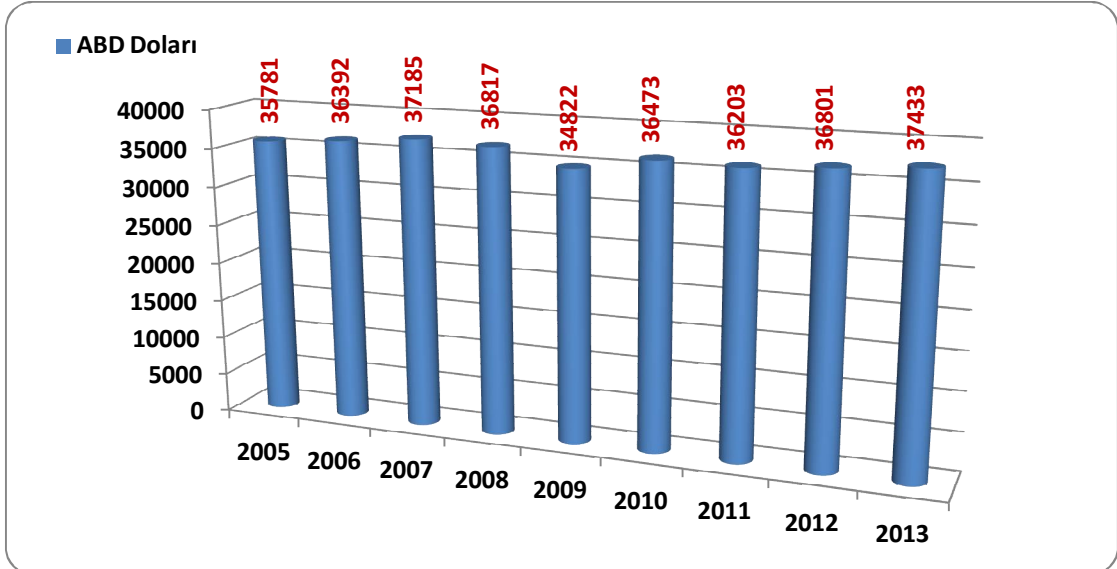

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları))
Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

2.1.2.Japonya’da Kişisel Gelir Dağılımı

Japonya ikinci dünya savaşındaki büyük yenilgiden ve yıkılmışlıktan tam anlamıyla kurtulmanın yolunu bulmuş ve bugün dünya devleri arasında yerini almayı başarmıştır. Japonya bu başarıyı kendi insanının özverisi ve kendine güveni ile yakalayan nadir ülkelerden biridir.

Grafik 2: Japonya’da Kişi Başına GSYH

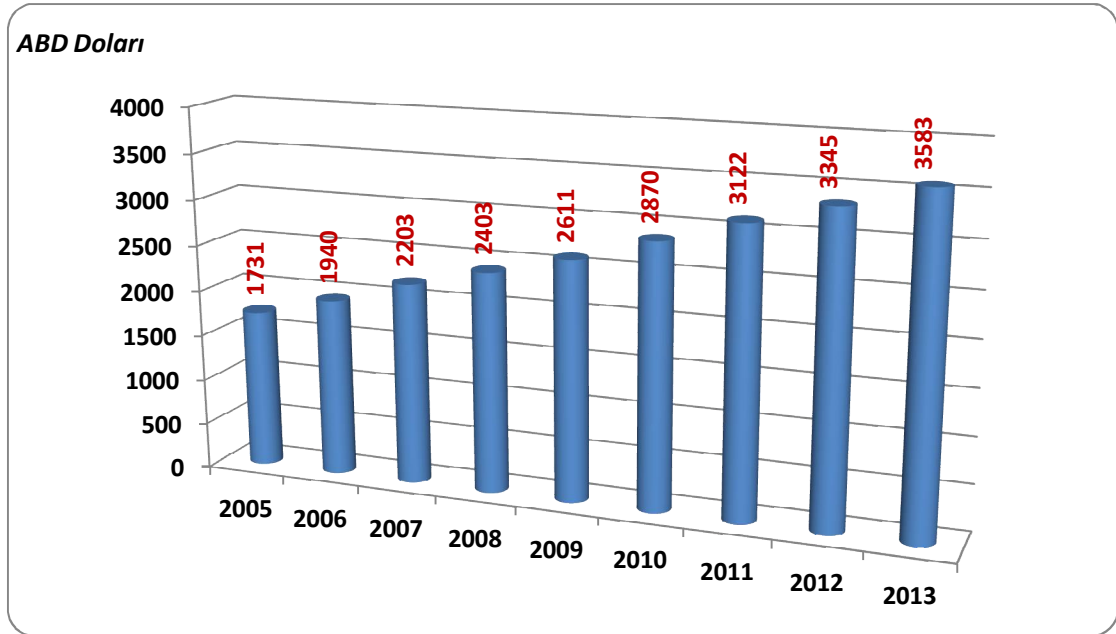

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Japonya'nın kişi başına GSYH oranlarını incelediğimizde 2005 yılında 35.781 \$ seviyesinde olan GSYH oranı, 2006 yılında 36.392 \$, 2007 yılında 37.185 \$ seviyesindedir. Grafik 2 de görüldüğü gibi 2008 yılında bir miktar düşüş yaşanmış ve aynı yıl yaşanan küresel krizden dolayı 2009 yılından GSYH oranında büyük bir düşüş yaşandığı açıkça görülmektedir. Japonya'da bu düşüşün şekilde de görüldüğü gibi çok belirgin olmasının sebebi, Japon ekonomisinin yurtdışına yapmış olduğu teknolojik ihracatların düşmesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Çünkü küresel kriz her yerde yaşandığı için insanlar belirli bir süre gelir gider arasındaki dengeyi koruyabilmek adına harcamalarını kısıtlamış ve bu kısıtlamalarda bazı ülkelerdeki kişi başına GSYH oranlarını düşürmüştür. Japonya'nın 2010 ve 2011 yıllarında kişi başına GSYH oranlarında yaklaşık olarak aynı seviyelerde olduğu görülmektedir. Küresel krizin yaşandığı 2008 yılındaki seviyesine 2012 yılında yaklaşan Japonya'daki GSYH oranı 2013 yılında verilerini incelediğimiz yıllar için en üst seviyeye çıktığı görülmektedir. Japonya'nın Avustralya'ya göre finansal krizden daha çok etkilendiği her iki ülkenin grafiğinden anlaşılmaktadır.

2.1.3.Çin'de Kişisel Gelir Dağılımı

Grafik 3: Çin'de Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

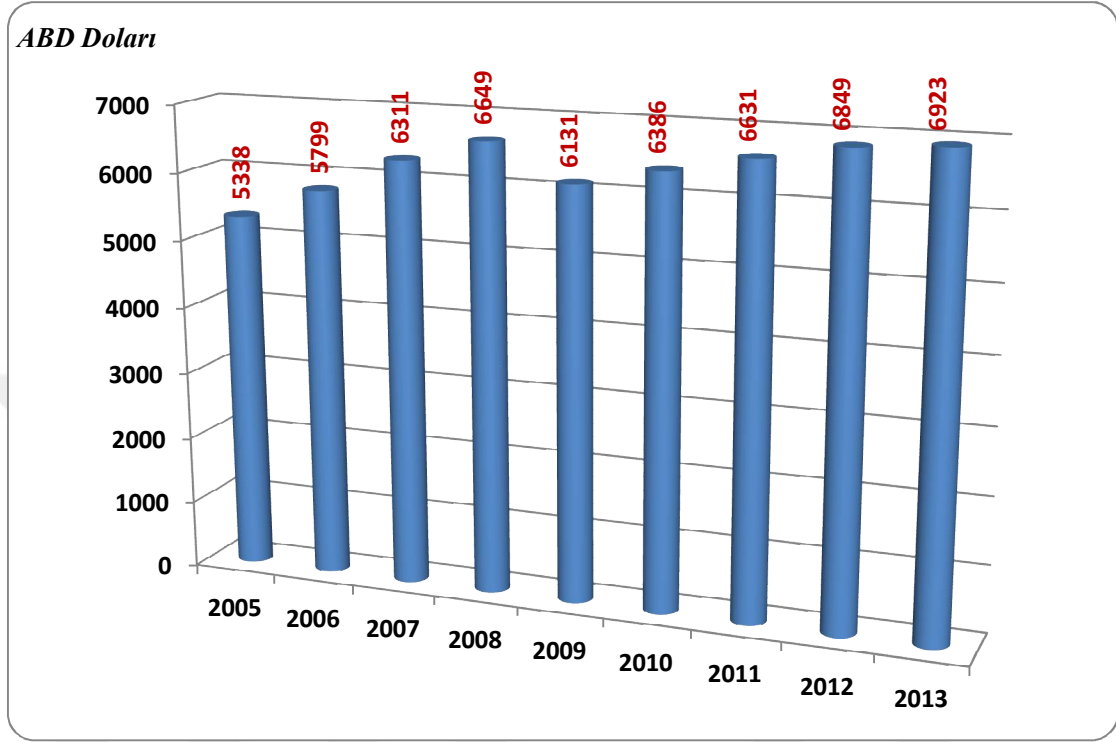
Çin'in kişi başına GSYH oranlarını incelendiğinde 2005 yılında 1731 \$ seviyesinde olan GSYH oranının, 2006 yılında 1940 \$ seviyesine çıktığını görülmektedir. İstikrarlı şekilde büyüme oranı sağlayan Çin ekonomisi 2007 yılında kişi başına GSYH oranını 2203 \$ seviyesine yükseltmiştir. Çin'de 2008 yılında kişi başına GSYH oranının 2403 \$ seviyesine çıktığı görülmektedir. 2008 yılının sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde patlak veren finansal krizin tüm Dünya'da olumsuz ekonomik sonuçlar doğurmasına karşın, Çin ekonomisi kişi başına GSYH oranındaki istikrarlı büyümesini sürdürerek 2009 yılında 2611 \$ seviyesine çıkardığı görülmektedir. 2010 yılında kişi başına GSYH oranını bir önceki yıla göre %10'a yakın bir oranda artırarak 2870 \$ seviyesine çıkardığı görülmektedir. 2011-2012 ve 2013 yıllarında da aynı oranda artışların devam ettiği görülmektedir. 2005-2013 yılları arasında kişi başına GSYH oranlarını incelediğimizde 2005 yılındaki kişi başına düşen gelir oranının 2013 yılına gelindiğinde iki katından fazla bir büyüme sağlandığı grafik 3 de açıkça görülmektedir. 2008 yılında tüm Dünya'yı etkileyen küresel kriz bu ülkeye hiç uğramamış gibidir. Çin ekonomisi grafik 3'te görüldüğü gibi hızlı bir büyüme kaydetmiştir. Bu başarıyı küresel krizi fırsata çevirerek yakalamıştır. Çin, Japonya ve Avustralya'nın aksine hızlı büyüyen bir ekonomiye sahip olduğu grafik 3 teki durum analizinden çözümlenebilmektedir.

2.1.4.Rusya'da Kişisel Gelir Dağılımı

Rusya'nın kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla oranlarını incelediğimizde 2005 yılında 5.338 \$ seviyesinde olan kişi başına GSYH oranı 2008 yılına kadar düzenli şekilde artış göstermektedir. 2008 yılında yaşanan küresel krizin etkilerini 2009 yılında gerçekleşen kişi başına GSYH oranlarının düşmesinden dolayı Rusya'nın da küresel krizden etkilendiği açıkça görülmektedir. Küresel krizden sonra Rusya'da kişi başına GSYH oranında %7,8 oranında kayıp yaşandığı grafik 4 de açıkça görülmektedir. Küresel krizden önceki yıllarda yakalanan büyüme oranları kadar olmasa da 2009'dan sonraki yıllarda da belirli bir ölçüde büyüme trendi yakaladığı görülmektedir. Kişi başına GSYH oranlarının incelendiği yıllar itibari ile Rusya'nın dalgalı bir seyir izlediği açıkça görülmektedir. Rusya genel anlamda Küresel krizden

etkilenmiştir. Fakat kısa sürede krizden kurtularak krizin etkilerini yavaş da olsa bir büyüme trendi ile kapatmıştır.

Grafik 4: Rusya’da Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

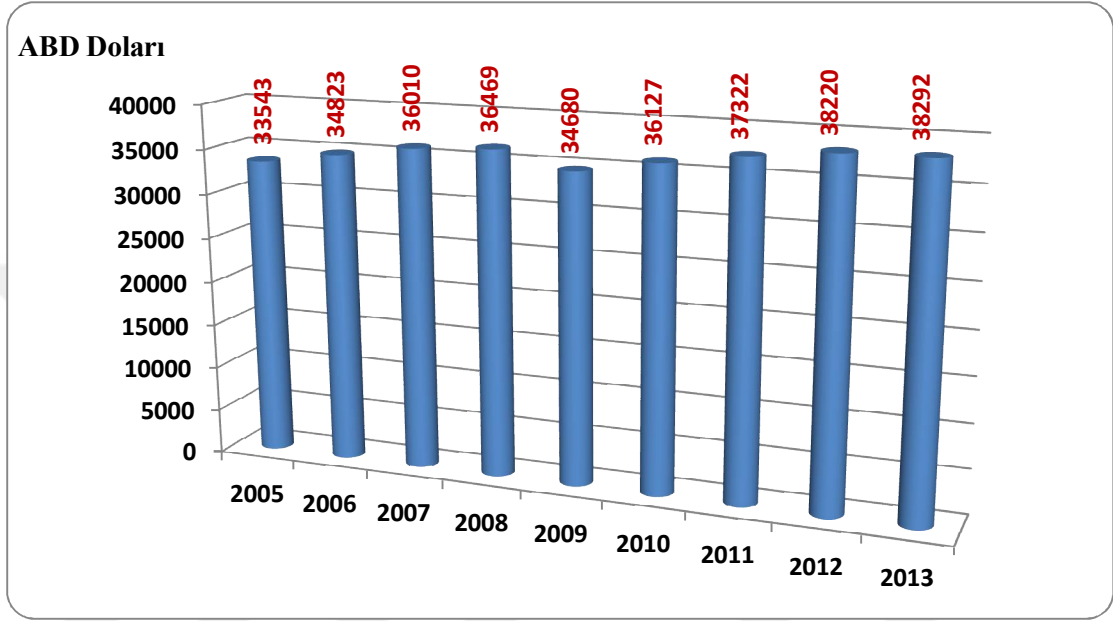
2005 yılında 5.338 \$ kişi başına GSYH oranına sahip olan Rusya 2013 yılına gelindiğinde Kişi başına GSYH oranını 6923 \$ seviyesine yükseltmeyi başarmıştır. Kişi başına GSYH oranında gerçekleşen bu rakamlar Rusya ekonomisinde kişi başına gelirin 5000 \$ seviyesinden 7000 \$ seviyesine yaklaştığını göstermektedir.

2.1.5.Almanya’da Kişisel Gelir Dağılımı

Almanya’nın kişi başına GSYH oranlarını incelediğimizde 2005 yılında 33.543 \$ düzeyinde olan gelir oranı, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında grafik 5 de görüldüğü gibi düzenli bir şekilde artmıştır. 2009 yılında ise küresel krizden etkilenen Alman ekonomisinin kişi başına GSYH oranında 34680 \$ seviyesine indiği görülmektedir. Almanya küresel krizi fırsata çeviren Çin gibi şanslı ülkelerden biri olmasa da 2008

sonunda yaşanan küresel krizden çok fazla etkilenmediği grafik 3 de görülmektedir. Zira 2009 yılında küresel krizin yaşandığı yıla göre yaklaşık %5lik bir düşüş yaşanmıştır. Fakat 2010 yılından itibaren küresel krizin etkilerinin yok edilerek gelir düzeyinde artış yaşandığı görülmektedir.

Grafik 5: Almanya’da Kişi Başına GSYH

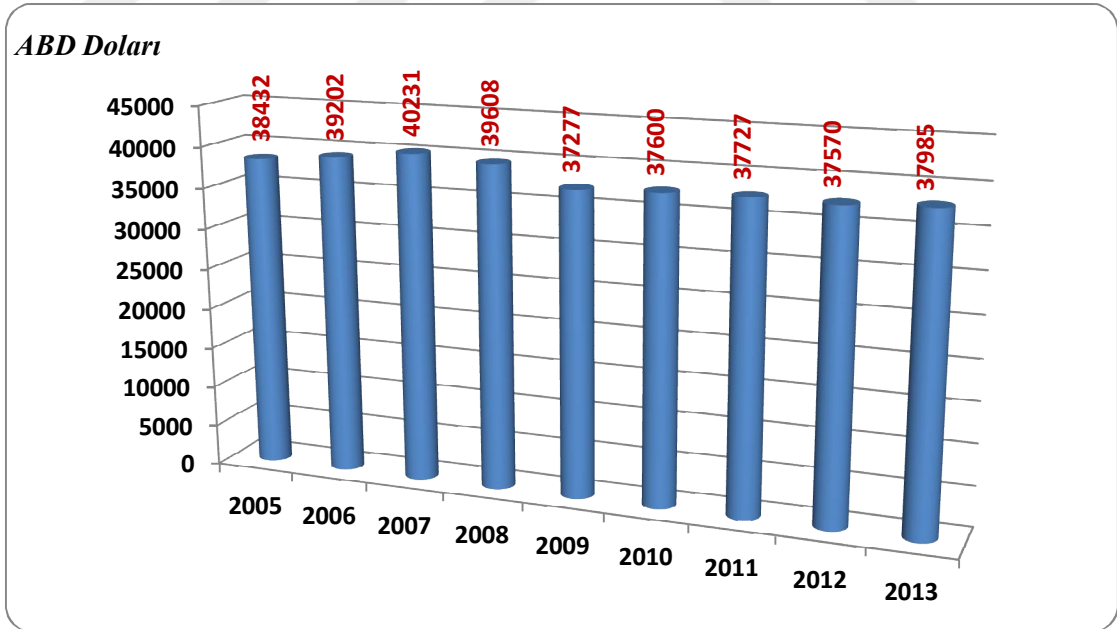
Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Almanya’nın kişi başına GSYH oranları genel olarak incelendiğinde 2005 yılında 33543 \$ olan gelir oranı yıllar itibari ile (küresel krizin etkilerinin görüldüğü 2009 yılındaki veriler dikkate alınmadığında) hep artışın olduğu ve gelir düzeyinde iyileşmenin yaşandığı görülmektedir. 2008 yılında tüm Dünya’da yaşanan finansal krizin Almanya’yı da etkilediği görülmektedir. Almanya 30000-35000 bandında olan gelir düzeyini, 2010-2013 yılları arasında 35000-40000 bandında tutarak istikrarlı büyüme oranları yakalamıştır. Önümüzdeki bir kaç yıl içerisinde gelir oranını 40000 bandının üzerine çıkaracağı görülmektedir. Almanya’da kişisel gelir dağılımının seyri incelendiğinde Japonya’nın grafiği ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

2.1.6.İngiltere’de Kişisel Gelir Dağılımı

Kişi başına GSYH oranları ile incelediğimiz İngiltere’nin 2005 yılında 38.432 \$ seviyesinde olduğu görülmektedir. 2006 yılında büyüme kaydederek kişi başına gelir oranını 39.202 \$ seviyesine çıkarmıştır. Verilerini incelediğimiz yıllar içerisinde en yüksek kişi başına GSYH oranına 2007 yılında sahip olduğu görülmektedir. 2007 yılında 40000 bandını geçen İngiltere kişi başına GSYH oranı 2008 yılında bir miktar düşerek 39608 \$ seviyesine gerilemiştir. Kişi başına GSYH oranındaki düşme eğilimi 2009 yılında daha da sertleşerek 37277 \$ seviyesine gerilemiştir. 2009 yılında yaşanan sert düşüş az da olsa toparlanma eğilimi göstererek, 2010 yılında 37600 \$ seviyesine yükselmiştir. 2011 yılında gelir oranında çok az miktarda yükselme göstermesine rağmen, 2012 yılında yine bir miktar düşme eğilimine girdiği görülmektedir. 2013 yılında ise; gelir oranı bir miktar yükselerek 37985 \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. 2009-2013 yılları arasında gelir oranının 37000 \$ seviyelerinde hareket ettiği görülmektedir.

Grafik 6: İngiltere’de Kişi Başına GSYH

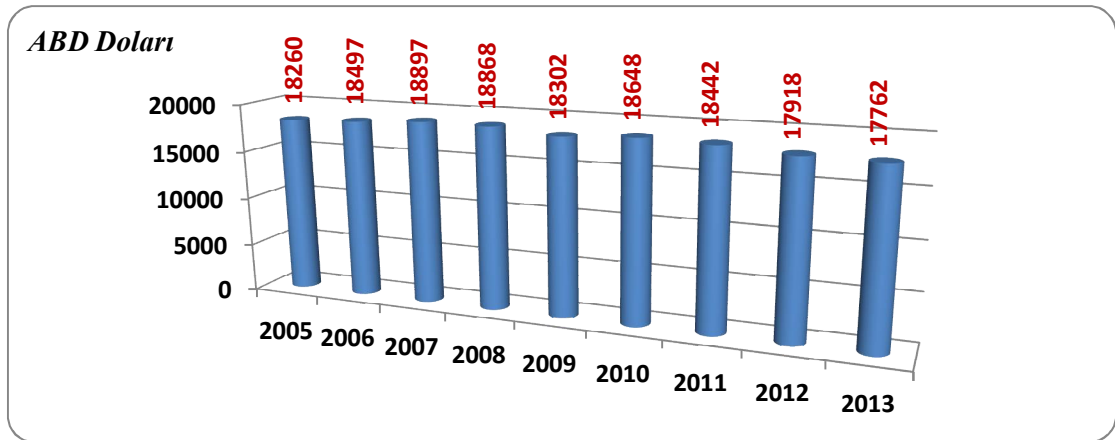
Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

İngiltere'nin ekonomik verilerini kişi başına GSYH oranları ile incelendiğinde dalgalı bir göstergeye sahip olduğunu görülmektedir. İngiltere'de GSYH oransal olarak 2005-2007 yılları arasında yükselişte iken, 2008 yılında yaşanan küresel finansal krizden sonra düşme eğilimi göstermiştir. Bu düşüşün finansal krizden kaynaklandığı görülmektedir. 2009 yılında düşüş yine devam etmiş 2010 ve 2011 yıllarında bir miktar yükselme yaşanmış olsa da 2012 yılında tekrar düşme eğilimi göstermiş, 2013 yılında ise grafik 6 da görüldüğü gibi bir miktar yükselme kaydedilmiştir. İngiltere'nin kişisel gelir dağılımı grafiği buraya kadar incelenen ülkelerle karşılaştırıldığında istikrarsız bir gelir dağılımına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.7. Portekiz'de Kişisel Gelir Dağılımı

Kişi başına GSYH oranı 2005 yılında 18.260 \$ düzeyinde olan Portekiz'de 2006 yılında 237 \$ artışla 18.497 \$ seviyesine yükselmiştir. GSYH oranı 2007 yılında 400 \$ artarak 18.897 \$ düzeyi ile son yılların en yüksek düzeyine çıkmıştır. 2008 yılında çok az bir miktar düşüşle 18.868 \$ düzeyine gerileyen gelir oranı 2009 yılında 18.302 \$ seviyesine inmiştir. 2010 yılında belirli bir miktarda yükseliş sağlayan kişi başına GSYH oranı 18.648 \$ seviyesine çıkmıştır. Ancak 2011 yılında düşme eğilimine giren Portekiz ekonomisi, 2012 ve 2013 yıllarında da düşme eğilimini devam ettirerek kişi başına GSYH oranının 17.762 \$ seviyesine gerilediği görülmektedir.

Grafik 7: Portekiz'de Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Kişi başına GSYH oranlarında 2005-2007 yılları arasında yükselme gösteren Portekiz ekonomisi, 2008 yılının sonlarında yaşanan küresel finansal krizin etkisine girmiştir. Finansal krizin etkileri grafik 7 de açıkça görülmektedir. 2008 yılında çok az miktarda düşüş yaşanan kişi başına GSYH oranlarının takip eden yıllarda hep düşme eğiliminde olduğu görülmektedir. 2008 yılından sonra toparlanamayan Portekiz ekonomisi sadece 2010 yılında düzelme eğilimine girdiği görülse de bunun geçici bir durum olduğu açıkça görülmektedir. Zira 2010 yılından 2013 yılına kadar kişi başına GSYH oranlarının hep eksi yönde hareket etmesi, Portekiz ekonomisinin kötü durumda olduğunun sinyallerini açıkça vermektedir. Portekiz'in de İngiltere gibi istikrarsız bir kişisel gelir dağılımı grafiğine sahip olduğu görülür.

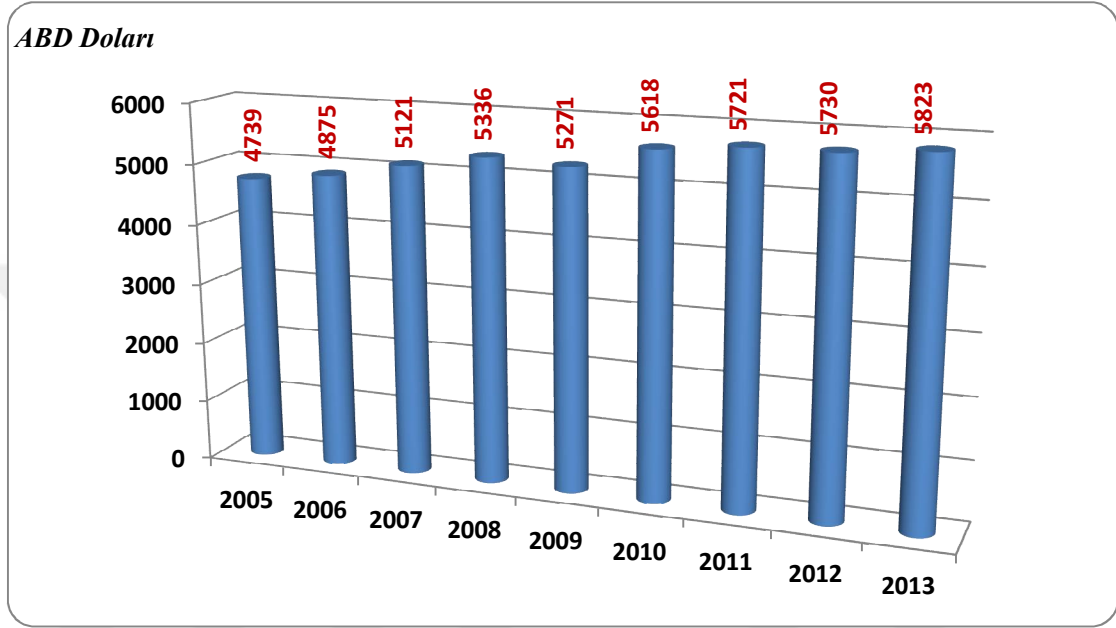
2.1.8.Brezilya'da Kişisel Gelir Dağılımı

Grafik 8'de Brezilya'nın kişi başına GSYH oranları yer almaktadır. Grafik incelendiğinde 2005 yılında kişi başına düşen gelir oranı 4.739 ABD Doları seviyesinde iken, 2006 yılında 4875 \$ seviyesine çıkardığı görülmektedir. 2007 yılında 5000 \$ seviyesinin üzerine çıkan kişi başına GSYH oranının 2008 yılında bir miktar daha yükselerek 5336 \$ seviyesine çıktığı görülmektedir. 2009 yılında düşme eğilimine giren kişi başına GSYH oranı 5271 \$ düzeyine inmiştir. 2010 yılında 5618 \$ seviyesine çıkan oran 2011 yılında yükselişini devam ettirerek 5721 \$ seviyesine çıkmıştır. 2012 yılında duraklama yaşayan Brezilya ekonomisindeki kişi başına GSYH oranının bir önceki yıla göre 9 \$ kadar bir artış göstererek, 5730 \$ seviyesinde kaldığı görülmektedir. 2013 yılında ise kişi başına GSYH oranının 5823 \$ seviyesine çıktığı görülmektedir.

2005-2013 yılları arasındaki kişisel gelir dağılımının incelendiği Brezilya'nın; ilk yıllarda istikrarlı bir şekilde, sürekli büyüyen bir ekonomik görünüme sahip olduğu görülmektedir. Büyüme trendine giren Brezilya ekonomisinin küresel düzeyde ortaya çıkan finansal krizden etkilenecek 2009 yılında kişi başına GSYH oranını düşürdüğü görülmektedir. Küresel finansal krizden etkilenen Brezilya, krizin etkilerini 2010 yılından itibaren yakaladığı kişi başına GSYH oranları ile hafif şekilde atlattığı

görülmektedir. 2005 ve 2006 yıllarında 5000 \$ seviyesinin altında olan Kişi başına GSYH oranı finansal krizin etkilerinin görüldüğü 2009 yılında 5000 \$ seviyesini korumayı başarmış ve ilerleyen yıllarda da bu bant düzeyinin altına gelir seviyesini düşürmemiştir.

Grafik 8: Brezilya’da Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

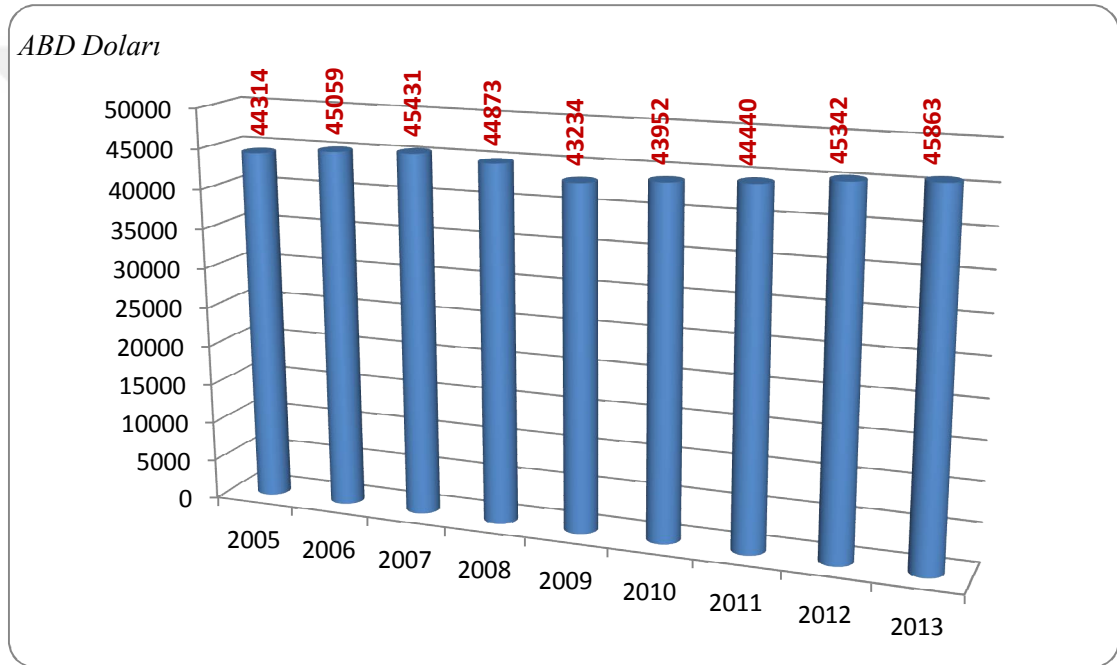
Brezilya'nın performansı Çin kadar olmasa da belirli bir miktarda yükseliş içerisindedir. 2009 yılında finansal krizin etkisi ile kişi başına GSYH oranında yaşanan düşüş ilerleyen yıllarda yükselişe geçerek daha iyi gelir oranlarına sahip olmuştur. Brezilya 2010 yılı itibari ile gelir oranlarını yükselterek ekonomik olarak güçlenmiştir.

2.1.9.Amerika Birleşik Devletleri'nde Kişisel Gelir Dağılımı

Dünya ekonomileri içerisinde incelenmesi gereken en önemli ekonomilerden biri olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) kişi başına GSYH oranları bakımından incelendiğinde, 2005 yılında 44.314 \$ seviyesinde bulunmaktadır. 2007 yılı Ağustos ayında ABD konut piyasalarında başlayan sorunlar 2007-2008 döneminde dünyada

yaşanan küresel finansal krizin sebebinin oluşturmuştur⁹⁵. ABD, küresel krize kadar istikrarlı bir büyüme oranı ile kişi başına GSYH oranlarını da büyütmiştir. Küresel krizden dolayı 2008 ve 2009 yıllarında belirli bir miktar düşme yaşanan kişi başına GSYH oranları 2010 yılından itibaren tekrar artmaya devam ederek 2010 yılında 43.952 \$ seviyesine çıkmıştır. Küresel krizin etkilerinden kurtulan ABD 2011 yılında 44.440 \$ seviyesine gelen kişi başına GSYH oranı 2012 yılında 45.342 \$ seviyesine ulaştırmıştır. Kişi başına GSYH oranı 2013 yılında 45.863 \$ seviyesine gelerek son 3 yılda sürekli artma eğilimi göstermiştir.

Grafik 9: Amerika Birleşik Devletlerinde Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

ABD'nin 2005-2007 yılları arasında kişi başına GSYH oranlarını arttırdığı görülmektedir. Küresel krizin yaşandığı 2008 ve 2009 yıllarındaki kayıpların 2010 yılından itibaren giderilerek kişi başına GSYH oranlarında tekrar yükseliş yaşandığı görülmektedir. ABD krizden önce 2006 ve 2007 yılında yakalamış olduğu 45000 \$ bandını krizden sonra 2012 yılında yeniden yakalamış ve bu yükselişini 2013 yılında da devam ettirmiştir.

⁹⁵ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130706M1-1-1.doc>, s.16, (06.02.2015).

2.1.10. Gelişmiş Ülkelerde Kişisel Gelir Dağılımı

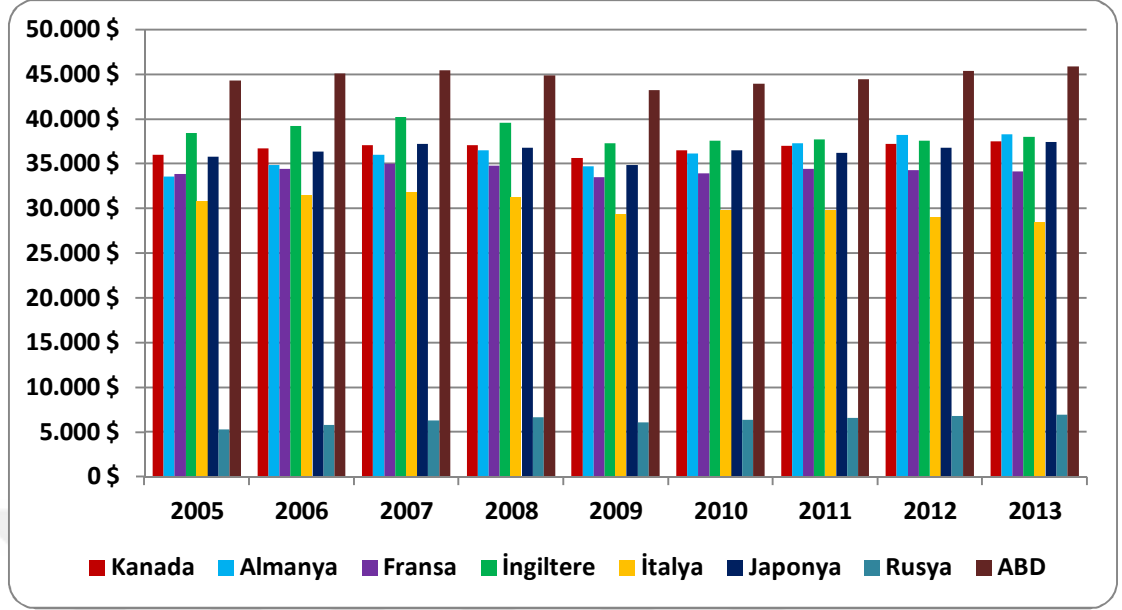
Dünya ekonomisinde kişisel gelir dağılımının daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesi için gelişmiş ülkelerin ekonomik verilerinin kullanılması daha net bilgilerin oluşması açısından faydalı olacaktır. Gelişmiş ülkelerde kişi başına GSYH oranlarına bakıldığında en yüksek gelire sahip olan ülkenin ABD olduğu görülmektedir. Ancak ABD finans piyasalarında yaşanan, daha sonra ticaret, finans ve güven kanallarıyla gelişmekte olan ülkeler dâhil tüm dünyaya yayılan kriz neticesinde pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke resesyona girmiş, ekonomik yavaşlama küresel düzeyde daha da belirginlik kazanmıştır. 2008 yılı son çeyreğinden itibaren küresel düzeyde derinleşen finansal kriz, reel sektör krizine dönüşerek özellikle gelişmiş ülkelerde, ciddi üretim ve istihdam kayıplarına sebep olmuştur.

Krizin etkilerinin giderilmesi amacı ile oluşturulan küresel düzeydeki politika koordinasyonu yaptığı çalışmalar sonucunda krizin daha da derinleşmesini engelleyerek 2010 yılında küresel düzeyde toparlanmayı sağlamıştır. Küresel düzeydeki toparlanma sürecinin her yönü ile olumlu sonuçlar doğurduğunu söylemek imkânsızdır. Krizden etkilenen sorunlu finansal kuruluşların kurtarılmasından kaynaklanan mali yükler nedeniyle, Avrupa ülkeleri ve ABD başta olmak üzere, birçok gelişmiş ülkede bütçe açıkları ve kamu borçları yüksek seviyelere çıkmış ve kriz gelişmiş ülkelerde kamu borç krizine neden olmuştur⁹⁶. ABD’de kişi başına GSYH oranları 2009 yılından itibaren artış göstermiştir.

Gelişmiş ülkeler içerisinde en yüksek gelire sahip olan ikinci ülke olarak İngiltere yer almakta iken 2012 yılında yerini Almanya’ya kaptırmıştır. İngiltere’nin kişi başına GSYH oranlarında ikinci sırada bulunması 2011 yılına kadar devam etmiştir. 2008 yılının sonlarında yaşanan küresel finansal krizden etkilenen İngiltere 2009 yılından itibaren kişi başına GSYH oranlarını 37000 bandından kurtaramamıştır. 2009-2013 yılları arasında İngiltere ekonomisinde durgunluk yaşandığı açıkça görülmektedir.

⁹⁶ *Onuncu Kalkınma Planı*, 2014-2018, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130706M1-1-1.doc>, (06.02.2015).

Grafik 10: Gelişmiş Ülkelerde Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr, ve OECD Stat verileri kullanılmıştır. Grafik, Tüik ve OECD stat verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Kanada'nın ekonomik verileri incelendiğinde gelişmiş ülkeler arasında kişi başına GSYH oranına göre 2005 yılında 3. sırada bulunurken, 2006 yılında 36680 \$ gelir oranı ile sıralamadaki yerini korumuştur. Ancak 2007 yılında çok az bir farkla yerini Japonya'ya kaptırdığı görülmektedir. 2008 yılına gelindiğinde yerini Japonya'dan geri alan Kanada, finansal krizin etkilerinin belirgin bir şekilde yaşandığı 2009 yılında yerini korumayı başarmıştır. 2010 yılında ise Kanada, Japonya ile başa baş bir gelir düzeyine sahip olmasına rağmen birkaç dolar farkla Japonya'nın gerisinde kalmaktan kurtulamamıştır. 2011 yılında ise Kanada 4.sıradaki yerini korurken bu sefer gerisine düştüğü ülkenin Almanya olduğu görülmektedir. Kanada gelişmiş ülkeler içerisinde 2012 ve 2013 yıllarında 4.sıradaki yerini koruduğu görülmektedir.

Gelişmiş ülkeler içerisinde Japonya incelendiğinde küresel finansal krizin etkilerinin derinden hissedildiği 2009 yılı haricinde gelir bandını 35000 \$ seviyesinin üzerinde tutarak tutarlı bir ekonomik göstergeye sahip olduğu görülmektedir.

2005 yılında kişi başına GSYH oranının 33.819 \$ olduğu Fransa ekonomisinin belirli bir aralıkta hareket ettiği görülmektedir. 2005-2013 yılları arasında 33.000 ile 35.000 \$ arasında hareket ettiği görülmektedir. Kişi başına GSYH oranı bakımından

2005 yılında beşinci sırada bulunan Fransa'nın, 2013 yılında gelişmiş ülkeler arasında altıncı sırada bulunduğu görülmektedir.

Almanya gelişmiş ülkeler içerisinde kişi başına GSYH oranları sıralamasında 2005 yılında 33.543 \$ gelir oranı ile 6.sırada bulunmaktadır. İstikrarlı bir şekilde büyüyen Alman ekonomisi tüm Dünya'da yaşanan ekonomik krizden etkilenecek 2009 yılında kişi başına GSYH oranında 1.789 \$ kayba uğramıştır. Ancak krizin etkilerini çabuk atlatan Alman ekonomisi istikrarlı büyüme oranları ile başlarda sondan üçüncü sırada bulunurken 2013 yılında gelişmiş ülkeler arasında kişi başına GSYH oranları açısından ikinci sıraya yükseldiği görülmektedir.

Gelişmiş ülkeler arasında yedinci sırada bulunan İtalya kişi başına GSYH oranları açısından 2005-2008 yılları arasında 30.000 \$ üzerinde gelir oranına sahipken 2009 yılından sonra gelir oranının 30.000 \$ seviyesinin altında kaldığı görülmektedir.

Gelişmiş ülkeler arasında gelir bakımından çok aşağılarda ve son sırada bulunan Rusya ekonomisini incelediğimizde, 2005 yılında 5.338 \$ civarında olan kişi başına GSYH oranının 2013 yılında 6.923 \$ seviyesine çıktığı görülmektedir. Bu da yıllar itibari ile Rusya'nın gelirini arttırdığını göstermektedir.

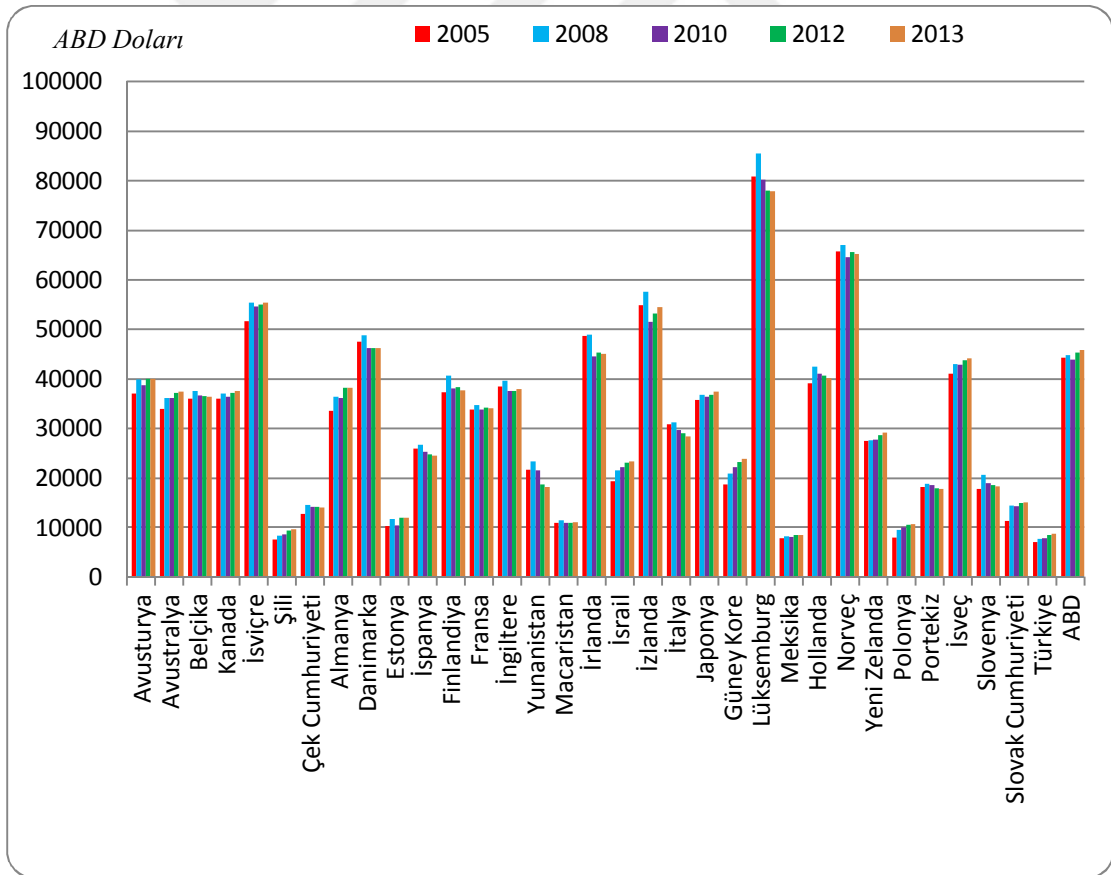
2.1.11.OECD Ülkelerinde Kişisel Gelir Dağılımı

OECD üye ülkelerinde kişi başına GSYH oranlarını grafik 11 de görüldüğü gibi üye ülkeler arasında en yüksek gelire sahip olan ülke Lüksemburg'dur. En iyi gelire sahip ülkeler arasında Norveç, İzlanda, İsviçre, Danimarka, İrlanda, ABD, İsveç gibi ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkelerin ekonomilerinin ve kişi başına GSYH oranlarının yüksek olması, aynı zamanda bu ülkelerde yaşam standartlarının da iyi olduğunu göstermektedir. OECD üye ülkeleri arasında en düşük gelire sahip olan ülkeler arasında yer alan Türkiye'yi Meksika, Şili, Polonya, Estonya, Macaristan gibi ülkeler takip etmektedir. Kişi başına GSYH oranlarında son sıralarda bulunan Türkiye 2010 yılından itibaren bir miktar iyileşme sağlayarak ikinci sıraya yükselmiştir. Türkiye'nin teknolojik olarak ilerlemesi ve ileri teknoloji ürünlerini üretmeye başlamasından sonra, son sıralardaki yerini bırakarak hak ettiği düzeylere gelmesi beklenmektedir. Türkiye'nin, kendi insanının dünya standartlarında yaşam hakkına

kavuşması için gerekli adımları atarak en kısa zamanda daha iyi yerlere geleceği düşünülmektedir.

OECD ülkeleri içerisinde en yüksek gelire sahip olan Lüksemburg'un kişi başına GSYH oranlarına bakıldığında 2005 yılında 80925 ABD Doları seviyesinde olan oranın finansal krizden hemen önce 2008 yılında 85530 ABD Doları seviyesine çıkarak zirve yaptığı görülmektedir. 2008 yılı sonunda patlak veren finansal krizin etkilerinin Lüksemburg'da hissedildiğini grafik 11 de verilen oranların eksi yönde hareketinden anlaşılmaktadır. Krizden hemen önce 85530 ABD Doları civarında olan kişisel gelir dağılımı oranının 2013 yılına gelindiğinde 77841 ABD Doları seviyesine inmiştir. En yüksek gelire de sahip olursa bir ülkede patlak veren bir krizden etkilenmemek mümkün değildir. Küresel ekonomi domino etkisi yaratarak büyük küçük demeden tüm ekonomilerde tahribat yaratmıştır.

Grafik 11: OECD Ülkelerinde Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tüik verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Norveç, en yüksek kişi başına GSYH gelirine sahip olan ikinci OECD ülkesidir. 2005 yılında 65767 ABD Doları seviyesinde olan kişi başına GSYH oranı, 2008 yılında 67010 ABD Doları seviyesindedir. Lüksemburg gibi Norveç'te küresel finansal krizden etkilenecek 2010 yılında kişi başına GSYH oranı 64590 ABD Doları seviyesine gerilemiştir. 2012 yılında gelir oranının bir miktar arttığı ancak 2013 yılında tekrar eksi yönde hareket ettiği görülmektedir. Norveç finansal krizden Lüksemburg kadar etkilenmemiştir.

Ekonomileri finansal krizin etkisi ile daha da kötü duruma düşen Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz'de krizin etkilerini okuyabilmek için bu ülkelerin kişi başına GSYH oranlarını incelemekte fayda olacaktır. Yunanistan'da 2008 yılında 23394 ABD Doları seviyesinde olan gelir oranı finansal krizin etkilerinin her yıl artması sonucu gelir oranı krizden sonraki tüm yıllarda eksi yönde hareket ederek 2013 yılında 18146 ABD Doları seviyesine gerilemiştir. Yunanistan AB'nin kurtarma paketleri sayesinde ayakta kalmaya çalışmaktadır. İtalya, İspanya ve Portekiz'de ise finansal krizden önceki kişi başına GSYH oranlarının korunamadığı görülmektedir. Küresel finansal krizin etkileri 2013 yılına gelinde hala devam etmekte ve gelir oranları eksi yönde hareket etmektedir.

Kişi başına GSYH oranlarının incelendiği bu bölümde, finansal krizden çok az etkilenen ya da hiç etkilenmeyen ülkelere bakıldığında Şili, Almanya, İsrail, Güney Kore, Polonya, Yeni Zelanda, İsveç ve Slovak Cumhuriyeti'nin olduğu açıkça görülmektedir.

OECD ülkeleri içerisinde olan Türkiye'nin verilerini incelediğimizde 2005 yılında 7130 ABD Doları seviyesinde olan kişi başına GSYH oranının 2008 yılında 7730 ABD dolarına çıktığı görülmektedir. 2008 yılı sonunda yaşanan finansal kriz Türkiye'de derin bir hasar oluşturacağı tahmin edilirken, büyümenin -15 seviyesine kadar indiği görülmektedir. Fakat ülke yönetiminde istikrarlı bir yönetim anlayışının bulunması, 2010 yılının ilk çeyreğine kadar ekonomiye adeta bir sıçrama yaşatarak -15 seviyesinde olan büyüme oranını 30 puana yakın bir artışla +12.5 seviyesine çıkarmayı başarmıştır.

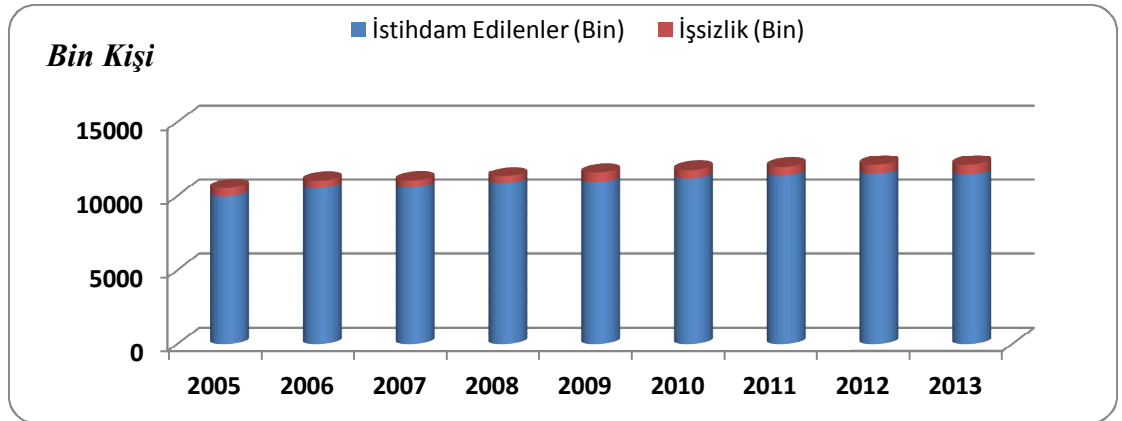
2.2.Ülkelere Göre İstihdam ve İşgücü

2.2.1.Avustralya’da İşgücü ve İstihdam

Avustralya’da 35.000 \$ düzeyinde olan kişi başına GSYH oranlarına bakılarak gelir düzeyinin ve yaşam koşullarının iyi olduğu görülmektedir. 2005 yılında 531 bin dolayında bulunan işsizlik oranı 2008 yılına kadar düzenli şekilde azalarak 483 bin civarına kadar gerilemiştir. Küresel krizin etkilerini kişi başına GSYH oranlarındaki düşüşte olduğu gibi işsizlik oranlarındaki yükselişte de görmekteyiz. Finansal krizin etkilerinin işsizlik rakamlarının artması ile iyice hissedilen Avustralya’da 2009 yılından itibaren işsizlik rakamlarının arttığı görülmektedir. Finansal krizin etkilerini üzerinden atamayan Avustralya ekonomisinde işsizliğin 2013 yılında rekor düzeye ulaştığı görülmektedir.

Avustralya’da 1970’li yıllarda uygulamaya konulan “Special Youth Employment Training Program” (SYETP) gençlerin istihdam edilmesi için eğitim programına tabi tutulduğu bir program çeşididir. Bu programın yerine Aralık 1985’te “Job Start” programı başlamıştır. Bu programla 13-19 yaş aralığındaki kişilere destek verilirken daha sonra program genişletilerek, 24 yaşına kadar olan kişilere destek verdiği görülmüştür. Avustralya’da uygulanan bu program en başarılı programlardan biridir⁹⁷.

Grafik 12: Avustralya'da İşgücü ve İstihdam Oranları

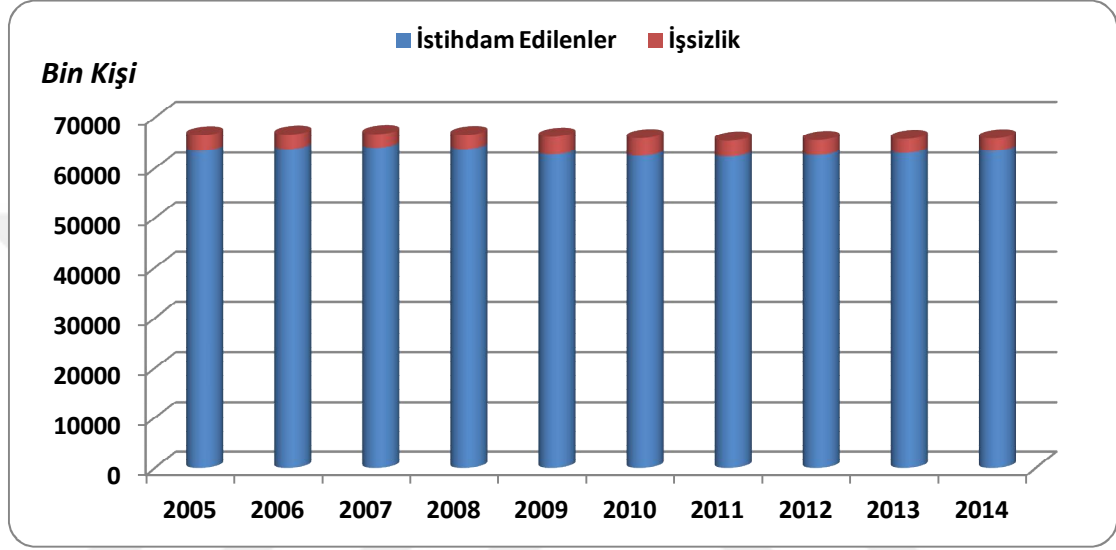
Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

⁹⁷ Biçerli, a.g.e, 2004, s.94.

2.2.2.Japonya’da İşgücü ve İstihdam

Ülkelerin gelişmişlik düzeyine bakmak için kişi başına GSYH ve işsizlik oranlarına bakmak yeterli olacaktır. Japonya’nın gelişmişlik düzeyine ve işsizlik oranlarına bakıldığında gelişmiş ülkeler seviyesinde olduğu görülmektedir.

Grafik 13: Japonya’da İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr , Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Japonya’da istihdam oranlarına bakıldığında 2005 yılında 63 milyon 502 bin civarında olan istihdam edilenlerin sayısı, 2007 yılına kadar artarak 64 milyon 120 bin kişi seviyesine yükselmiştir. Aynı dönemde işsizlik rakamları da 2 milyon 944 bin kişiden 2 milyon 650 bin kişi civarına düştüğü görülmektedir. 2008 yılında istihdam edilenlerin 269 bin kişi azalarak 63 milyon 851 bin kişi civarına düştüğü görülmektedir. İşsizlik rakamlarında ise; artış yaşandığı görülmektedir. Genel olarak bir inceleme yapıldığında Japonya finansal krizden önce 2005 yılında 63 milyon 502 bin civarında olan istihdam oranını 2014 yılında geçerek 63 milyon 507 bin seviyesine çıkartmayı başarmıştır.

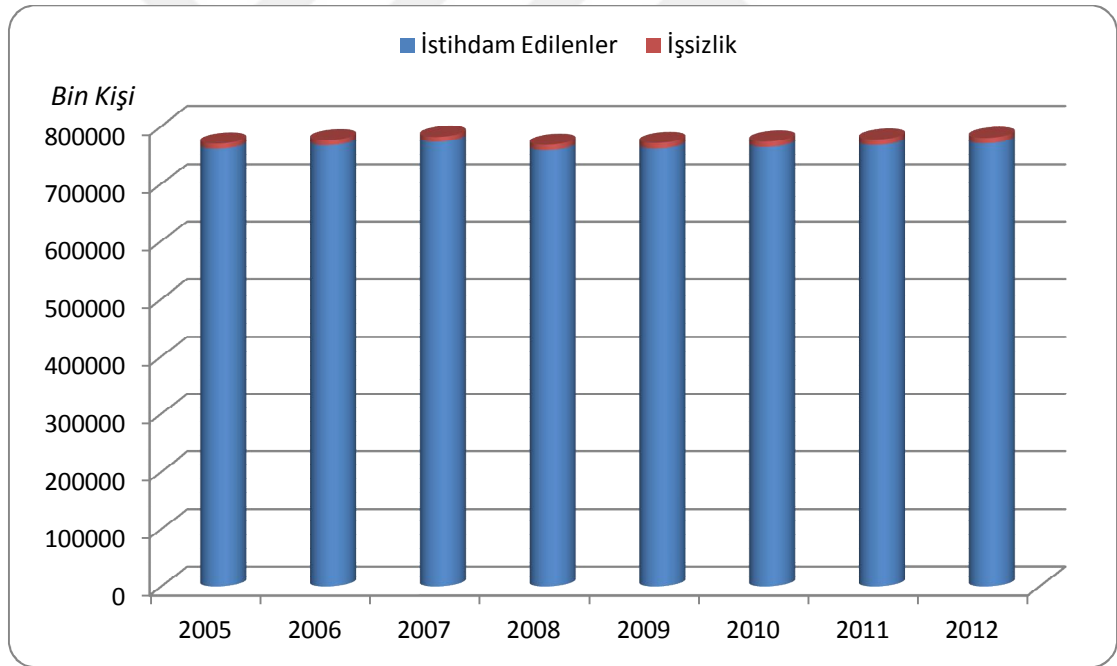
Japonya’nın işgücü ve istihdam rakamlarına etki eden en önemli etkenin mesleki eğitim sisteminde uygulanan usta-çırak ilişkisine ve bu iş öğrenme ilişkisinde uygulanan işyerinde eğitimidir. İşyerinde başarılı olan işçiler çok daha zor olan ve

sorumluluk isteyen işlere terfi ettirilerek düzenli bir rotasyon işlemi sağlanmıştır. İşgücünün çoğunluğu işyeri dışında veya işbaşında eğitim almıştır⁹⁸. Japonya işgücü ve istihdam oranlarında yakalamış olduğu başarı düzeyini teknolojik ürünlere yansıtarak GSYH oranlarını da önemli derecede arttırmıştır.

2.2.3.Çin’de İşgücü ve İstihdam

Dünyanın en kalabalık ülkesi konumunda bulunan Çin’in işgücü ve istihdam oranlarına bakıldığında, 2005 yılında istihdam edilenlerin sayısının 761 milyon 827 bin kişi olduğu görülmektedir. İşsizlik oranına bakıldığında ciddi rakamların olduğu göze çarpsa da işgücü bakımından yüzdesel olarak incelenecek olursa işsizlik oranının düşük olduğu görülmektedir.

Grafik 14: Çin’de İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Dünya’da işçilere ödenen ücretleri en aza indirmek isteyen firmalar Çin’de fabrika kurarak işçi maliyetlerini düşürmektedirler. Bunun sebebi Çin’de işçi

⁹⁸ Biçerli, a.g.e, 2004, s.151.

ücretlerinin çok düşük olmasından kaynaklanmaktadır. İşgücünün 780 milyona ulaştığı Çin’de iş bulmak ve bulduğu işte devamlı çalışmak isteyen kişilerin olması aynı zamanda işsizlerinde olması işgücünün aleyhine olan ücretlerin düşük kalmasına sebep olmaktadır. İşgücünün önümüzdeki yıllarda 800 milyona ulaşacağı Çin’de sağlıklı iş ortamlarının olup olmadığı ve işçilere gerekli eğitimin verilip verilmediği gibi konuların belirsiz olduğu da bir gerçektir. Çin’de çalıştığı işi kaybetmek istemeyen işçilerin haklarını aradıkları da pek söylenemez. Çin’deki yasaların boşluğundan yararlanan büyük firmalar uzun çalışma saatleri sonucu uyuya kalan işçiler ve ölümle burun buruna gelen çocuk madenci işçilerinin haberleri medyada sık sık gündeme gelmektedir. Fakat bu gündem sadece haber kaynaklarında gösterilmekte ve her hangi bir yaptırıma tabi tutulmamaktadır. Bu durumu fırsat bilen bazı firmalar bu ülkeyi ve işçilerini kendi çıkarları uğruna kullanmaktadır.

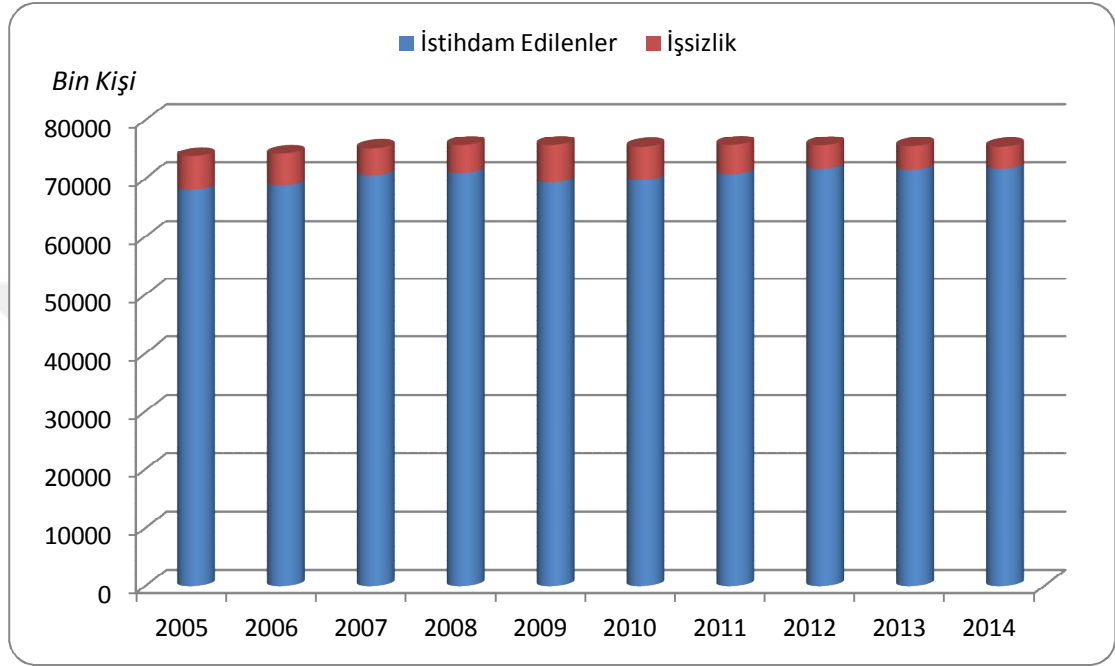
2.2.4.Rusya’da İşgücü ve İstihdam

Gelişmiş ülkeler içerisinde bulunan Rusya’da İşgücü ve İstidam oranları incelendiğinde 2005 yılında 68 milyon 169 bin olan istihdam oranının 2008 yılına kadar belirli oranlarda istihdam oranlarının arttığını ve 70 milyon 908 bin kişi civarına ulaştığı görülmektedir. Dünya’yı etkileyen küresel finansal krizin etkilerinin belirgin bir şekilde görüldüğü Rusya ekonomisindeki istihdam oranlarında yaşanan düşüşten de açıkça görülmektedir. İşsizlik rakamları 2008 yılında 4 milyon 808 bin kişi iken 2009 yılında 6 milyon 358 bin kişi seviyesine yükselmiştir. Finansal krizin etkisini işsizlik rakamlarının tavan yapması hisseden Rusya ekonomisini ilerleyen yıllarda işsizlik rakamlarını düşürmeyi başarmıştır. Son 9 yılın en düşük işsizlik rakamlarının olduğu yılın 2012 olması Rusya’nın krizden kurtulduğu görüntüsünü verse de 2013 yılında işsizlik rakamlarının tekrar yükseldiği görülmeye rağmen 2014 yılında analizin yapıldığı 2005-2014 arasında en düşük seviyeye indiği görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde işgücü ve istihdamın etkili bir şekilde yönetilmesi ve yüksek teknolojik ürünlerin üretilmesi için Ar-Ge çalışmalarının yürütülmesi toplumda üst ve orta sınıfın nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturmada lokomotif görevini üstlenmektedir. Rusya son yıllarda yapmış olduğu istihdamı artırıcı ve işsizliği azaltıcı uygulamaları ile göze çarpmaktadır. Rusya ekonomisini şahlandıran lokomotifin

ülkenin doğalgaz ve petrol kaynakları olduğu bir gerçektir. Bu kaynakları etkili bir şekilde kullanan Rusya Avrupa'nın doğalgaz ihtiyacını karşıladığı gibi Türkiye'nin de Doğal gaz ithalatındaki önemli ülkelerden biridir.

Grafik 15: Rusya'da İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

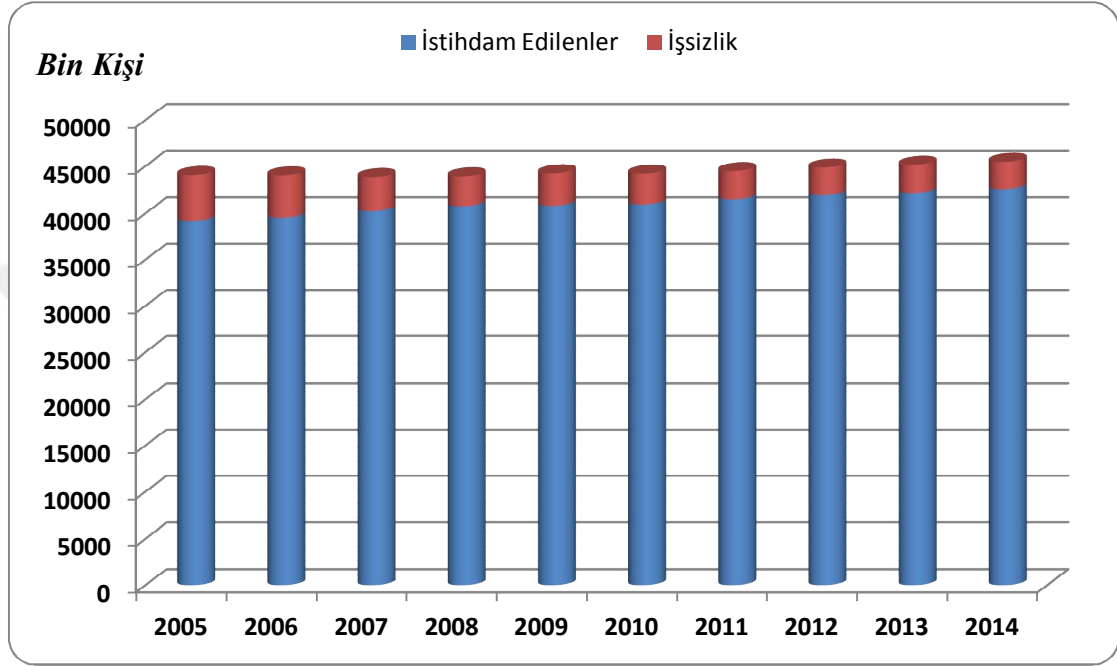
2.2.5. Almanya'da İşgücü ve İstihdam

Almanya'da çalışanlara ve işsizlere değişik yöntemlerle mesleki eğitim kursları verilmektedir. Verilen kursların hangi metot veya amaç için verildiğinden ziyade sonuçlarına ve işsizliği azaltmadaki başarısına bakmak gerekir. Verilen kurslar sayesinde çalışanlar daha etkin bir şekilde mesleklerini icra ederken işsizlere verilen kurs sayesinde meslek sahibi olmaları amaçlanmıştır. Kurslar sayesinde işsizler daha donanımlı hale gelerek sürekli çalışabilecekleri bir işi kolayca bulabilmektedirler.

Almanya'nın 2005-2013 yılları arası işgücü ve istihdam oranları incelendiğinde 2005 yılında 43 milyon 603 bin işgücünün 39 milyon 219 bininin istihdam edildiği 4 milyon 861 bininin ise işsiz olduğu görülmektedir. İncelemesi yapılan yıllar içerisinde en yüksek işsizlik 2005 yılında görülmüştür. İşsizlik rakamlarını uygulanan akılcı

politikalarla birkaç istisna yıl hariç her yıl düşürmeyi başaran Almanya’da 2013 yılına gelindiğinde işsizlik rakamının 2 milyon 950 bin kişi seviyesine indiği görülmektedir. İstihdam oranlarında 2009 ve 2010 yıllarında ortalama %0,2 diğer yıllarda %1 oranında artış yaşandığı grafik 16’da olduğu gibi görülmektedir.

Grafik 16: Almanya'da İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Almanya’nın 2005-2013 yılları arası işgücü ve istihdam oranları incelendiğinde 2005 yılında 43 milyon 603 bin işgücünün 39 milyon 219 bininin istihdam edildiği 4 milyon 861 bininin ise işsiz olduğu görülmektedir. İncelemesi yapılan yıllar içerisinde en yüksek işsizlik 2005 yılında görülmüştür. İşsizlik rakamlarını uygulanan akılcı politikalarla birkaç istisna yıl hariç her yıl düşürmeyi başaran Almanya’da 2013 yılına gelindiğinde işsizlik rakamının 2 milyon 950 bin kişi seviyesine indiği görülmektedir. İstihdam oranlarında 2009 ve 2010 yıllarında ortalama %0,2 diğer yıllarda %1 oranında artış yaşandığı grafik 16’da olduğu gibi görülmektedir.

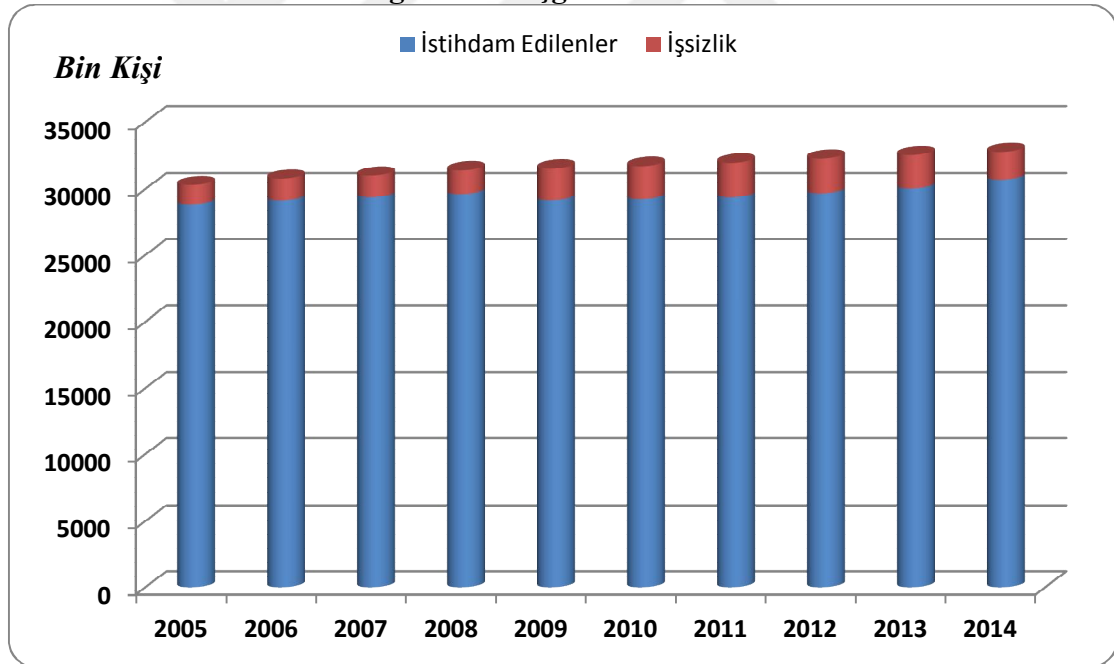
Gelişmiş ülkeler içerisinde bulunan Almanya’nın gelişmişlik düzeyi ve yaşam standartlarının yüksek olduğu bir Avrupa Birliği (AB) ülkesidir. Almanya AB’nin para politikasına uyarak Mark kullanmayı bırakmıştır. AB ortak para birimi olan Euro

kullanmaya başlamıştır. Bu yeni para biriminin kullanılmaya başlanması beraberinde bazı zorlukları da getirmiştir.

2.2.6.İngiltere’de İşgücü ve İstihdam

İngiltere’de uzun yıllardır işsizlere iş bulmada yardımcı konumunda bulunan İş Merkezlerinin faaliyet gösterdiği bilinmektedir. İşsizlere verdikleri desteğe rağmen bu iş merkezlerinin grafik 17 de görüldüğü gibi işsizliği azaltamadıkları görülmektedir. 2005 yılında 1 milyon 466 bin kişi olan işsiz sayısının her yıl artarak 2008 yılında 1 milyon 788 bin kişiye ulaştığı görülmektedir. 2008 yılı sonlarında yaşanan finansal krizden önce işsizliğin bir artıp bir azaldığı İngiltere’de krizden sonra 2011 yılına kadar artış görülmüş ve 2012 yılından itibaren işsizlik rakamları azalarak, 2014 yılında 2 milyon 28 bin kişiye düşmüştür.

Grafik 17: İngiltere’de İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

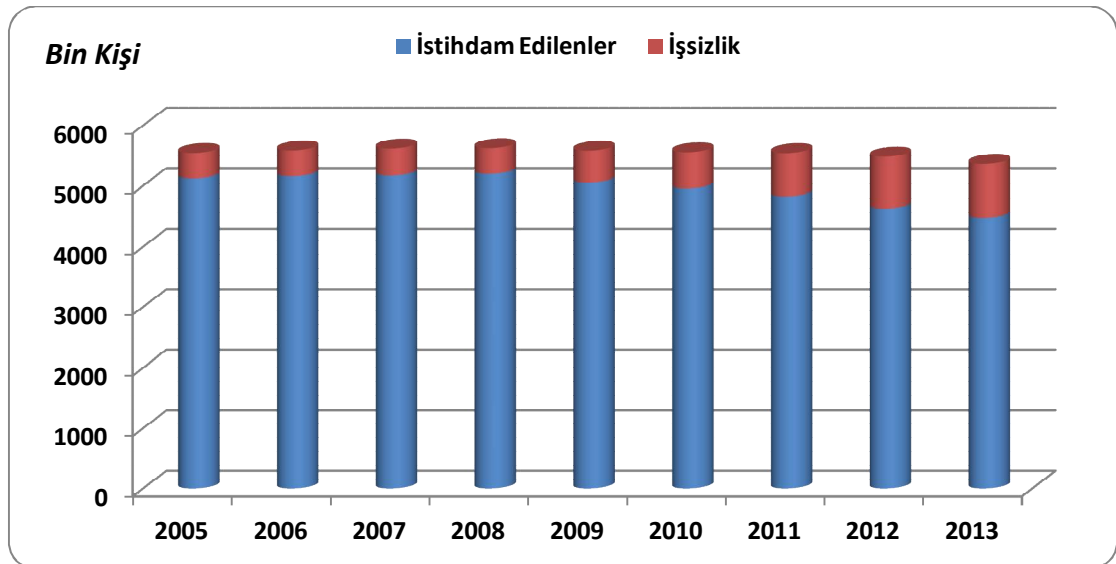
İstihdam edilenler konusunda sadece 2009 yılında düşüş yaşandığı görülmektedir. İşsizlikle istihdam arasında birbiri ile çelişen rakamları açıklamak gerekirse nüfus artış hızının istihdam oranından daha fazla olmasına bağlanabilir. 18-

24 yaş grubunda olup 6 ay işsiz olan ve işsizlik sigortasından faydalananların katılmasının zorunlu tutulduğu (JSA-Job Seekers' Allowance) program sayesinde işsiz olan ve işsizlik sigortasından yararlanan her bireye bir danışman verilerek iş arama yardımı yapılmaktadır. Ayrıca işsizler için değişik seçenekler de sunulmaktadır. Bunlar 6 aylık süre de sübvansiyeye edilmiş istihdam, tam zamanlı eğiti kursu, kar amacı olmayan kuruluşlarda 6 aylık istihdam ve çevre ile alakalı kamu işlerinde çalıştırılmalarının sağlanması olarak göze çarpmaktadır⁹⁹.

2.2.7.Portekiz’de İşgücü ve İstihdam

Son dönemlerde ekonomik anlamda zor günler geçiren Portekiz’in işgücü ve istihdam oranları incelendiğinde, 2005 yılında 5 milyon 123 bin istihdam ve 422 bin işsizlik oranlarına sahip olduğu görülmektedir. 2008 yılına kadar küçükte olsa artışlar yaşanarak istihdam oranının 5 milyon 198 bin kişiye çıktığı görülmektedir. 2005-2008 yılları arasında ise işsizlik oranlarında küçük oranlarda yükselme ve bir miktar azalmalar yaşanmıştır. Küresel düzeyde oluşan finansal kriz 2009 yılından itibaren Portekiz’i derinden etkilemiştir. Bu yargıya işsizlik oranlarının her yıl artış göstererek ciddi boyutlara ulaşmasından varılmaktadır.

Grafik 18: Portekiz’de İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr , Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

⁹⁹ Biçerli, a.g.e, 2004, s.95.

İstihdam oranlarında yaşanan düşüş işsizlik oranlarında artışa sebep olmaktadır. Portekiz 2007 yılına kadar AB fonlarından yüksek miktarda pay almıştır. 2007 yılından itibaren AB fonları 4 ülke yerine 15 ülkeye verilmeye başlanmıştır¹⁰⁰. AB fonlarının dağıtıldığı ülke sayısının artması ile Portekiz'in AB fonlarından aldığı pay azalmıştır. Portekiz'in kamu borcu/GSYH oranı 2012'yılının 3. çeyreğinde yüzde 120,5 oranında iken, 2013'ün 2. çeyreğinde yüzde 131,3'e yükselmiştir¹⁰¹. Tüm bu bilgiler ışığında Portekiz'in ekonomik darboğaz yaşamasının ve işsizlik oranlarının yüksek olmasının sebeplerinden birkaçı olarak gösterilmektedir.

2.2.8.Brezilya'da İşgücü ve İstihdam

İşgücü rakamlarının 2005 yılında 21 milyon 990 bin kişi olduğu Brezilya'da işsizlik rakamının 2 milyon 160 bin, istihdamın ise; 19 milyon 830 bin olduğu görülmektedir. İstihdam rakamlarında yükselme görülürken işsizlikte istihdamın aksine yükseliş görülmektedir. İşsizlik rakamlarında 2006 ve 2009 yılları haricinde her yıl azalma olmuştur. İşsizlik rakamlarında görülen azalmanın Brezilya ekonomisini olumlu şekilde etkilediği kişi başına GSYH oranlarına bakılarak söylenebilir.

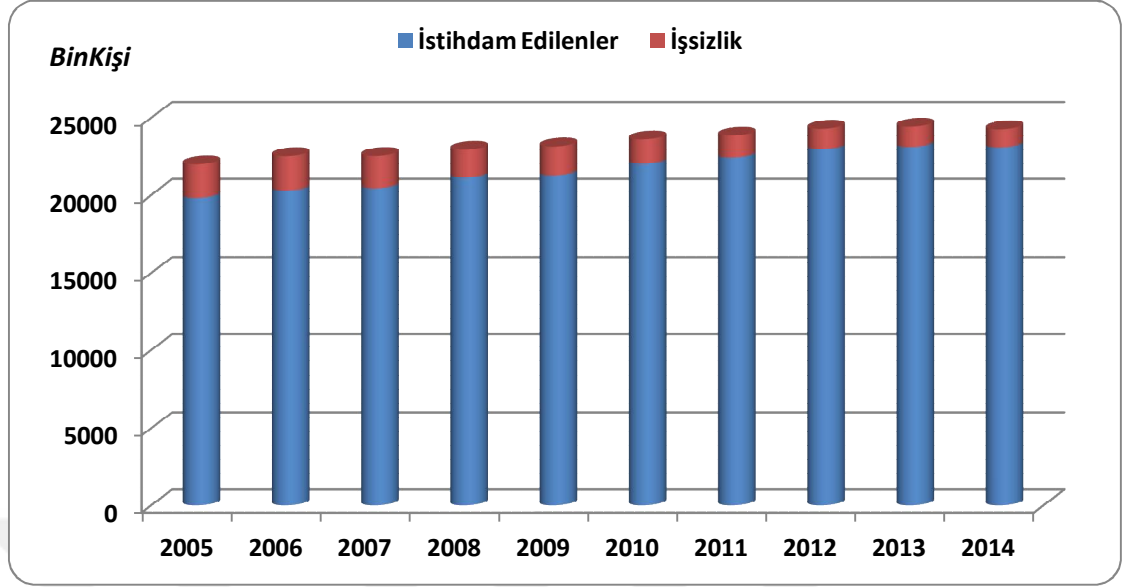
Grafik 19 dan da görüleceği gibi 2005-2013 yılları arasında istihdam oranlarında her yıl düzenli bir artış yaşanmıştır. İstihdamın düzenli bir şekilde artması, işsizlik oranlarının azalması ve Kişi başına GSYH oranlarının yükselmesi Brezilya ekonomisi açısından olumlu gelişmelerin yaşandığını göstermektedir. İşsizlik rakamlarının 2006 ve 2009 yılları haricinde devamlı düşüş trendinde olması, Brezilya ekonomisi açısından gayet olumlu geçen bir dönemin göstergesidir.

2009 yılının ikinci yarısından sonra Brezilya ekonomisinde iyileşme belirtileri görülmeye başlanmıştır. 2005 yılı sonunda IMF'ye borcunun tamamını vaktinden önce ödemeyi başarmıştır. 2009 yılında ise; IMF'ye kaynak (10 milyar dolar) aktarmıştır.

¹⁰⁰ Süleyman Yaman Koçak, “AB, Geri Kalmış Bölgeleri Geliştirebildi mi: Extremadura ve Viseu Bölgeleri”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (SDUIİBFD), Cilt:14, Sayı:3, Isparta,2009, s.327-341.

¹⁰¹ AB'nin Kamu Borcu %87'ye dayandı, <http://www.dunya.com/abnin-kamu-borcu-yuzde-87ye-dayandi-216441h.htm>, (28.02.2015).

Grafik 19: Brezilya’da İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Brezilya Latin Amerika’nın en büyük, dünyanın IMF’ye göre 10. Dünya Bankası verilerine göre ise 8. büyük ekonomisine sahiptir. Ülkedeki en önemli sorun sosyal sınıflar arasındaki büyük gelir, eğitim ve yaşam kalitesi farkı ve bu durumun yol açtığı şiddet ve asayiş sorunudur¹⁰².

2.2.9.Amerika Birleşik Devletleri’nde İşgücü ve İstihdam

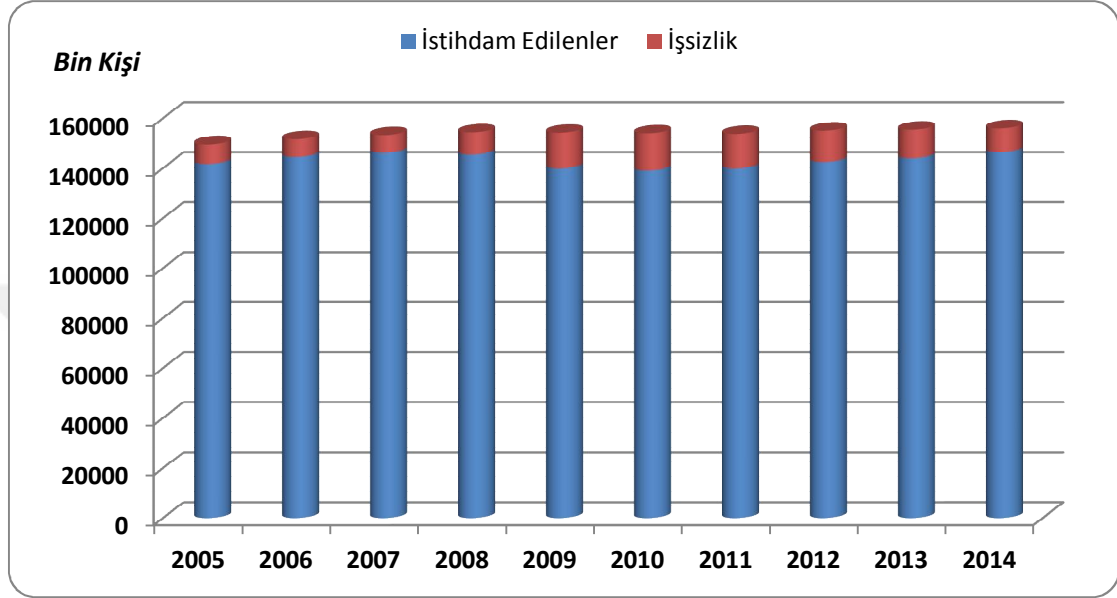
Amerika Birleşik Devletleri’nde 2008 yılında konut piyasalarında patlak veren ve kısa zamanda tüm dünyaya yayılan finansal kriz, ABD’de ilk belirtilerini 2006 yılında vermesine rağmen, muhasebe taktikleri kullanılıp gerçek dışı bilgilerle kriz olmadığı şeklinde değişik kurum yetkilileri tarafından açıklamalar yapılarak duyuruldu. 2007 yılına gelindiğinde konut piyasalarında üstü kapatılmak istenen krizin artık saklanamayacağı anlaşıldı. 2008 yılında kriz patlak vererek, önce ABD’de daha sonra tüm dünyada dalga dalga yayılmıştır.

Finansal krizinden önce ve sonra işgücü rakamlarına bakıldığında ABD’de işsizlik oranları 2007 yılına kadar düşük seviyelerde kalmıştır. İstihdam oranlarında ise; yine 2007 yılına kadar sürekli artışlar yaşandığı gözlemlenmiştir. Kriz sonucu

¹⁰² <http://www.mfa.gov.tr/brezilya-ekonomisi.tr.mfa>, (28.02.2015).

2008 yılında işsizlik rakamları artmış buna karşılık da istihdam oranları azalmıştır. ABD’de krizin birkaç yıl derinden hissedildiği grafik 20 den izlenebilmektedir. İşsizlik rakamları 2009 yılında 14 milyon 265 bin seviyesine yükselmiştir. Yine 2009 yılında 5 milyon 485 bin kişinin işini kaybettiği görülmektedir.

Grafik 20: Amerika Birleşik Devletleri’nde İşgücü ve İstihdam Oranları

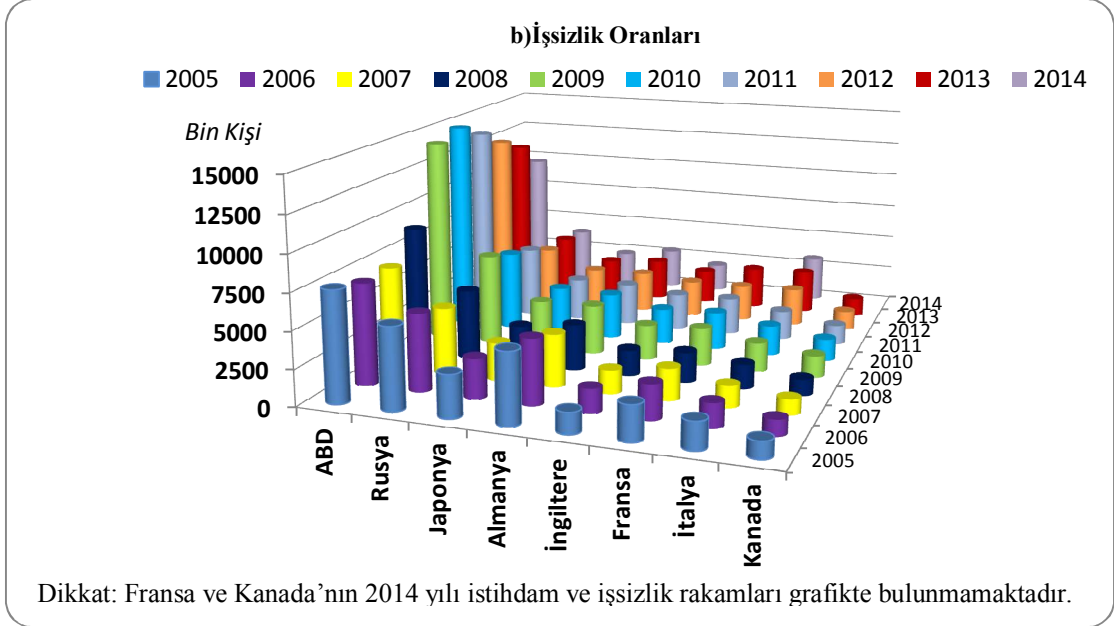
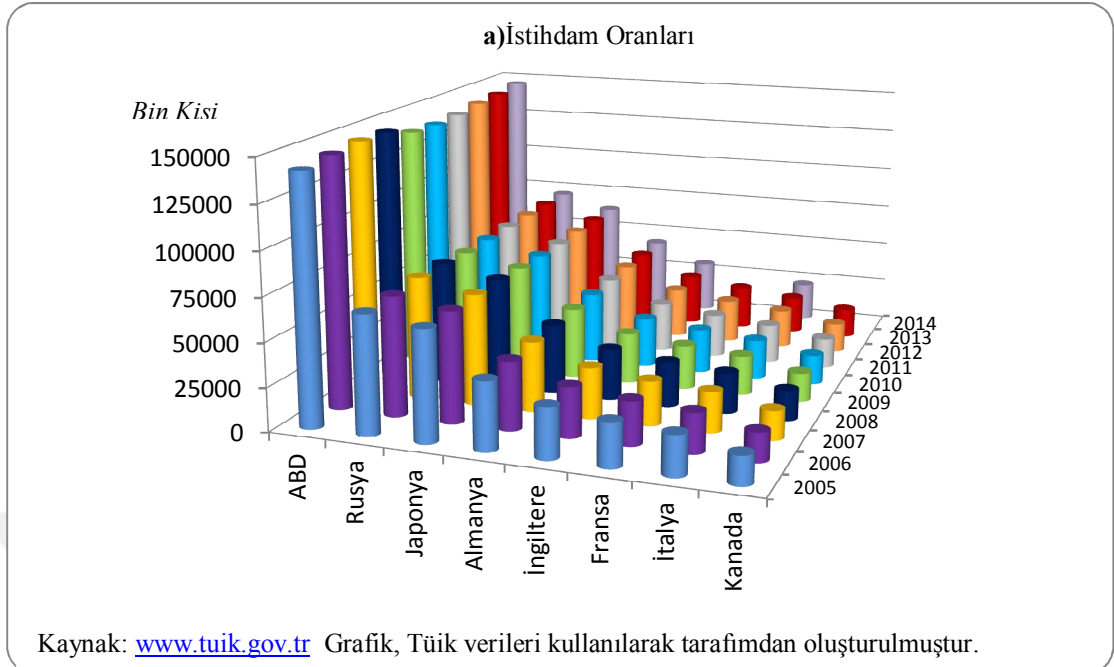
Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

2010 yılına gelindiğinde ABD finansal krizden kurtulmanın aksine, krizin daha da derinleştiğini işsizlik ve istihdam rakamlarına bakılarak anlaşılmaktadır. Finansal krizin etkilerinin 2011, 2012 ve 2013 yıllarında devam ettiği izlenmektedir. Küreselleşmenin yaygın olduğu bir dünyada güçlü ekonomilerde oluşan krizler tüm dünyayı etkilemektedir. Ancak 2014 yılında ABD’nin istihdam oranını arttırması ve işsizliği azaltmış olması krizin etkisinden kurtulduğunun göstergeleridir.

2.2.10. Gelişmiş Ülkelerde İşgücü ve İstihdam

Gelişmiş ülkeler açısından istihdam ve işsizlik oranları incelendiğinde, istihdam oranından çok işsizlik rakamları üzerinde finansal krizin etkileri görülmektedir. ABD’de 2008 yılı sonunda çıkan finansal kriz en fazla yine ABD’yi etkilemiştir. 2005 yılında 7 milyon 591 bin olan ABD’de işsizlik oranı finansal krizin etkilerinin en belirgin biçimde görüldüğü 2010 yılında en yüksek seviyeye çıkmıştır.

Grafik 21: Gelişmiş Ülkelerde İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Finansal krizin gelişmiş ülkelerin tamamında işsizlik rakamlarını arttırdığı grafik 21 de açıkça görülmektedir. Konut piyasalarında çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan finansal kriz ABD’de sinyallerini birkaç yıl önce vermesine rağmen yetkili kurumların başındaki kişilerin sahte raporlarla kriz yok aldatmacası kısa sürede açığa çıkmış ve krizi kabul etmek zorunda kalmışlardır. Birçok ülkede sarsıntı yaratan

finansal kriz en başta ABD'yi etkilemiştir. Gelişmiş ülkeler içerisinde ikinci sırada işgücüne sahip olan Rusya'da ise, krizin etkileri işsizlik oranlarında büyük dalgalanmalara sebep olmuştur. Sonuç itibari ile bakıldığında ABD'de ekonomik anlamda çıkan bir olumsuzluk, tüm dünyayı etkilemiş ve çalışan insanların işsiz kalmalarına sebep olmuştur.

2.2.11. OECD Ülkelerinde İşgücü ve İstihdam

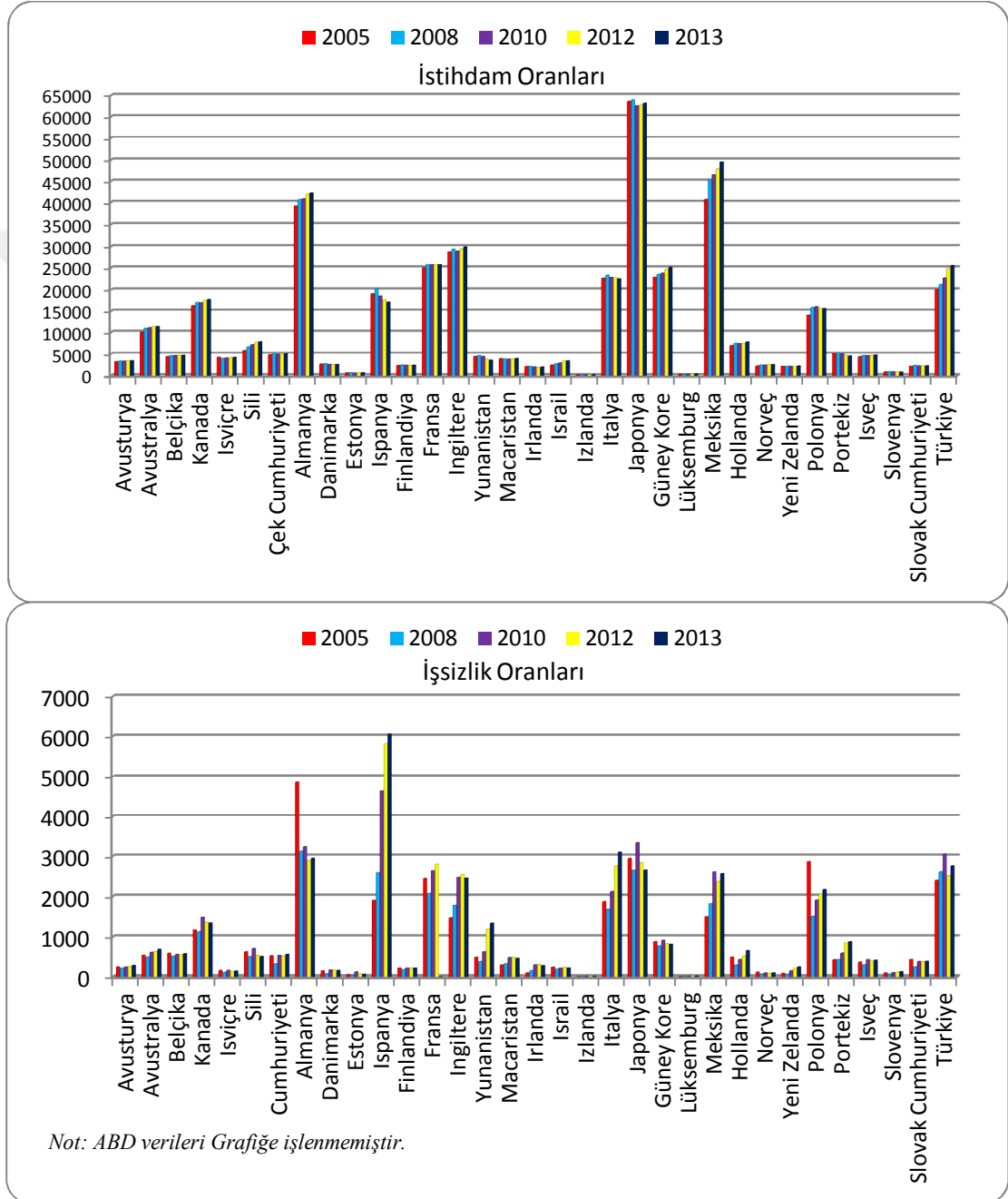
OECD ülkelerinden ABD hariç, istihdam ve işgücü rakamlarına bakılacak olursa, istihdam açısından en yüksek orana Japonya sahiptir. 60 milyondan fazla istihdam oranı ile ABD'den sonra ikinci sırada yer alan Japonya'nın küresel finansal krize rağmen istihdam oranlarında çok fazla düşüş yaşanmamıştır. 2010 yılında küresel krizden dolayı işsizlik rakamlarının arttığı görülse de 2012 ve 2013 yıllarında krizden dolayı artan işsizlik, 2008 yılındaki rakamlardan daha düşük seviyelerdedir. İşsizlik rakamlarındaki düşüşe bakarak Japonya'nın finansal krizin etkilerinden kurtulduğu söylenebilir.

OECD ülkeleri içerisinde finansal krizden pek etkilenmeyen ülke olarak görülen Almanya'nın genel durum itibari ile 2005 yılında 5 milyon civarında olan işsizlik rakamı 2008-2013 yılları arasında 3 milyona düşmüştür. Almanya'da Dünyayı etkileyen finansal krizin işsizlik rakamlarını arttırmadığı, aksine işsizlik oranının azaldığı görülmektedir. Bunun sebebinin Almanya'nın güçlü bir ekonomik yapıya sahip olmasına ve istikrarlı yönetim anlayışına sahip olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Finansal krizden en çok etkilenen ülkelerin İspanya, İngiltere, Yunanistan, İtalya ve Portekiz olduğunu grafik 22'deki işsizlik oranları bölümünden de görüldüğü gibi anlaşılmaktadır. 2005 yılında 1 milyon 913 bin olan işsizlik rakamının 2008 yılında 2 milyon 590 bine daha sonraki yıllarda hızla arttığı ve 2013 yılında 6 milyon 051 bin gibi rekor bir düzeye çıktığı görülmektedir. İspanya'nın AB fonlarında aldığı desteğin azalmasında işsizlik rakamlarındaki artışın biraz payı olduğu söylenebilir. İngiltere, Yunanistan, Portekiz gibi ülkelerde de İspanya gibi işsizlik rakamlarının arttığı ve küresel finansal krizin etkilerinin halen bugün devam ettiği izlenmektedir.

Türkiye’de ise küresel finansal krizden sonra 2010 yılında işsizlik artmıştır. Ancak işsizlik rakamlarındaki artış, takip eden yıllarda uygulanan politikalar sayesinde düşüşe geçmiştir. İstihdamda artışların yaşandığı işsizlik rakamlarının azaldığı bir Türkiye portresi sosyal devlet olma yolunda atılan adımların meyvesi olmaktadır.

Grafik 22: OECD Ülkelerinde İşgücü ve İstihdam Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, TÜİK verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

OECD, 14 Aralık 1960'da imzalanan Paris Sözleşmesi'ne dayanılarak, 1961'de kurulmuştur. Savaş yıkıntıları içindeki Avrupa'nın Marshall Planı çerçevesinde yeniden yapılandırılması amacıyla 1948 yılında kurulan Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün (OEEC) doğrudan mirasçısıdır. Üyelerinin büyük bir bölümü AB ve İÜT üyeleridir, çoğunluğu da gözlemci üyelerdir. OECD ülkeleri sanayileşip zengin olmuş ülkelerdir¹⁰³.

¹⁰³ <http://tr.wikipedia.org/wiki/OECD>, Erişim (03.03.2015)

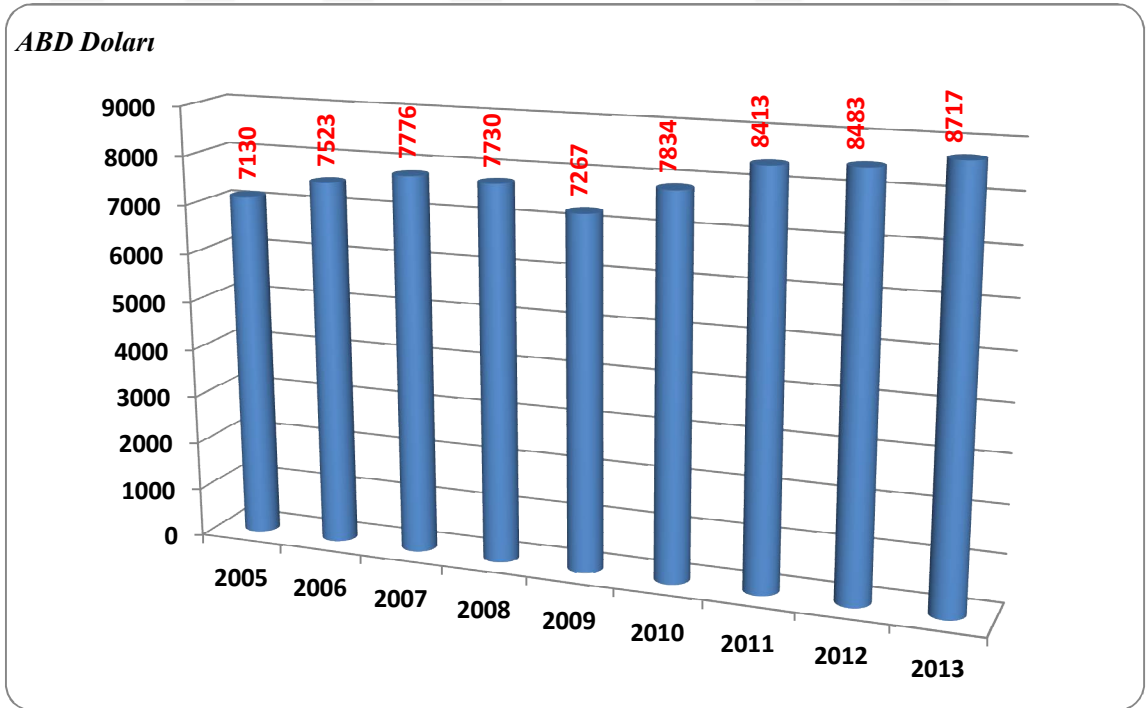
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KİŞİSEL GELİR DAĞILIMI

3.TÜRKİYE’NİN DURUMU

Türkiye’de bireysel gelir dağılımı araştırmaları, hane halkı gelir dağılımı anketlerinin verileri kullanılarak yapılmaya başlanmıştır. 1963 yılında başlayan bu araştırmaların 1968, 1973, 1986, 1987 ve 1994 yıllarında da yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu araştırmalar Türkiye ile ilgili tam detaylı ve gerçekçi bilgileri vermese de ilgili dönemler açısından önemli bulguların elde edilmesini sağlamıştır. Araştırmada TÜİK verileri kullanılacaktır. 2005-2013 yılları arasındaki veriler kullanılarak Türkiye’nin gelir dağılımı, işgücü ve istihdam oranları hakkında bir analizi yapılacaktır.

Grafik 23: Türkiye’de Kişi Başına GSYH

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Kişi Başına GSYH (2005 yılı fiyatlarıyla, ABD Doları)) Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Türkiye'nin kişi başına GSYH oranlarını incelediğinde 2005 yılında 7.130 \$ seviyesinde olan kişi başına GSYH oranı, 2006 yılında iyi bir yükseliş ivmesi yakalamış ve 7.523 \$ seviyesine yükselmiştir. 2007 yılında yükselişini sürdüren kişi başına GSYH oranı 7776 \$ düzeyine çıkmıştır. 2008 yılında finansal krizden etkilenen Dünya ekonomileri gibi Türkiye ekonomisi de bu krizden etkilenmeye başlamıştır. 2008 yılında bir miktar düşüşle 7.730 \$ seviyesine gerileyen kişi başına GSYH oranı, 2009 yılında krizin etkilerini tam anlamı ile göstererek 7.267 \$ seviyesine gerilemiştir. Yalnız Türk ekonomisi diğer birçok ülkenin aksine 2010 yılından itibaren uygulanan politikalar ve desteklerle kişi başına GSYH oranında düzenli şekilde büyüme oranlarını yakalamış gelir oranını 7.834 \$ seviyesine çıkarmıştır. 2011, 2012 ve 2013 yıllarında ise bu büyüme trendini sürdürmeyi başarmıştır. Türk ekonomisindeki büyüme grafik 23'te ayrıntılı olarak görülmektedir.

Türkiye'de gelir dağılımının daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesi için gelirlerin bölgeler, yüzdelik dilimler ve Gini Katsayıları açısından daha ayrıntılı bir şekilde incelenerek analizinin yapılması daha uygun olacaktır.

3.1.Hane Halkı Yüzdelere Göre Kişisel Gelir Dağılımı

Türkiye'de hane halkı araştırmaları 1963 yılında yapılmaya başlamıştır. 2002 yılına kadar değişik kurum veya kuruluşların farklı yöntemleri ile kişisel gelir dağılımı araştırmaları yapılmıştır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi yapılan bu araştırmalardan elde edilen veriler incelendiğinde, ilk araştırmanın Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1963 yılında yapıldığını görmekteyiz. Bunu Ankara Üniversitesi SBF tarafından yapılan araştırma izlemiştir. DPT'nin 1973 yılında yaptırdığı araştırmanın ardından 1986 yılında TÜSİAD bir araştırma yaptırmıştır. 1987 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yapılan araştırma o güne kadar yapılan araştırmalar içindeki en kapsamlı araştırma olması açısından önemlidir. 1994 yılında ise; yine DPT tarafından yapılan araştırma ile kişisel gelir dağılımı araştırmaları yapılmıştır. 2002 yılından itibaren TÜİK tarafından belirli standartlar kullanılarak bu araştırmaların yapılmasına devam edilmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de Hane Gelirlerinin %20’lik Dilimlere Göre Dağılımı

	Birinci %20*	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Beşinci %20 *
1963 DPT *	4,5	8,5	11,5	18,5	57,0
1968 AÜ-SBF *	3,0	7,0	10,0	20,0	60,0
1973 DPT *	3,5	8,0	12,5	19,5	56,0
1986 TÜİAD*	3,9	8,4	12,6	19,2	55,9
1987 DİE *	5,2	9,6	14,0	21,2	50,0
1994 DİE *	4,9	8,6	12,6	19,0	54,0
2002 TÜİK **	5,3	9,8	14,0	20,8	50,0
2003 TÜİK **	6,0	10,3	14,5	20,9	48,3
2004 TÜİK **	6,0	10,7	15,2	21,9	46,2
2005 TÜİK **	6,1	11,1	15,8	22,6	44,4
2006 TÜİK **	5,1	9,9	14,8	21,9	48,4
2007 TÜİK **	5,8	10,6	15,2	21,5	46,9
2008 TÜİK **	5,8	10,4	15,2	21,9	46,7
2009 TÜİK **	5,6	10,3	15,1	21,5	47,6
2010 TÜİK **	5,8	10,6	15,3	21,9	46,4
2011 TÜİK **	5,8	10,6	15,2	21,7	46,7
2012 TÜİK **	5,9	10,6	15,3	21,7	46,6
2013 TÜİK **	6,1	10,7	15,2	21,4	46,6

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

*Fertler eşdeğer hane halkı kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru sıralanarak 5 gruba ayrıldığında; “İlk yüzde 20’lik grup” geliri en düşük olan grubu, “Son yüzde 20’lik grup” ise geliri en yüksek olan grubu tanımlamaktadır.

Kaynak:*Sekizinci Beş Yıllık Kalınma Planı, **Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele**, Ankara. 2001, s.16

** www.tuik.gov.tr

Hane halkı yüzdelik dilimlerine göre gelir durumları incelendiğinde, 1963 yılında DPT tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre en fakir kesim olan birinci %20’lik grup gelirden % 4,5 oranında bir pay almıştır. Aynı yıl içerisinde en zengin kesimin aldığı pay ise %57 oranındadır. 1963 yılı için gelir dağılımındaki paylaşımın ne kadar adaletsiz olarak dağıtıldığını yüzdelik dilimler arasındaki farklardan açıkça görülebilmektedir.

1968 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından yaptırılan araştırma sonuçlarına göre gelir dağılımı Türkiye’de çok adaletsiz bir durumdadır. 1968 yılında yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde, beşinci %20’lik grup birinci %20’lik gruptan 20 kat daha fazla gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Hane gelirlerinin incelendiği yıllar içerisinde 1968 yılı gelir dağılımı adaletinin en bozuk olduğu dönemdir.

1973 ve 1986 yıllarında yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçlara göre gelir dağılımı adaletine yönelik kısmi bir iyileşme olduğu göze çarpmaktadır. 1987 yılı sonuçlarına bakıldığında en zengin kesim ile en fakir kesim arasında 9,6 kat oranında bir fark vardır. 1994, 2002, 2003, 2004 ve 2005 yıllarındaki sonuçlara bakıldığında, her geçen araştırma döneminde, bir önceki döneme göre gelir dağılımında adalet çizgisine daha da yaklaşıldığı görülmektedir. 2006 yılı için birinci %20'lik grup ile beşinci %20'lik grup arasında 9,5 kat oranında fark bulunmaktadır. Birinci %20'lik grup gelirden 5,1 oranında pay alırken, ikinci %20'lik grubun 9,9 oranında pay almıştır. Üçüncü %20'lik grubun aldığı paya bakıldığında bu oranın 14,8 düzeyine çıkmıştır. Dördüncü %20'lik grubun aldığı payın 21,9 oranına çıktığı görülmektedir. Beşinci grubun aldığı pay oranının ise, 48,4 oranına çıkarak daha önceki birkaç yıla göre yüksek bir seviyededir.

2006 yılında ilk %20'lik grup ile son %20'lik grup arasında 9,5 kat gelir farkı varken 2007 ve 2008 yıllarında aradaki farkın 8 kata kadar indiği görülmektedir. 2009 yılında en düşük ve en yüksek gelir grupları arasındaki fark 8,5 kata kadar çıkmıştır. 2010 yılında gelir grupları arasındaki farkın tekrar 8 kata indiği görülmektedir. 2011 yılında en düşük ve en yüksek gelir grupları arasındaki fark bir miktar yükselerek 8,05 oranında gerçekleşmiştir. Hane halkı gelirler arası dağılım 2012 yılında 8 katın biraz altına inmiş ve nihayet 2013 yılında 7,64 kat seviyesinde gerçekleşmiştir.

Hane halkı gelir gruplarına göre gelir dağılımından aldıkları paylar açısından inceleme yapıldığında, birinci %20'lik grup ilk yıllarda gelirden %4,5 oranında pay alırken, 2013 yılında %6,1 oranında pay almıştır. Son %20'lik grubun ise ilk yıllarda gelirden aldığı pay oranının %57 oranında olduğu görülmektedir. 2013 yılında ise gelirden aldığı pay oranı %46,6 seviyesine düşmüştür.

İstatistikî sonuçlar itibari ile hane halkı yüzdelik dilimlerine göre 1963 yılında gelir grupları arasında çok büyük uçurumlar bulunmaktadır. Aradan geçen 50 yıl ardından 2013 yılına gelindiğinde eskiye göre daha adaletli bir gelir dağılımının yaşandığı açıkça görülmektedir. Gelir dağılımının yüzdelik dilimler itibari ile daha adaletli dağıtılması ve gelir grupları arasındaki uçurumun azaltılması Türkiye'nin sosyal devlet olma yolunda ilerlediğinin en büyük göstergesidir.

3.1.1. Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımında Gini Katsayısı

Gini katsayısı 0 ile 1 arasındaki değerler aralığındaki sayılarla ifade edilmektedir. Bir ülkede gelir dağılımının adil olduğu Gini katsayısına bakılarak anlaşılmaktadır. Ülkenin Gini katsayısı 0 sayısına ne kadar yakınsa gelir o kadar adaletli dağıtılmıştır. Diğer taraftan Gini katsayısı 0 dan ne kadar uzak, yani 1 sayısına ne kadar yakınsa, o ülkede de gelir adaletsiz bir şekilde dağıtılmıştır.

Tablo 2. Türkiye’nin Gini Katsayısı

	Gelir Dağılımı-Gini Katsayısı (Eşdeğer Hane halkı kullanılabilir gelire göre)
1963	0,55
1968	0,56
1973	0,51
1986	0,46
1987	0,43
1994	0,49
2002	0,44
2003	0,42
2004	0,40
2005	0,38
2006	0,428
2007	0,406
2008	0,406
2009	0,415
2010	0,402
2011	0,404
2012	0,402
2013	0,400

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Türkiye’nin 1963-2012 yılları arasındaki Gini değerleri tablo 2’de görüldüğü gibi, 1963 yılında 0,55 düzeyinde gerçekleşmiştir. Gini katsayısı değerine bakıldığında araştırmanın yapıldığı ilk yıllarda iyi olmayan gelir dağılım oranlarının 1968 yılında daha da kötüleştiği görülmektedir. Zamanla Gini katsayısındaki değerlerin iyileşerek 2005 yılında 0,38 düzeyine geldiği görülmektedir. 2006 yılında 0,428 civarında olan Gini katsayısı değeri 2007 ve 2008 yıllarında 0,406 düzeyine gerilemiştir.

2008 yılında yaşanan küresel krizden etkilenen ülkemizin 2009 yılındaki Gini katsayısı değeri 0,415 seviyesine çıkarak gelirin önceki yıllara göre daha adaletsiz bir

şekilde dağıtıldığı görülmektedir. 2010 yılında 0,402 seviyesine gerileyen Gini katsayısı değeri 2011 yılında 0,404, 2012 yılında ise tekrar 0,402 seviyesine gerilediği görülmektedir. 2013 yılında ise Gini katsayısının 0,400 seviyesine gerileyerek daha adaletli gelir dağılımı gerçekleşmiştir.

Gelir dağılımında daha adaletli sosyal grupların oluşması için çaba gösteren bir Türkiye'nin olduğunu bilmek dar gelirli hane halklarının yarınları için umut olmaktadır.

3.1.2.Bölgeler Açısından Gelir Dağılımı

TÜİK ekonomik verileri değerlendirirken Türkiye'yi 12 ayrı bölgeye ayırmıştır. TÜİK' in değerlendirmesi coğrafi konuma göre değil bölgelerin ekonomik büyüklüklerine göre yapılmıştır.

Tablo 3. Bölgeler İçin Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Gelire Göre Gini Katsayısı

Bölgeler / Yıllar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
İstanbul	0,375	0,346	0,362	0,363	0,373	0,371	0,384	0,392
Batı Marmara	0,350	0,321	0,331	0,361	0,360	0,365	0,356	0,337
Ege	0,426	0,376	0,387	0,381	0,387	0,397	0,382	0,370
Doğu Marmara	0,392	0,393	0,335	0,368	0,341	0,326	0,344	0,322
Batı Anadolu	0,413	0,379	0,402	0,408	0,367	0,374	0,369	0,396
Akdeniz	0,421	0,418	0,387	0,403	0,397	0,404	0,407	0,399
Orta Anadolu	0,342	0,328	0,339	0,395	0,362	0,366	0,360	0,342
Batı Karadeniz	0,372	0,360	0,366	0,382	0,348	0,335	0,338	0,331
Doğu Karadeniz	0,378	0,346	0,365	0,359	0,327	0,327	0,309	0,315
Kuzeydoğu Anadolu	0,381	0,405	0,436	0,407	0,404	0,390	0,393	0,398
Ortadoğu Anadolu	0,404	0,397	0,405	0,415	0,417	0,427	0,386	0,373
Güneydoğu Anadolu	0,396	0,366	0,395	0,411	0,404	0,396	0,375	0,380

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Ekonomik olarak 12 ayrı bölgeye ayrılmış olan Türkiye'nin yıllar itibari ile bölgesel analizi yapıldığında, 2006 yılında gelir dağılımının en adaletli olduğu bölgenin Orta Anadolu Bölgesi olduğu, bunu Batı Marmara bölgesinin izlediği görülmektedir. 2007 yılında ise iki bölge hariç diğer bölgelerde gelir dağılımı seviyesinin iyileştiği, Kuzeydoğu Anadolu ve Doğu Marmara Bölgelerinde gelir dağılımının önceki yıla göre daha da adaletsiz şekilde dağıldığı görülmektedir. 2008 yılında gelir adaletinin çoğu bölgede bozulmasına karşın, Doğu Marmara ve Akdeniz

Bölgelerinde bir önceki yıla oranla gelir daha adaletli şekilde dağılmıştır. 2009 yılı verilerine bakıldığında, Ege, Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgeleri haricindeki diğer bölgelerde gelir adaletinin bozulduğu izlenmektedir. 2010 yılında Bölgelerin Gini değerlerini incelediğimizde İstanbul, Ege ve Ortadoğu Anadolu Bölgelerinde gelir dağılımının bozulduğu gözlemlenirken diğer bölgelerin tümünde gelir dağılımının daha adaletli bir şekilde dağıtıldığını görmekteyiz.

2011 yılı Gini değerlerine göre beş bölgede gelir dağılımı adaletinin daha da iyileştiği, altı bölgede ise Gini değeri yükselerek gelir adaleti bozulmuş ve bir bölgede Gini değerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. 2012 yılında ise yedi bölgede hane halklarının gelirlerinde iyileşme yaşanırken beş bölgede Gini değerlerinin yükseldiği görülmektedir. 2013 yılı verilerine göre 2012 yılında olduğu gibi farklı bölgelerde olmak üzere yine yedi bölgede hane halklarının gelirlerinin mutlak eşitlik çizgisine yaklaştığı beş bölgenin ise mutlak eşitlik çizgisinden uzaklaştığı görülmektedir.

Bölgelerin genel anlamda Gini değerlerini incelediğimizde 2006 yılından 2013 yılına kadar geçen süre içerisinde hane halklarının gelir düzeylerinin iyileştiği ve daha adaletli bir gelir paylaşımının yaşandığı tablo 3 verilerinden açıkça görülmektedir.

3.1.2.1 .Gelir Oranlarının Karşılaştırılması

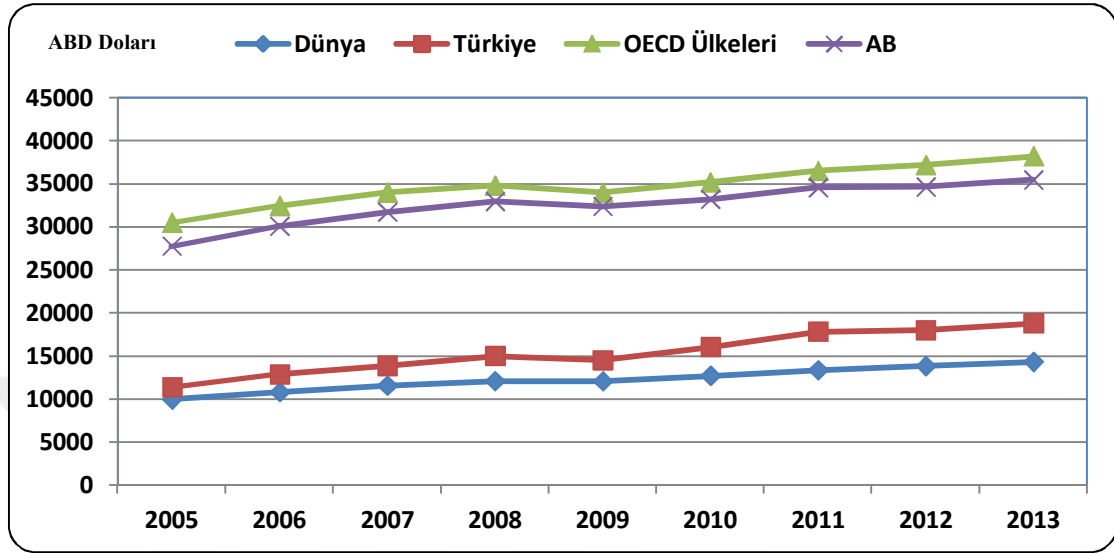
Dünya Bankası verilerine göre Türkiye'nin gelir ortalaması ile Dünya, OECD ülkeleri ve AB ortalamaları karşılaştırıldığında Türkiye'nin GSMH oranı Dünya ortalamasının üzerindedir.

Türkiye'nin GSMH oranları OECD Ülkeleri ve AB ortalamasının altındadır. Diğer taraftan Grafik 24'te de görüldüğü gibi Dünya ile Türkiye'nin GSMH oranları karşılaştırıldığında, Türkiye'nin Dünya ortalamasından daha iyi GSMH oranına sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Türkiye'nin Dünya ortalamasının üzerinde GSMH oranına sahip olması ve aradaki gelir farkını yıllar itibari ile arttırması sosyal devlet olma yolunda büyük mesafeler kat etmiştir. Grafik 24'te AB ve OECD Ülkeleri arasında yıllar itibari ile hemen hemen eşit oranda artışlar yaşanmıştır. Türkiye'nin AB ve OECD Ülkelerinin

gelir seviyesine kısa vade de yetişmesi mümkün görünmemekle beraber uzun vadede bu seviyelere çıkması imkânsız değildir.

Grafik 24: Gayri Safi Milli Hasıla ile Gelir Oranlarının Karşılaştırılması

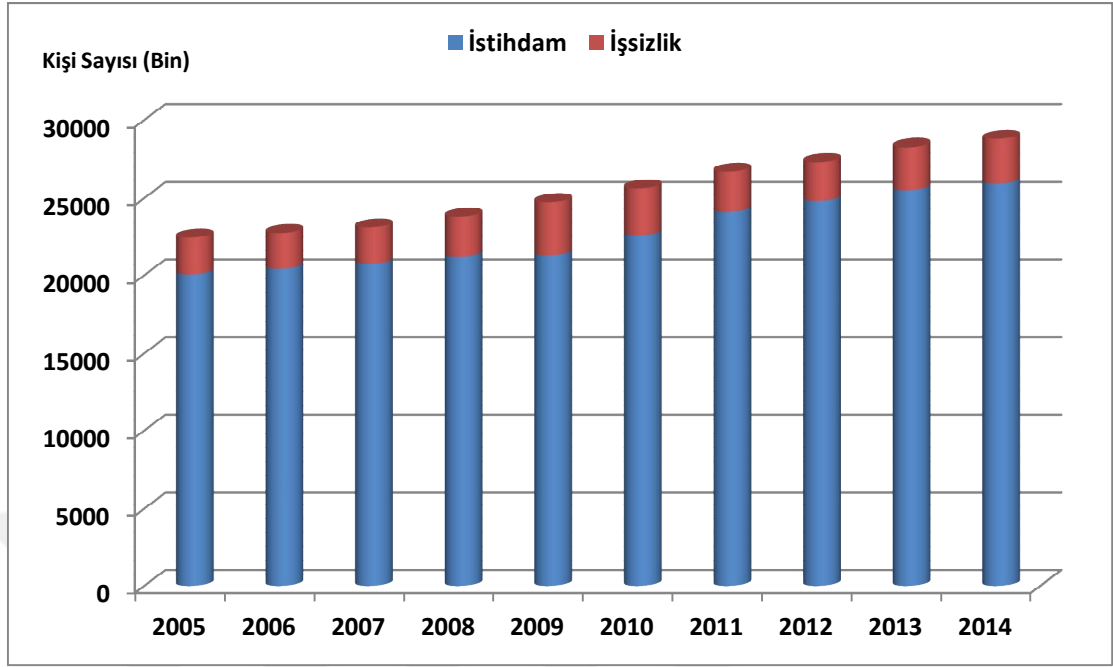
Kaynak: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD/countries/1W-TR-OE-U?display=graph>, Erişim (15.02.2015)

3.1.3. Türkiye’de İşgücü ve İstihdam

Türkiye’nin işgücü potansiyeli incelendiğinde, işgücü devamlı artış göstermiş ve bu potansiyelini yıllar itibari ile arttırarak daha iyi istihdam ve işgücü rakamlarına ulaşmıştır. İstihdam rakamları açısından Türkiye’deki çalışanların durumu incelendiğinde, 2005 yılında 20 milyon civarında istihdam edilen nüfus bulunmaktadır. Aynı yıl 2 milyon 388 bin kişinin işsizdir. 2006 yılında istihdam oranında artış yaşanırken diğer taraftan işsizlik oranlarında ise düşüş yaşanmıştır.

2007 yılında istihdam oranını arttıran Türkiye’de 20 milyon 738 bin kişi çalışmaktadır. İşsizlik rakamları 2007 yılında bir önceki yıla göre azalmıştır. Grafik 25’te görüldüğü gibi istikrarlı bir istihdam büyümesi yakalayan diğer taraftan işsizlik rakamlarını azaltan ve 2008 yılı sonlarında küresel çapta oluşan finansal krizin etkisine girdiği görülsede küresel krizi ufak kayıplarla atlattır. İstihdam oranının krize rağmen azalmadığı, sürekli arttığı gözden kaçmaması gereken bir ayrıntıdır.

Grafik 25: Türkiye’de İşgücü ve İstihdam Oranları

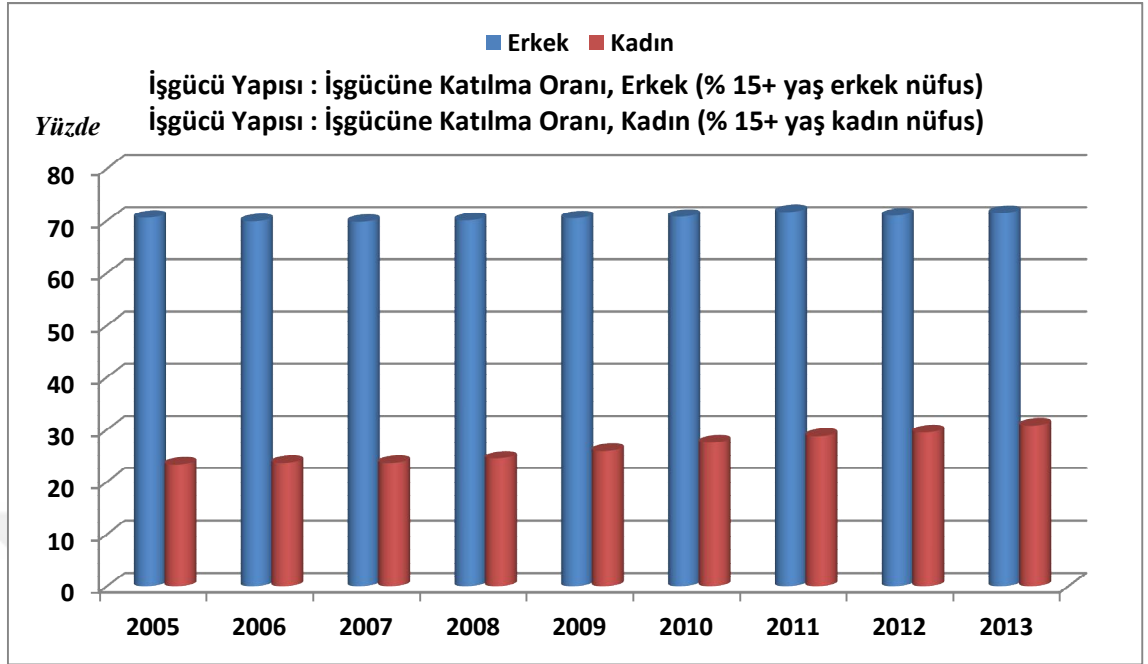
Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

İşsizlik rakamlarında 2009 ve 2010 yıllarında düşüş yaşanmıştır. Türkiye, Küresel çapta oluşan krizi, 2009 ve 2010 yılından itibaren işsizlik rakamlarını azaltarak en düşük kayıpla atlarmayı başarmıştır. Türkiye’nin krize karşı savunma mekanizmasını geliştirmesini geçmişten gelen acı tecrübelerin başka bir ifade ile yaşanan ekonomik krizlerden alınan derslerin başarılı bir şekilde takip edilerek kayıplar en aza indirilmiştir.

3.1.4. Türkiye’de Cinsiyete Göre İşgücü ve İstihdam

Türkiye’nin 15+ yaş grubunda bulunan işgücünün yapısı incelendiğinde, bu grupta bulunan erkek nüfusun % 70’inin işgücüne dâhil olduğu görülmektedir. 2005-2013 yılları arasında bu grupta çok fazla değişiklik olmamıştır. Değişiklik olmamasına rağmen erkek nüfusunun % 70 gibi büyük çoğunluğu işgücüne katılmaktadır. İşgücüne katılma oranının 2006 ve 2007 yılları hariç % 70’in üzerinde olduğu bir gerçektir. 15+ yaş grubunda bulunan kadın nüfusunun ise, 2005 yılında % 23,3 ü işgücüne katılırken, 2006 ve 2007 yıllarında % 23,6 seviyesinde olduğu görülmektedir. 2008 yılında 15+ yaş kadın nüfusunun % 24,5 i işgücüne dâhil olmuştur.

Grafik 26: Türkiye'nin (15+ yaş nüfus) İşgücüne Katılma Oranları

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Kadınların iş hayatında daha aktif oldukları ve çalışma şevklerinin daha fazla olduğu bilinmektedir. 15+ yaş kadın nüfusunun işgücüne dâhil olduğu yüzdelik dilim 2009 yılında % 26 seviyesine çıkmıştır. Devamlı artan çalışan kadın nüfus oranının 2010 yılında artarak % 27,6 oranına çıkmıştır. 15+ yaş kadın nüfusunun işgücüne katılma oranının 2011 yılında % 28,8, 2012 yılında % 29,5 ve 2013 yılında % 30,8 seviyesine çıkarak işgücüne dâhil olan kadın oranının her yıl düzenli olarak arttığı görülmektedir. 2005 yılında % 23,3 seviyesinden 2013 yılında % 30,8 seviyesine çıkması kadınların çalışma hayatında daha aktif ve istekli olduklarını göstermektedir.

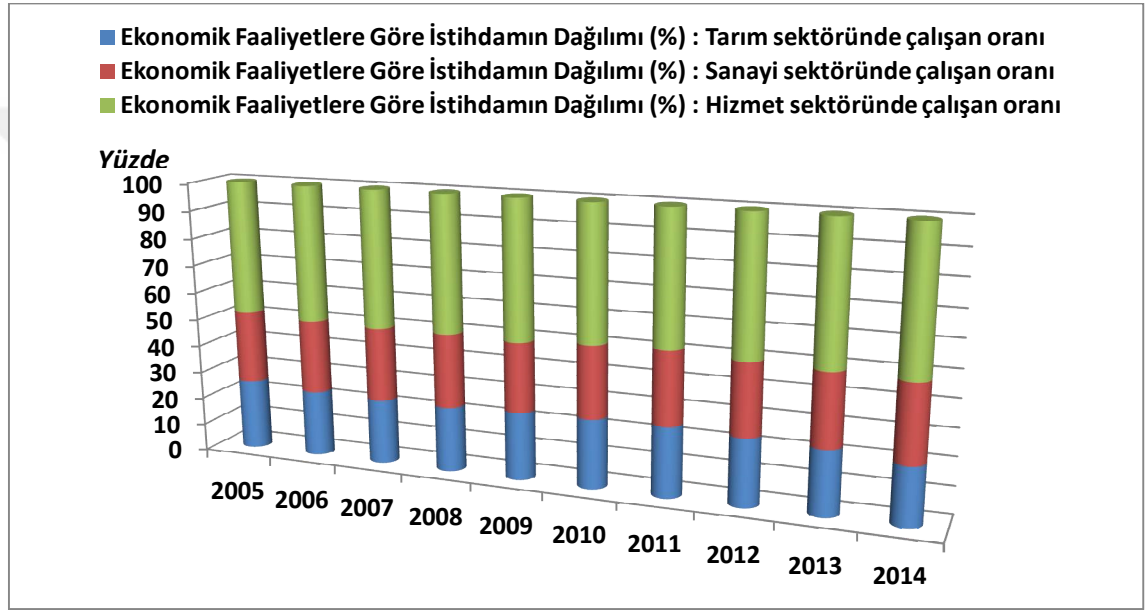
Kadınların çalışma hayatında 8 yıllık süre içerisinde % 7 lik bir artış göstererek işgücüne daha aktif bir şekilde katılmışlardır. Çalışma hayatının kadın-erkek ayrımı olmadan her kesim tarafından kabul edildiği bir toplum düzeninin oluşturulması ile daha sağlıklı ve nitelikli işgücünün oluşacağı kaçınılmaz bir gerçektir. İstihdamın artırılması için kadın işgücüne daha çok iş imkânının sağlanması gerekmektedir. Kadın işgücünün artırılması, erkeklerin işgücü oranının düşürülmesi ile değil, tam aksine erkeklerin işgücüne katılma oranında herhangi bir düşüş olmadan kadınlara daha fazla istihdam olanaklarının sunulması ile mümkün olacaktır. Kadınların iş

yaşamında kendilerine güvenlerinin sağlanması devletin sosyal politikalarının gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.5. Türkiye’de Sektörlere Göre İstihdam

Türkiye’de istihdamın sektörlere göre dağılımı incelendiğinde tarım, sanayi ve hizmet sektörlerindeki dağılımı grafik 27 de görülmektedir.

Grafik 27: Türkiye’de İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı

Kaynak: www.tuik.gov.tr Grafik, Tük verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Tarım sektöründe istihdam edilenlerin oranları bir bütün olarak incelendiğinde istihdam oranlarında iniş ve çıkışlar bulunmaktadır. 2014 yılında diğer yıllara göre en düşük seviyede olan tarım sektöründeki istihdam oranı, yine de yüksek bir orandır.

Tarım sektöründe istihdamın az olması üretimin az olması anlamına gelmeyecek, aksine teknolojinin tarım alanında kullanılarak daha fazla tarım ürününün yetiştirilmesi, aynı zamanda buradaki istihdamın da diğer sektörlerle kaydırılması anlamına gelmektedir. Böyle bir istihdam politikasının gerçekleştirilebilmesi halinde daha müreffeh bir toplum olma yolunda ilerlenebilecektir.

Sanayi sektöründeki istihdam oranı grafik 27 de görüldüğü gibi 2005-2014 dönemi boyunca aynı seviyelerdedir. Sanayi sektöründe istihdam oranlarının aynı

seviyelerde kalması bu alanda kalifiye elemana ihtiyaç duyulmasından kaynaklanmaktadır.

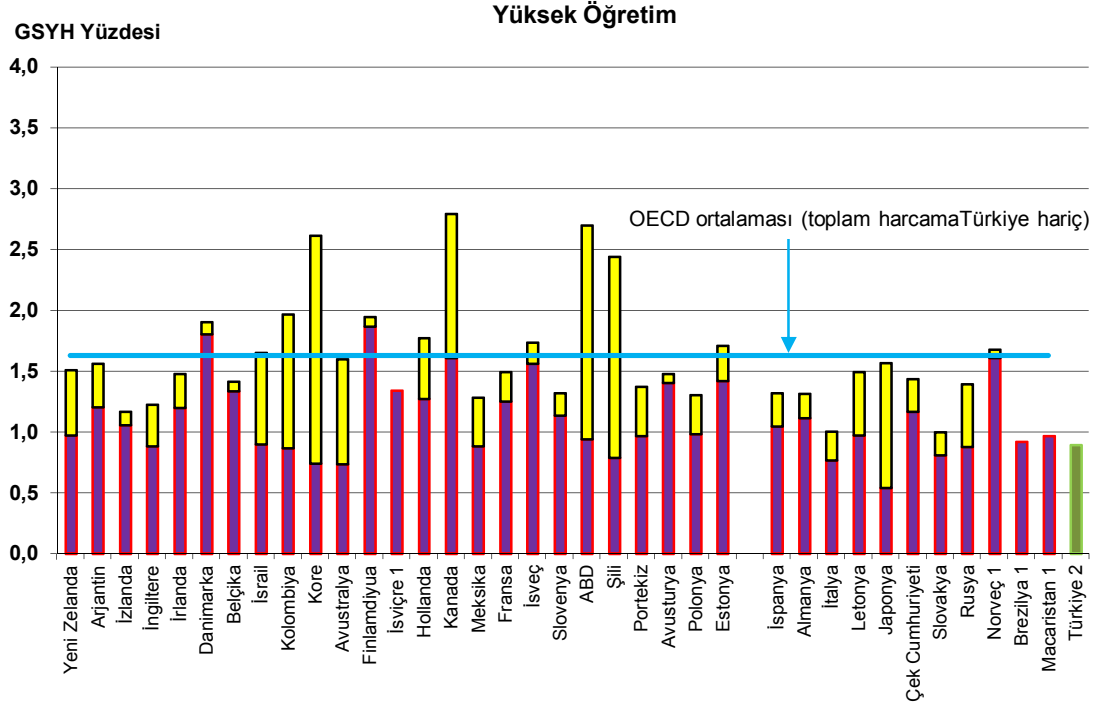
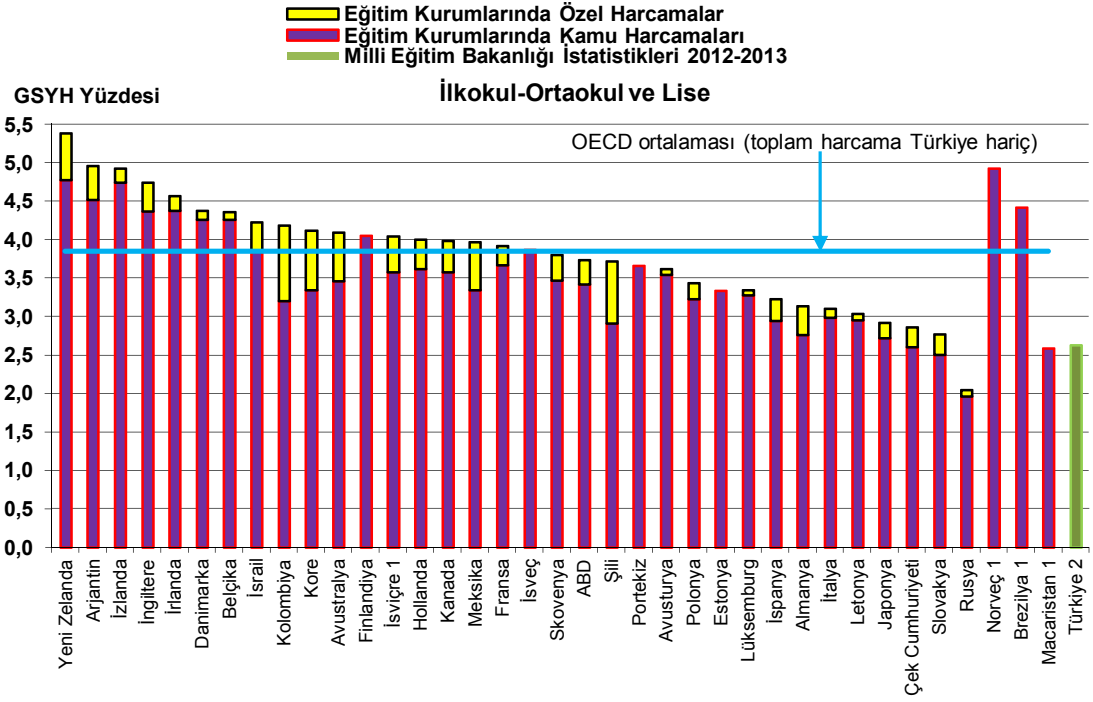
Hizmet sektöründe istihdam oranları incelendiğinde ise, toplam istihdam oranının yarısının bu sektörde istihdam edildiği aşikârdır. Hizmet sektöründe istihdam oranının 2005 yılında % 48 oranında iken, 2009, 2013 ve 2014 yıllarında % 50 nin üzerine çıkmıştır. Hizmet sektöründe istihdam edilenlerin farklılık göstermesi diğer sektörlerdeki çalışanların yer değiştirmesine bağlıdır.

3.1.6.GSYH’ dan Eğitime Ayrılan Payların Karşılaştırılması

Eğitim kurumlarında kamu ve özel harcamalar olarak sınıflandırılan GSYH oranlarına bakılacak olursa, OECD ülkelerinin çoğunda ilköğretimde kamu harcamaları ağırlıktadır. 2011 yılı GSYH oranına göre kamu harcamalarına en yüksek pay ayıran ülke Norveç’tir. Norveç’i, İzlanda ve Yeni Zelanda takip ederken, OECD ortalamasının üzerinde bulunan bu üç ülkeyi, Arjantin, Brezilya, İngiltere, İrlanda, Danimarka, Belçika ve Finlandiya gibi Avrupa ve Güney Amerika ülkeleri takip etmektedir. İlköğretimde kamu harcamaları payının OECD ortalamasına eşit olan iki ülke İsrail ve İsveç’tir. Diğer 25 ülke OECD ortalamasının çok altında kalmaktadır. Türkiye’nin verileri Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerinden alınmış olup, Bu veriler OECD ortalamasının altındadır. Türkiye’nin Rusya’dan daha çok, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya gibi ülkelerle neredeyse aynı miktarda GSYH’ dan eğitime pay ayırmıştır. Diğer ülkelerin ise GSYH’ dan eğitime ayırdıkları oranlara göre, Türkiye’nin üzerinde oldukları görülmektedir.

Kamu ve özel ayrımının yapıldığı ilköğretim için GSYH oranlarına toplu olarak bakılırsa Yeni Zelanda’nın bu kategoride lider konumdadır. GSYH oranları açısından ilköğretime ayrılan pay bakımından 20 OECD ülkesinin ortalamasının üzerinde olduğu görülürken aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 18 ülke OECD ortalamasını altında bulunmaktadır. GSYH oranı açısından ilköğretime 2,63 oranında pay ayıran Türkiye’nin eğitim için ciddi oranda bir pay ayırdığı görülmektedir. Türkiye’de ilköğretime yapılan özel harcamaların görünmediği bu incelemede kamu harcamalarının oranı hiç de azımsanacak düzeyde değildir.

Grafik 28: OECD Ülkelerinde Eğitim Kurumlarına Yapılan Harcamaların GSYH'ya Oranı 2011

1. Kamu Harcamaları (İsviçre için Yüksek öğretim; Norveç için, İlk-Orta ve Lise dâhil yüksek öğretim hariç)
2. Türkiye'ye ait veriler Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2012-2013 s.228-229'dan alınarak grafiğe eklenmiştir. Türkiye'nin verileri OECD ortalamasını etkilememektedir.

Kaynaklar

- a) Education at a Glance 2014 s. 224
- b) Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2012-2013

Kamu harcamaları dikkate alındığında, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu Finlandiya, İsveç, Portekiz, Estonya, Norveç, Brezilya ve Macaristan'da sadece kamu tarafından yapılan harcamalar göze çarpmaktadır.

Eğitim kurumlarına GSYH oranından ayrılan paya özel harcamalar açısından bakıldığında en yüksek pay ayıran ülkenin Kolombiya olduğu görülmektedir. Kolombiya'nın kamu harcamaları OECD ortalamasının altında kalırken, özel harcamalar kaleminin kamu harcamalarına eklenmesi ile OECD ortalamasının üzerine çıktığı görülmektedir. Kolombiya gibi kamu harcamaları OECD ortalamasının altında olan Kore, Avustralya, İsviçre, Hollanda, Kanada, Meksika ve Fransa gibi ülkelerde özel harcamalar kamu harcamalarına eklendiğinde OECD ortalamasının üzerine çıkmaktadır. İlköğretimde kamu harcamalarının %1,97 oranı ile en düşük olan ülkenin Rusya, özel harcamalar kategorisinde ise; en düşük olan ülkenin %0,07'lik oran ile Lüksemburg olduğu görülmektedir.

Yüksek öğretime GSYH oranından ayrılan paya bakıldığında kamu harcamalarının yanında özel harcamaların da önemli oranda yer tuttuğu grafik 28'de açıkça görülmektedir. Yüksek öğretimde sadece kamu harcamaları dikkate alındığında OECD ortalamasının üzerinde Danimarka ve Finlandiya'nın bulunmaktadır. Bu iki ülke kamu harcamaları ağırlığı ile OECD ülkeleri ortalamasının üzerindedir. Yüksek öğretime bu iki ülkede özel harcamalar olarak pay ayrıldığı görülmesine rağmen, diğer ülkelere nazaran kayda değer bir pay ayrılmamıştır.

Kamu harcamaları %1,61 oranı ile, OECD ortalamasının %0,02 puan gerisinde olan Kanada'nın, özel harcamalar da eklendiğinde OECD ülkeleri içerisinde yüksek öğretime en fazla pay ayıran ülke olduğu görülmektedir. Kamu harcamalarında Kanada gibi OECD ortalamasının altında olan, ABD, Kore, Şili, Kolombiya, Hollanda, İsveç, Estonya, Norveç ve İsrail gibi ülkelerin, özel harcamaları kamu harcamalarına eklendiğinde bu ülkelerin OECD ortalamasının üzerine çıktıkları görülmektedir. 21 OECD ülkesi hem kamu hem de özel harcamalar toplamı ile OECD ortalamasının altında kalmaktadır. Sadece kamusal harcamaların yapıldığı İsviçre, Brezilya ve Macaristan'da OECD ortalamasının altında kalmaktadır.

Türkiye ve OECD ülkelerinde sadece Yüksek öğretime yapılan kamusal harcamalar dikkate alınarak, GSYH' dan eğitime ayrılan paylara göre inceleme yapıldığında, Türkiye'nin Slovakya, Japonya, İtalya, Şili, Meksika, Avustralya, Kore, Kolombiya ve İngiltere'den daha fazla pay ayırdığı görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin eğitim için bütçesinden ayırdığı pay miktarı ile birçok ülkenin ilerisinde bulunmaktadır.

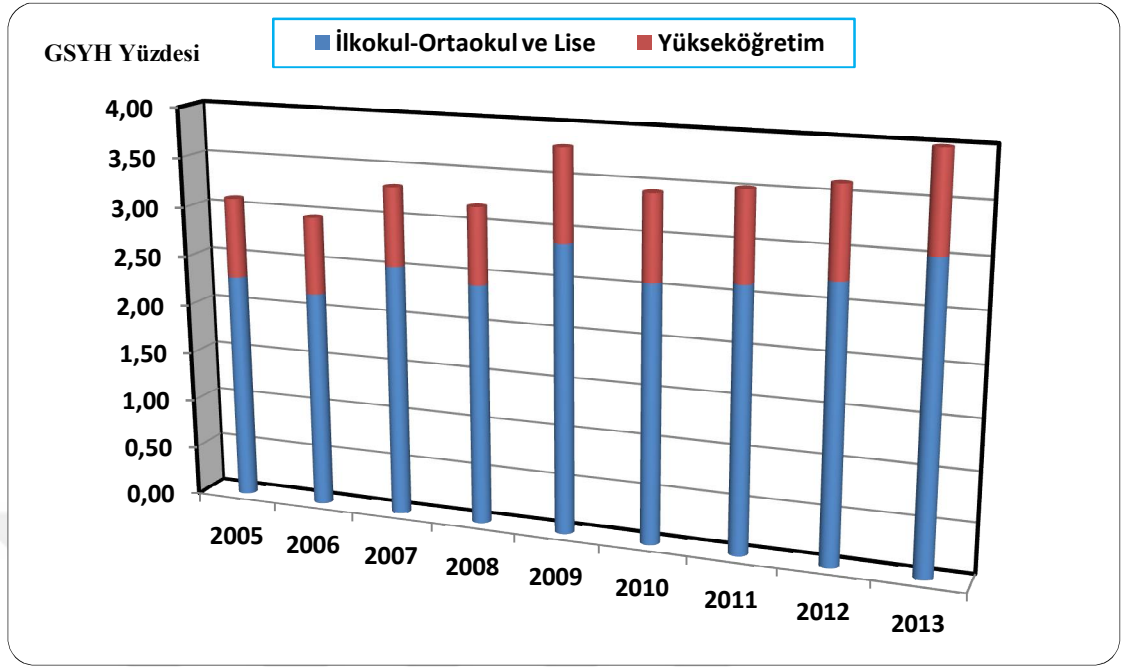
Eğitimin hiç şüphesiz her alanda önemli olduğu bilinmektedir. İş gücü, istihdam ve gelir dağılımı açısından eğitimin ne kadar önemli olduğunu OECD ülkelerindeki GSYH' dan eğitime ayrılan paylara bakıldığında daha net şekilde anlaşılmaktadır. Türkiye'nin de son yıllarda göstermiş olduğu gelir artışlarının GSYH oranları içerisinde daha etkin biçimde kullanılarak eğitilmiş ve donanımlı insanların yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi ile daha bilgili daha tecrübeli ve daha iyi bir geleceğin Türk insanının yakınında olduğu gerçeği kaçınılmazdır.

3.1.7. Türkiye'de Eğitim Harcamaları

Türkiye'de eğitime yapılan kamu harcamalarının GSYH' ya oranının 2005 yılında ilköğretim düzeyi için %2,29 oranındadır. Eğitim harcamalarının 2009 yılına kadar dalgalı bir şekilde olduğu grafik 29'dan izlenebilmektedir. 2008 yılı sonlarında yaşanan finansal kriz Türkiye'nin 2010 yılındaki eğitim harcamalarının azalması ile kendini bu alanda da göstermiştir. GSYH' dan eğitime ayrılan payın 2010 yılından itibaren düzenli bir şekilde artış gösterdiği açıkça görülmektedir. Hem İlköğretim hem de Yükseköğretim düzeyi için 2010 yılından itibaren GSYH' dan eğitime ayrılan payın bir önceki yıla göre düşmediğini, aksine aynı seviyede veya yükseliş içerisinde olduğu izlenmektedir.

Eğitime ayrılan payın arttırılması Türkiye'nin sosyal devlet olma yolunda ilerlediğinin göstergelerinden birisidir. Grafik 29'da açıkça görüldüğü gibi Türkiye'nin GSYH' dan eğitime ayırdığı pay 2006 yılında en düşük seviyededir. Eğitime ayrılan pay hem ilköğretimde hem de Yükseköğretimde 2013 yılında en yüksek seviyededir. Bu da eğitime ayrılan payın yıllar ilerledikçe artış içerisinde olduğunu göstermektedir.

Grafik 29: Türkiye’de GSYH’ dan Eğitime Ayrılan Pay

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2005-2013, s.228-229

Grafik, Milli Eğitim Bakanlığı verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

3.1.8.İş-Kur’un İşe Yerleştirme Faaliyetleri

1980’li yıllarla birlikte başlayan küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve bilgi toplumu kamu istihdam kurumlarının önemini artırmış aynı zamanda fonksiyonlarını da genişletmiştir. İş ve İşçi Bulma Kurumu’nu da gerek dünyada gerekse ülkemizdeki teknolojik alanda ve işgücü piyasasında meydana gelen gelişmeleri izleyebilecek, çağdaş iş kurumlarının üstlendiği görevleri yerine getirebilecektir. Aktif işgücü programlarını uygulayabilecek bir yapıya kavuşturmak amacıyla 4 Ekim 2000 tarih ve 617 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile İş ve İşçi Bulma Kurumu kapatılmıştır. Bunun yerine Türkiye İş Kurumu (İŞ-KUR) kurulmuştur. Fakat Anayasa Mahkemesi 31.10.2000 tarih ve Esas No: 2000/63, Karar No: 2000/36 sayılı kararı ile 617 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamayı iptal etmiş ve iptal kararının Resmi gazete’de yayımlandığı tarihten dokuz ay sonra yürürlüğe gireceğine karar vermiştir. Dokuz aylık süre 08.08.2001 tarihinde dolmuştur. Bu sürede yeni bir yasal düzenleme yapılamadığından Kurum faaliyetlerini yasal dayanaktan yoksun olarak sürdürmek zorunda kalmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce 25.06.2003 tarihinde kabul edilen ve 05.07.2003 tarih ve 25159 sayılı Resmi gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile Kurum kuruluş yasasına kavuşmuştur. İstihdamın korunması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek üzere kurulan Türkiye İş Kurumu yeni yasa ile aşağıda belirtilen imkânlarla kavuşmuştur¹⁰⁴.

- Kurum, görev alanı genişletilerek klasik iş ve işçi bulma hizmetlerinin yanı sıra, aktif ve pasif işgücü politikalarını uygulayabilecek bir yapıya kavuşturulmuştur.
- Katılımcı ve sosyal diyaloga açık bir örgütlenme modeli benimsenerek; Türkiye'nin istihdam politikasının oluşturulmasına yardımcı olmak üzere, Sosyal tarafların çoğunlukta olduğu, kamu ve üniversite temsilcilerinin de yer aldığı bir Genel Kurul oluşturulmuştur.
- Kurumun, en yüksek yönetim, karar, yetki ve sorumluluk taşıyan organı olarak, işçi, işveren ve esnaf ve sanatkârlar temsilcilerinin de içinde bulunduğu Yönetim Kurulu oluşturulmuştur.
- İllerde, bölgesel kalkınmada yerel inisiyatif geliştirmek ve yerel istihdam politikalarını belirlemek üzere İl İstihdam Kurulları oluşturulmuştur.
- Yurtdışı ve yurtdışı iş ve işçi bulma faaliyetlerinde bulunmak üzere, Özel İstihdam Bürolarının kurulmasına izin verilerek, Kurumun bu alandaki tekel yetkisi kaldırılmıştır.
- İllerde etkin hizmet verebilmek amacıyla, Bölge Müdürlükleri kaldırılarak İl Müdürlükleri oluşturulmuştur.
- Kurumun görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi amacıyla, nitelikli personel istihdamını sağlamak üzere kariyer meslek olarak İstihdam ve Meslek Uzmanlığı ihdas edilmiştir.

Mesleki eğitim kursları ücretsiz olup Kurum tarafından kursiyerlere devam ettiği fiili eğitim günü süresince ödeme (20 TL) yapılmaktadır. Ayrıca İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası ile bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar

¹⁰⁴ <http://www.iskur.gov.tr/KurumsalBilgi/Kurum/Tarihce.aspx>, (29.03.2015).

için Genel Sağlık Sigortası (GSS) prim giderleri de İŞ-KUR tarafından ödenmektedir¹⁰⁵.

Kuruma etkin bir şekilde işlev kazandırılması ve işgücü piyasası açısından tekelin ortadan kaldırılması ile özel istihdam bürolarına da işe yerleştirme imkânının getirilmesi hem sosyal hem de psikolojik olarak çalışanlara daha kolay iş arama ve iş bulma imkânı sağlanmıştır. İş-kur'a kazandırılan etkinlik çerçevesinde işsiz olan kişilerin işe yerleştirilme işlemleri kurum tarafından yapılmaktadır.

2008 yılında cinsiyetlerine göre yapılan işe yerleştirme hizmeti çerçevesinde kurumun tekstil ve tekstil ürünleri imalatı ile diğer sosyal toplumsal ve kişisel hizmetler alanında kayıtlı işsiz olup, en fazla işe yerleştirilen iki meslek grubudur. Bu iki meslek grubunda 16 binden fazla erkek işe yerleştirilirken, yine aynı meslek grubunda bulunan 9 bin kadında işe yerleştirilmiştir.

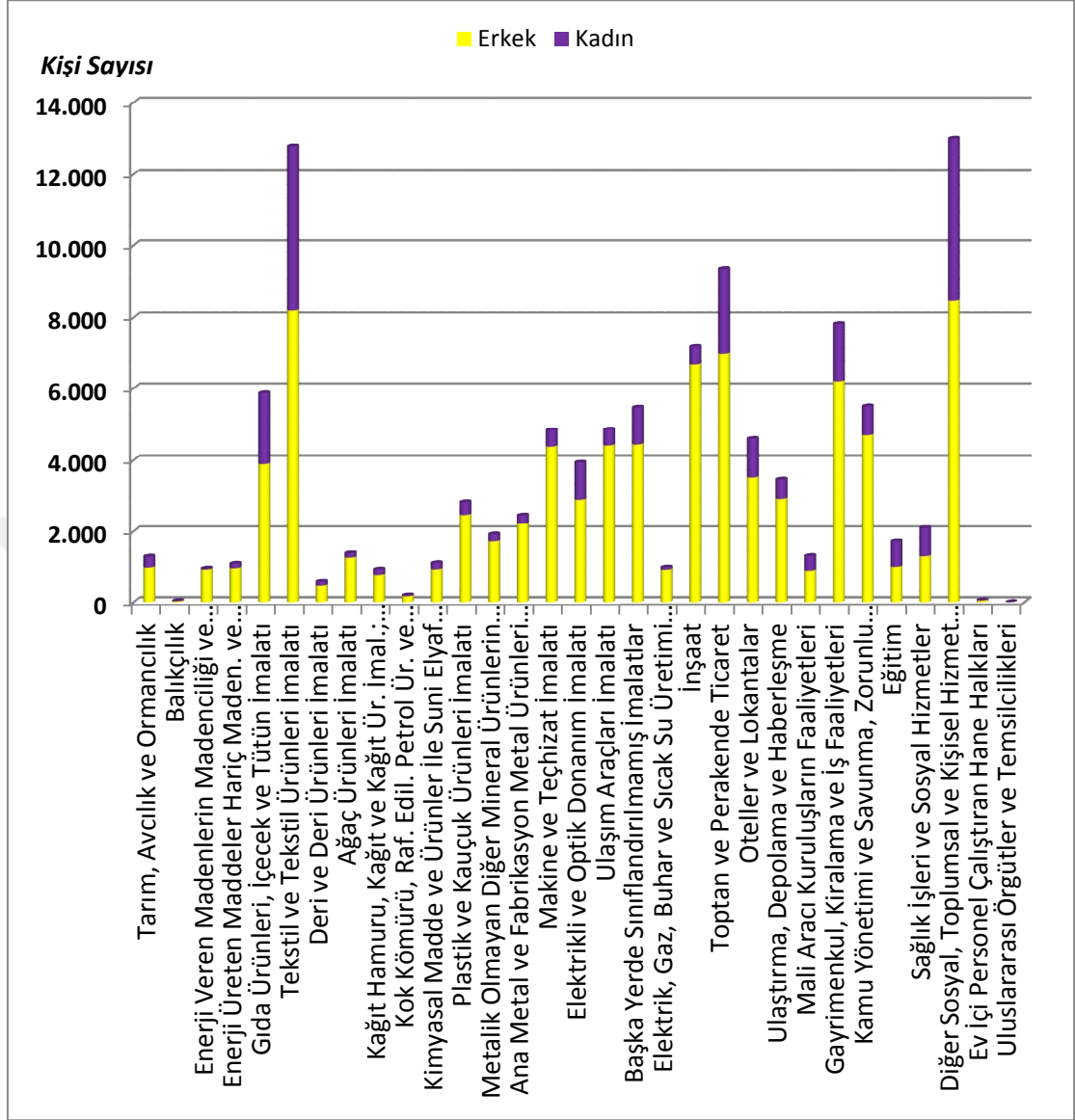
2008 yılında İş-Kur tarafından işe yerleştirilen kişilere bakıldığında en az Balıkçılık, Deri ve deri ürünleri imalatı, kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri alanlarında çalışanların işe yerleştirildikleri göze çarpmaktadır. 2008 yılında ekonomik faaliyet alanı ve sektörler göre işe yerleştirilen kişilerin cinsiyetlerine göre ayrımı yapıldığında toplam 109.595 kişiden 84.584 ünün erkek 25.011 inin kadın olduğu görülmektedir.

İş-Kur tarafından işe yerleştirilen kişilerin sayısına bakıldığında kurumun hem iş arayanlar hem de işverenler açısından önemli bir görev üstlendiği görülmektedir. İşe yerleştirme işlemlerinde aracılık görevini yerine getiren ve yaptığı faaliyetleri kanunlardan aldığı yetki ile yerine getiren İş-Kur işgücünün işe yerleşmede ki en önemli aracı kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Grafik 30'da görüldüğü gibi 2008 yılında İş-Kur tarafından işe yerleştirilen kişilerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. İşe yerleştirilen erkeklerin 3'te1'i kadar kadın 2008 yılında işe yerleştirilmiştir.

İşe yerleştirilen kadınların oranları incelendiğinde, tekstil ve tekstil ürünleri imalatı ile diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri alanlarında daha fazla kişi işe yerleştirilmiştir.

¹⁰⁵ <http://www.iskur.gov.tr/isarayan/kursarama.aspx>, (11.04.2015).

Grafik 30: İş-Kur Tarafından Cinsiyete Göre İşe Yerleştirilenler 2008

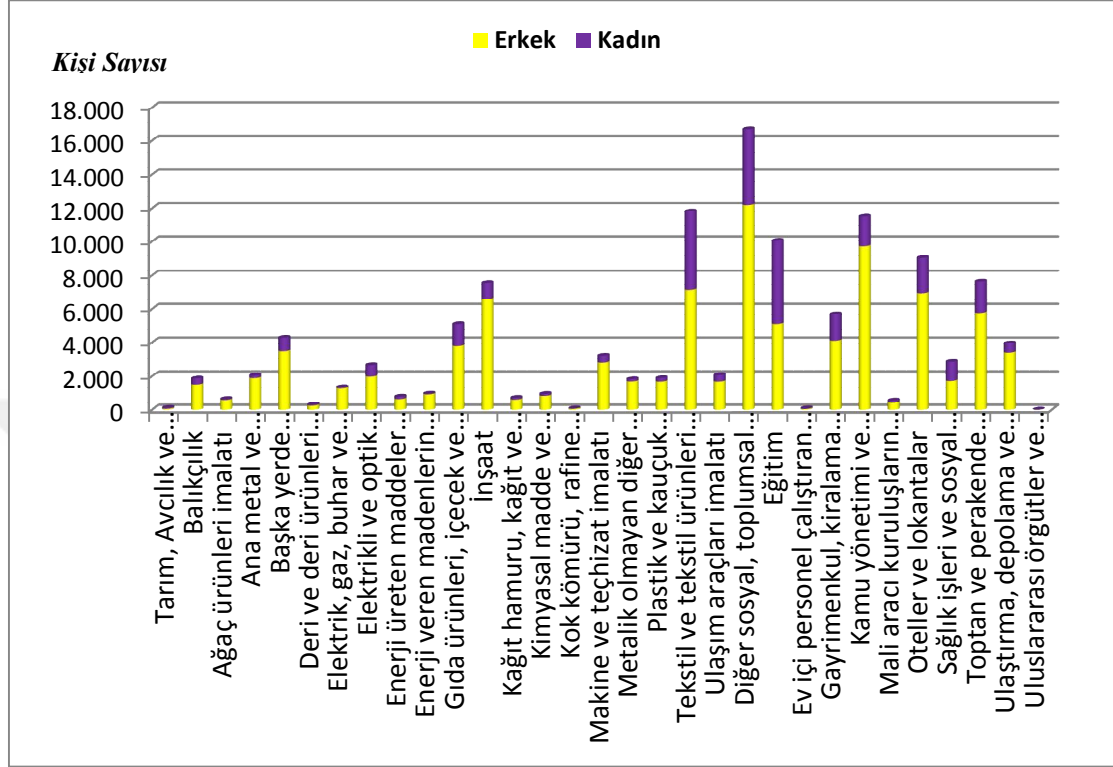
Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

İş-Kur işe yerleştirme faaliyetlerini sürekli olarak devam ettirmekle birlikte yıllar ilerledikçe kurum etkinliğini daha da arttırmıştır. İş-Kur'un etkinliği yıllar itibari ile işe yerleştirilen kişilerin sayısının artmasından anlaşılmaktadır. İşveren ve işçi arasında köprü vazifesi gören İş-Kur, hangi alanda kimin işe ihtiyacı olduğunu, işçilerin iş aramadaki kriterlerini, kayıt esnasında bu bilgileri aldığı için çok iyi bilmekte ve işsizlere çalışmak istedikleri alanlarda iş imkânı sunmaktadır. 2009 yılında en fazla işe yerleştirme, diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri alanında olmuştur. Yine aynı faaliyet alanında 12195 erkek işçi işe yerleştirilmiştir.

Kadınlarda en yüksek işe yerleştirme oranı 4908 kişi ile eğitim alanında olmuştur.2009 yılında 118 bin 278 kişi İş-Kur tarafından işe yerleştirilmiştir.

Grafik 31: İş-Kur Tarafından Cinsiyete Göre İşe Yerleştirilenler 2009

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

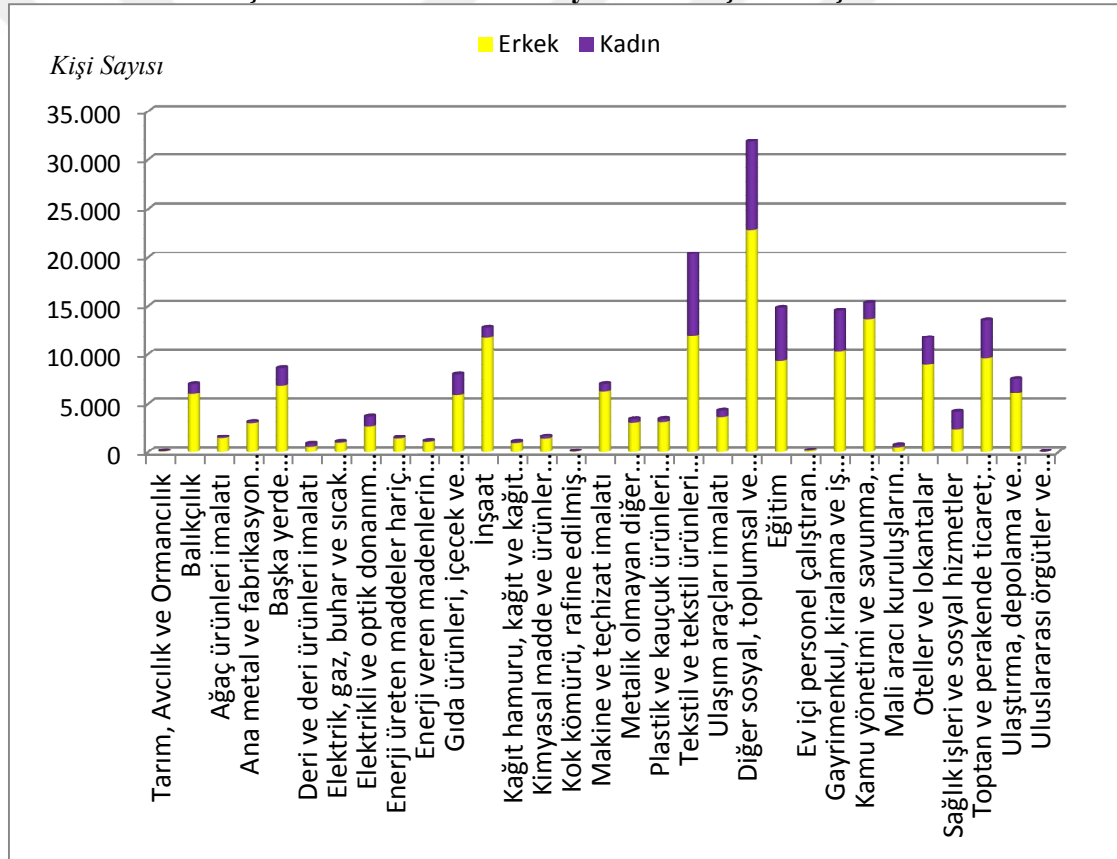
İşe yerleştirilenleri cinsiyetlerine göre incelediğimizde 88825 kişinin erkek, 29453 kişinin de kadın olduğu görülmektedir. İşe yerleştirilenlerin kamu-özel ayrımı yapıldığında erkeklerin 21383 ü kamu alanında 67442 si ise özel alanlarda işe yerleştirilmiştir. Kadınlarda ise, 7053 kişi kamuda, 22400 kişi de özel alanlarda işe yerleştirilmiştir. İş-Kur'un hem kamu alanında hem de özel alanlarda etkin bir şekilde faaliyetlerini sürdürerek toplumsal açıdan sosyal bir görev üstlendiği açıkça görülmektedir. İş-Kur'un üstlendiği bu görev sosyal devlet olma yolunda Türkiye'nin ilerleme kaydettiğinin en büyük göstergelerinden biridir.

2010 yılında İş-Kur tarafından işe yerleştirilen kayıtlı işsizlerin durumlarına bakıldığında Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri alanında her iki cinsiyetin en yüksek oranlarda işe yerleştirildikleri görülmektedir. 2009 yılında 118 bin 278 kişinin işe yerleştirildiği düşünüldüğünde bu rakamın 2010 yılında 205 bin 231 kişiye yükseldiği görülmektedir. İş-Kur tarafından işe yerleştirilen kişilerin

sayısındaki artış neredeyse iki kat artmıştır. Bu artış İş-Kur'un etkinliğini arttırdığını göstermesi açısından önemli bir bulgudur.

2010 yılında işe yerleştirilen kişilerin bir önceki yıla göre cinsiyetlerine göre ayrımı yapıldığında en büyük artışın erkeklerde yaşandığı görülmektedir. Erkeklerde 2009 yılında 88 bin 825 kişi işe yerleştirilmişken, 2010 yılında rakam 155 bin 535 kişiye çıkmıştır. Kadınlarda ise, 2009 yılında 29 bin 453 kişi iken, 2010 yılında 49 bin 696 kişiye yükselmiştir. Kamu özel ayrımı yapılarak incelendiğinde 2009 yılında özelde işe yerleştirilen kadın sayısı 22 bin 400 kişi iken, bu rakam 2010 yılında 40 bin 472 kişiye çıkmıştır.

Grafik 32: İş-Kur Tarafından Cinsiyete Göre İşe Yerleştirilenler 2010

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

Kamu kesiminde işe yerleştirilenlere bakıldığında, 2009 yılında 7 bin 053 kadın işe yerleştirilmişken, 2010 yılında 9 bin 224 kişiye çıktığı görülmektedir. Kamu kesiminde işe yerleştirilen erkeklerin istatistikleri incelendiğinde 2009 yılında 21 bin 383 kişi işe yerleştirilmiştir. 2010 yılında ise, rakamın 36 bin 957 kişiye çıktığı

görülmektedir. 2010 yılında işe yerleştirilen kişilerin büyük çoğunluğu özel kesimde işe yerleştirilmiştir.

3.1.9.İş-Kur Meslek Edindirme Kursları

İşsiz olan kişiler, İş-Kur'a kayıt yaptırarak istedikleri alanda meslek edindirme kurslarına katılabilmektedirler. Kurumda kaydı bulunan işsizler için düzenlenen Meslek Edindirme Kursları sayesinde kalifiye elemanlar yetiştirilmesi planlanmaktadır. Bu uygulama sayesinde meslek sahibi olan işsizler kolaylıkla iş bulabilmektedirler.

Meslek edindirme kurslarına kayıt yaptıran kursiyerlere günlük yol ve yemek ücretleri İş-Kur tarafından ödenmektedir. Avrupa destek fonunun da yardımları ile açılan meslek edindirme kursları kısa sürede eğitim olanağı sağladığından işsizler tarafından tercih edilmektedir. İş-Kur meslek edindirme kurslarını yıl içerisinde belirli dönemlerde olmak üzere sürekli düzenlemektedir. Meslek edindirme kurslarının birçok alanda eğitim vermektedir. Kuruma kayıtlı kursiyerlere eğitim almak istedikleri veya kariyer yapmak istedikleri alanda eğitim almaları sağlanmaktadır¹⁰⁶.

Kurslara katılım bazı özel durumlar haricinde zorunludur. Kurum engelli ve eski hükümlülere yönelik kurs faaliyetlerini de sürdürerek toplumsal açıdan önemli bir görev üstlenmiştir. Meslek edindirme kurslarında işsiz olan kişilere hem meslek öğretilmesi hem de ücret ödenmesi sosyal açıdan bakıldığında insana ve çalışana değer verildiğini göstermektedir.

Kurumun yapmış olduğu bu uygulama sosyal devlet anlayışının gün geçtikçe güçlenerek daha ileri seviyelere gidileceğinin göstermesi açısından önemli bir örnektir. Kursiyerlere verilen ücretin yanında, iş kazası ve meslek hastalığına karşı sigortalarının yapılması ve bakmakla yükümlü olmayan kişiler için de genel sağlık sigortası primlerinin ödenmesi sosyal devlet olgusunu işsizlere ve topluma kazandırması açısından, kurum önemli bir görevi yerine getirmektedir.

¹⁰⁶ <http://www.iskur.us/genel/iskur-meslek-edindirme-kurslari-hakkinda-genel-bilgiler.html>, Erişim (06.04.2015)

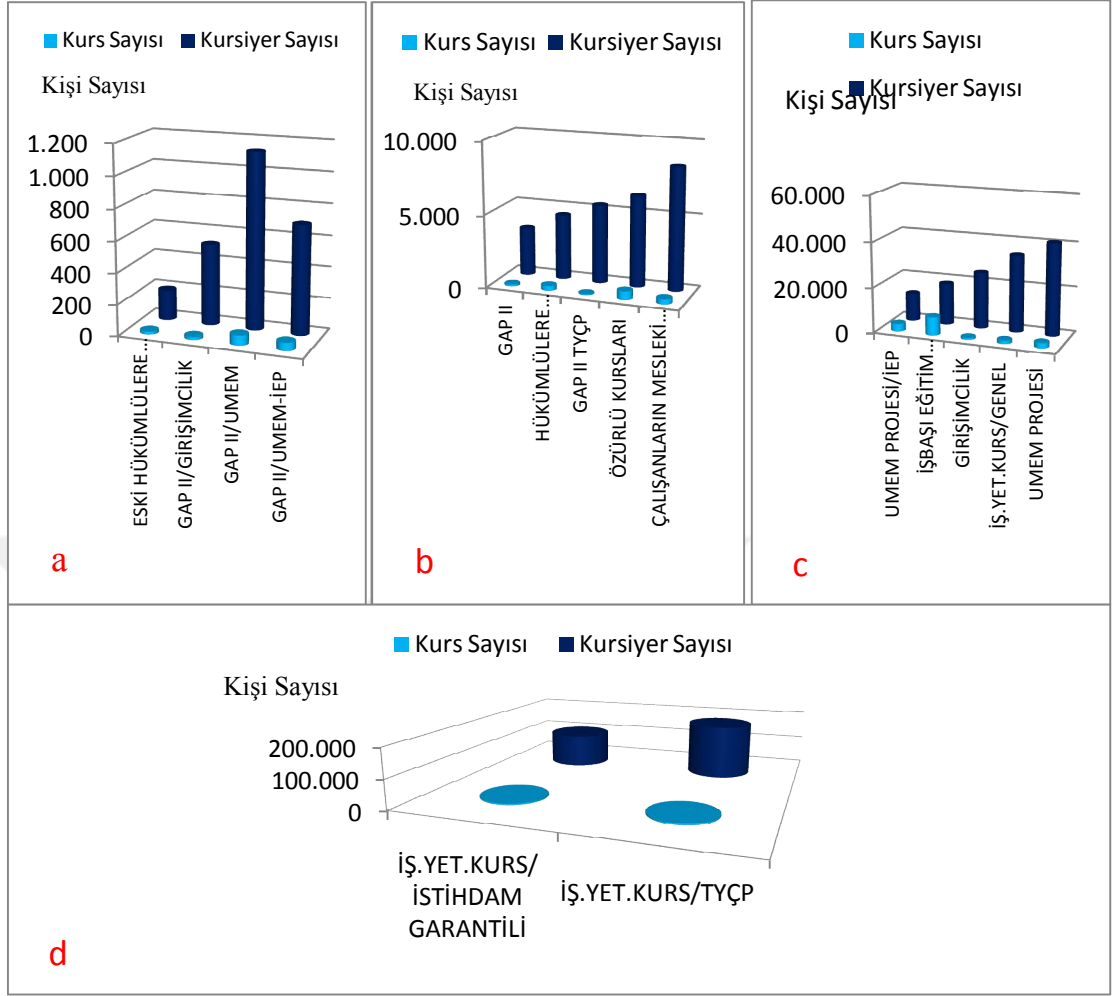
Grafik 33'te 2012 yılında İş-Kur tarafından açılan kurs ve kursiyer sayıları verilmiştir. Açılan kurslar kendi aralarında gruplara ayrılarak incelemesi yapılmıştır. Grafik 33'ün a grubunda incelenen kurs ve kursiyer sayıları incelendiğinde, eski hükümlülere yönelik kurslara bakıldığında 20 adet kurs açıldığı görülmektedir. Açılan kurslar illere göre dağılımı incelendiğinde Erzincan'da 3, Balıkesir, Çorum, Düzce, Eskişehir, Hakkâri, Hatay, İzmir, Kahramanmaraş, Kütahya, Malatya, Manisa, Mersin, Niğde, Trabzon, Uşak ve Yalova illerinde 1' er tane olmak üzere toplam 20 kurs açılmıştır. Açılan bu kurslara toplamda 198 kursiyer katılmıştır. Açılan kurs ile cezaevinden çıkan eski hükümlülerin meslek sahibi olmaları ve topluma yararlı birey olmaları amaçlanmıştır.

GAP II Girişimcilik Kursu adı altında toplam 21 kurs açılmıştır. Açılan bu kursların illere göre dağılımı incelendiğinde, Gaziantep'te 9, Kilis'te 5, Siirt'te 1 ve Şırnak'ta 6 kurs açıldığı görülmektedir. Açılan kurs GAP bölgesinde yaşayanlara girişimcilik alanında beceri kazandırılması amaçlanmıştır. Açılan kurslara 522 kursiyer katılmış ve girişimcilik alanında eğitim almaları sağlanmıştır.

GAP II UMEM (Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi) kursu ise, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Batman ve Adıyaman illerinde açılmış ve toplamda 66 adet kursa 1127 kursiyer katılmıştır. Açılan kursun amacı işgücünün sektörel ve bölgesel gelişmelere ayak uydurmasının sağlanması amaçlanmıştır. GAP II UMEM - (İşbaşı Eğitim Programları) İEP kursu işsizlere iş tecrübesi kazandırmak, yeni bir meslek edinmelerine katkı sağlamak ve işgücü piyasasına kaliteli personel yetiştirmek amacıyla düzenlenmektedir. Adıyaman, Batman, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa ve Şırnak illerinde açılan toplam 56 kursa 700 kursiyer katılmıştır.

Grafik 33'ün b grubunda bulunan kurs ve kursiyer sayıları incelendiğinde, GAP II adı altında açılan 138 kursa toplam 3342 kursiyerin katıldığı görülmektedir. Kurslar Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerinde düzenlenmiştir. Hükümlülere yönelik kurslar 21 il hariç Türkiye'nin diğer illerinin tamamında düzenlenmiştir. 334 kursa 4483 kursiyer katılarak eğitim almıştır.

Grafik 33: Kurs İstatistikleri 2012

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

GAP II TYÇP (Toplum Yararına Çalışma Programları) kursları Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerinde açılan 86 kursa 5399 kursiyer katılmıştır.

Özürlülere yönelik açılan 574 kursa ise, Türkiye'nin 21 ili hariç diğer illerden toplam 6272 kursiyer katılmıştır. Çalışanların mesleki eğitimi adı altında Amasya, Antalya, Bartın, Bilecik, Bolu, Çanakkale, Düzce, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Osmaniye ve Sakarya illerinde toplam 370 kursa 8453 kursiyer katılmıştır.

Grafik 33'ün c grubundaki kurslardan UMEM-İEP 2012 yılında Türkiye'nin, Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Bitlis, Gümüşhane, Hakkâri, Iğdır, Isparta, Kars, Mardin, Nevşehir, Şırnak, Tunceli ve Van illeri haricindeki tüm illerde toplamda 3333 kurs açılmıştır. Açılan kurslara 12503 kursiyer katılarak İşbaşı eğitimi almışlardır.

Adıyaman, Bingöl, Diyarbakır, Düzce, Mardin, Nevşehir, Şırnak, Tunceli ve Van illeri haricindeki tüm illerde 2012 yılında 900 girişimcilik kursuna 24953 kursiyer katılmıştır. 1576 İşgücü yetiştirme kursuna 34019 kursiyer katılarak eğitim almıştır. UMEM projesi kapsamında ise 2359 kursa 41054 kursiyer katılarak eğitim almıştır. UMEM projesi Ağrı, Batman, Bitlis, Erzincan, Gümüşhane, Hakkâri, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Şırnak ve Van illeri haricinde Türkiye'nin tüm illerinde uygulanarak kurslar açılmıştır.

Grafik 33'ün d grubunda bulunan istihdam garantili işgücü yetiştirme kursları Ardahan, Bilecik ve Tunceli hariç tüm illerde, 4564 kurs açılmış ve bu kurslara 116451 kursiyer katılmıştır. Toplum Yararına Çalışma programı çerçevesinde 4936 işgücü yetiştirme kursu açılmıştır. Açılan kurslara 186599 kursiyer katılarak eğitim almıştır.

İş-Kur'un düzenlediği kursların geneli incelendiğinde Türkiye'nin her tarafında kurs açılmış ve topluma gerekli olan eğitim verilmeye çalışılmıştır. Açılan kurslar bir bütün olarak düşünüldüğünde bütün illere ulaşılmış ve işgücüne gerekli destek İş-Kur tarafından sağlanmıştır. Sosyal devlet olmanın gereklerinden olan eğitimin mesleklere yönelik uygulamasını gerçekleştiren İş-Kur, işgücüne desteğini kesintisiz bir şekilde sürdürmektedir.

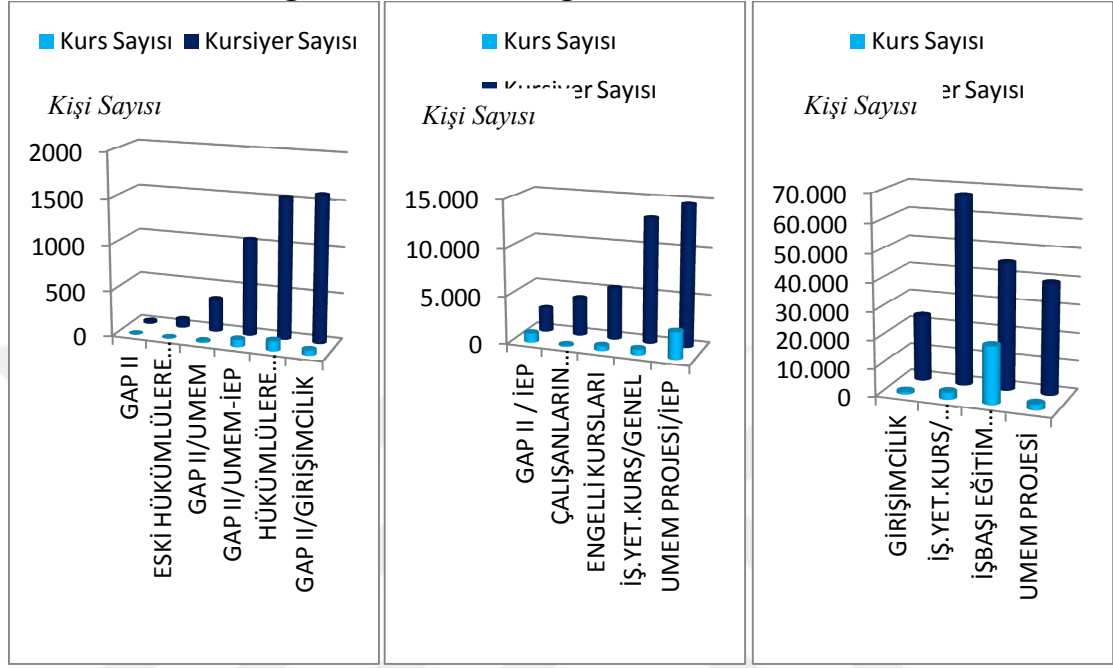
Grafik 34'te incelenen kurslara katılan kursiyer sayılarına ve kursların açıldığı bölgeye göre analizi yapıldığında, GAP II adı altında Batman'da 2013 yılında iki kurs açılmış ve bu kurslara 25 kursiyer katılarak eğitim almıştır. Eski hükümlülere yönelik 2013 yılında açılan yedi kursa 88 kursiyer katılarak eğitim almış ve aldıkları eğitim neticesinde işgücüne daha kolay bir şekilde dâhil olmuşlardır.

GAP II UMEM projesi kapsamında 16 kurs açılmış ve açılan kurslara 360 kursiyer katılarak meslek eğitimi almıştır. GAP II UMEM-İEP kapsamında açılan 80 kursa 1052 kursiyer katılmıştır. Hükümlülere yönelik açılan 112 kursa 1538 kursiyer katılmıştır. Hükümlülere yönelik açılan kursların amacı cezaevinden çıktıktan sonra işgücüne kolaylıkla katılımlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Sosyal açıdan önemli bir proje olan bu kursların açılması ve hükümlü kursiyerlere mesleki eğitim verilmesi toplumsal ve sosyal sorumluluk bilincinin

kazanılması ve işgücüne katılımlarının sağlanması açısından önemli bir proje olarak karşımıza çıkmaktadır. GAP II Girişimcilik alanında ise 58 kursta 1595 kursiyer mesleki eğitim almıştır.

Grafik 34: İşgücü Yetiştirme Programlarından Kurs Alanlar-2013

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

2013 yılı içerisinde GAP II / İEP kapsamında 962 kursta 2756 kursiyerin mesleki eğitim aldığı görülmektedir. Çalışanların mesleki eğitimi kapsamında açılan 166 kursa 3980 kursiyer katılarak mesleki bilgilerini geliştirme fırsatı yakalamışlardır. Çalışanlara yönelik verilen mesleki eğitimlerin işgücünün yetkinliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

Engellilere yönelik açılan 506 mesleki kursa 5473 kursiyer katılmıştır. Toplumda işgücü içerisinde görülmeyen fakat fırsat verilirse çok iyi işler başaran engellilerin mesleki eğitimlerine son yıllarda büyük önem verildiği ve onların da işgücüne dâhil olduklarını hissetmeleri açısından bu kurslar önemli bir lokomotif görevi görmektedir.

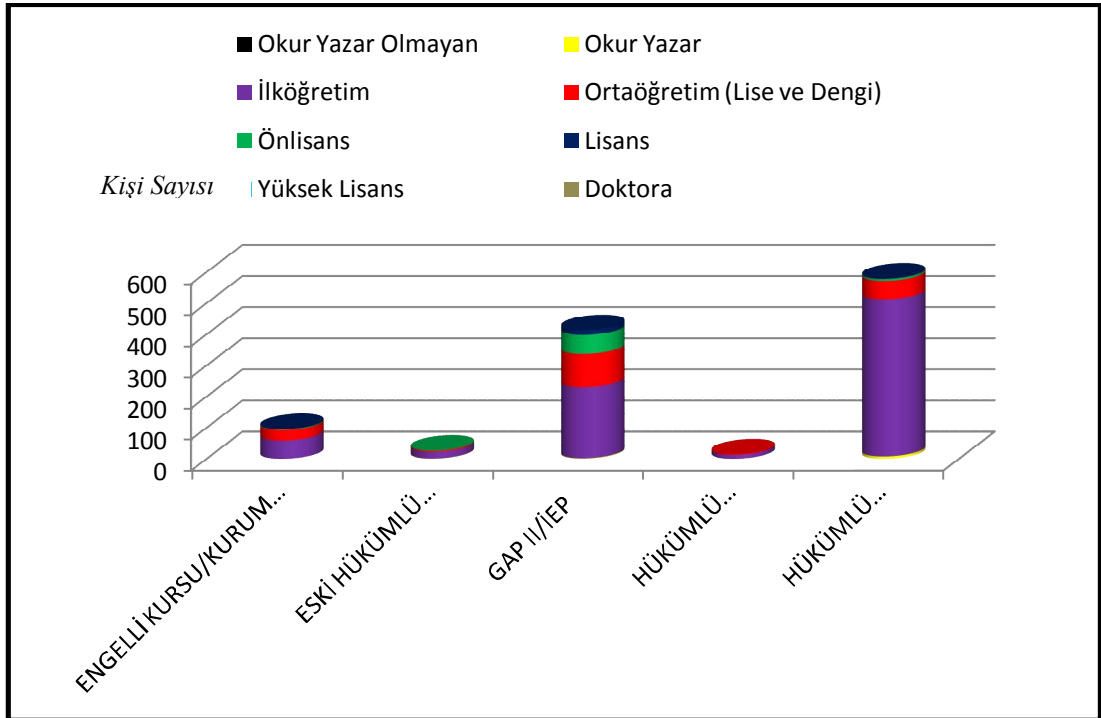
İşgücü yetiştirme kursları (İŞ YET KURS) kapsamında 2013 yılında 630 kurs açılmıştır. Açılan kurslara 13117 kursiyer katılarak mesleki eğitim almıştır. Verilen mesleki eğitim sayesinde işçiler mesleklerini daha donanımlı bir şekilde icra etme

imkânı bulmuşlardır. UMEM projesi kapsamında 2816 kursa 14752 kursiyer katılarak mesleki eğitim almıştır.

Girişimcilik alanında açılan 852 kursa 23571 kursiyer katılmıştır. 2508 İşgücü yetiştirme kursuna 67127 kursiyer katılmış ve 2013 yılında açılan kurslar içerisinde en fazla kursiyerin eğitim aldığı kurs olarak göze çarpmaktadır. En fazla 20521 kurs ile İşbaşı eğitim kursu açılmış ve bu kursa 45280 kursiyer katılmıştır. UMEM projesi kapsamında 2149 kurs açılmış ve açılan kurslara 39541 kursiyer katılarak eğitim almıştır. 2013 yılı içerisinde 31385 kurs açılmış ve bu kurslara 220075 kursiyer katılarak eğitim almıştır.

Grafik 34'te de görüldüğü gibi işgücü yetiştirme kursuna katılanların sayısı yüksektir. Bu kurslara katılanların ve verilen mesleki eğitimin amacının yerine geldiği görülmektedir. İş-Kur işsizlere ve çalışanlara yönelik mesleki eğitim faaliyetlerini süreklilik içerisinde geliştirerek devam ettirmektedir. Açılan kursların ve işgücü yetiştirme faaliyetlerinin istihdamı artırmada önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Grafik 35: Eğitim Durumuna Göre İşgücü Yetiştirme Programlarından Kurs Alanlar-2014-1

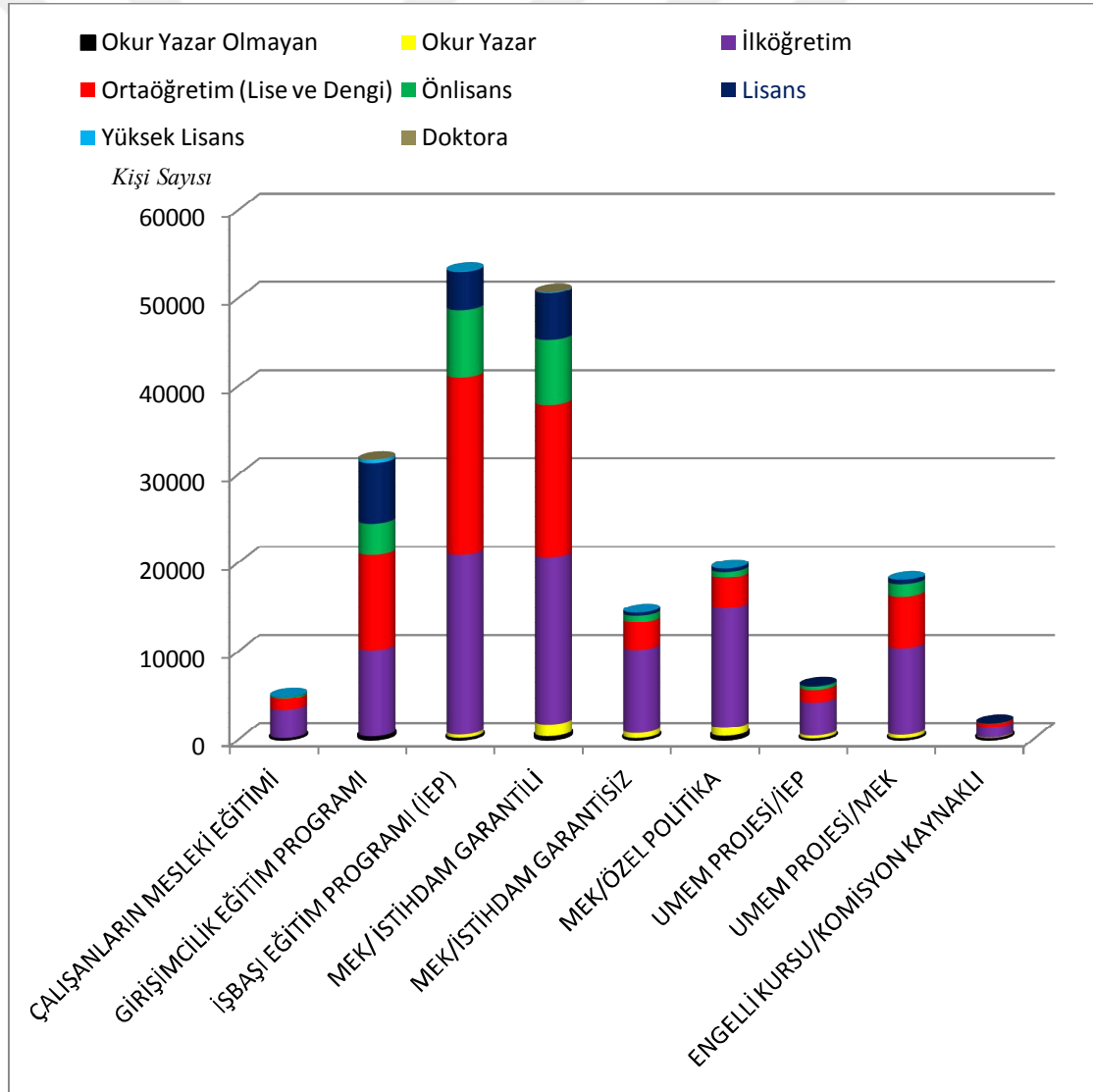

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

İş-Kur tarafından 2014 yılı içerisinde eğitim durumlarına göre mesleki eğitim verilen kişiler incelendiğinde en fazla kurum kaynaklı hükümlü kursuna devam eden ve mesleki eğitim verilen işsizler görülmektedir. Bu kategoride ilköğretim mezunları ağırlıktadır. Ortaokul mezunu olup mesleki eğitim alan hükümlülerin ilkokul mezunlarından sonra bu kategoride ikinci sırada bulunduğu görülmektedir. GAP II/İEP işgücü yetiştirme programı çerçevesinde ilkokul, ortaokul ve Önlisans mezunlarının ağırlıkta olduğu görülürken, bunları lisans mezunları takip etmektedir. Engelli kursu, Eski hükümlü kursu ve Komisyon kaynaklı hükümlü kursunda mesleki eğitim alan kişiler çoğunluğunun ilkokul ve ortaokul mezunudur.

Grafik 36: Eğitim Durumuna Göre İşgücü Yetiştirme Programlarından Kurs Alanlar-2014-2

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

2014 yılı içerisinde de çalışanlara yönelik mesleki eğitimler verilmiştir. Çalışanlara yönelik verilen mesleki eğitimlere ilköğretim mezunları ağırlıklı olarak katılmıştır. İlköğretim mezunlarından sonra ortaokul mezunları da bu alanda mesleki eğitim almışlardır. Girişimcilik eğitim programı çerçevesinde 31648 kişi mesleki eğitim almıştır. Bu alanda mesleki eğitim alan kişilerin 36 sı doktora mezunu, 351 i yüksek lisans mezunu, 6881 i lisans mezunu, 3516 sı önlisans mezunu, 10760 ı ortaöğretim mezunu, 9767 si ilköğretim mezunu, 113 ü okuryazar ve 224 ü ise hiçbir eğitimi olmayan kişilerdir.

En yüksek kursiyer sayısının bulunduğu kurs olarak kayıtlara geçen İşbaşı eğitim programı kapsamında 52986 kişi mesleki eğitim almıştır. İşbaşı eğitim programı kapsamında ilköğretim mezunu olan 20346 kişi bu kurslara katılmıştır. İlköğretim mezunlarını 20126 kişi ile ortaokul mezunları takip etmektedir. Ön lisans mezunları 7575 kişi ve lisans mezunları da 4355 kişi ile bu kurslara katılmıştır. Diğer eğitim durumunda olan kişilerin sayısının 584 kişi olduğu görülmektedir.

İstihdam garantili MEK (Meslek Edindirme Kursları) İş-Kurun işsizliği azaltmada ve işsizleri meslek sahibi yapmada etkin olarak faaliyetlerini sürdürdüğü bir kurs programıdır. Bu kursun istihdam garantili olması işsizler tarafından yoğun olarak tercih edilmektedir. İş-Kur istihdam garantili kurslara başvuruları alırken mesleğe yatkın olan ve işsiz olan kişilere öncelik tanımaktadır. Bu kurslara başvuranların tamamına iş imkânı sunulmaktadır.

Son yıllarda İş-Kurun istihdam garantili kurslar açması işsizliğin azaltılmasında önemli bir görev üstlendiğini göstermektedir. 2014 yılı içerisinde 50607 kişinin açılan kurslara katılarak mesleki eğitim aldığı ve iş sahibi olduğu görülmektedir. Grafik 36'da görüldüğü gibi istihdam garantili kurslara bütün eğitim gruplarından talep geldiği ve bu taleplere İş-Kur tarafından cevap verilmiştir. İş-Kur tarafından açılan diğer kurslara bakıldığında, istihdam garantisiz mesleki eğitim kurslarında eğitim alan kişilerin olduğu görülmektedir.

İş-Kurun yaptığı çalışmalar bünyesinde 2014 yılı içerisinde Meslek edindirme kursları/Özel politika kaynaklı, UMEM projesi/İEP kaynaklı, UMEM Projesi/MEK kaynaklı ve Engelli kursu/Komisyon kaynaklı olarak kurslar açıldığı görülmektedir.

İş-Kurun faaliyetlerinin istihdamı arttırıcı ve işsizliği azaltıcı politikalar izlenerek yürütülmesi sosyal adaletin sağlanması ve devlet millet bütünlüğünün korunması açısından olumlu sonuçlar doğuran projeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

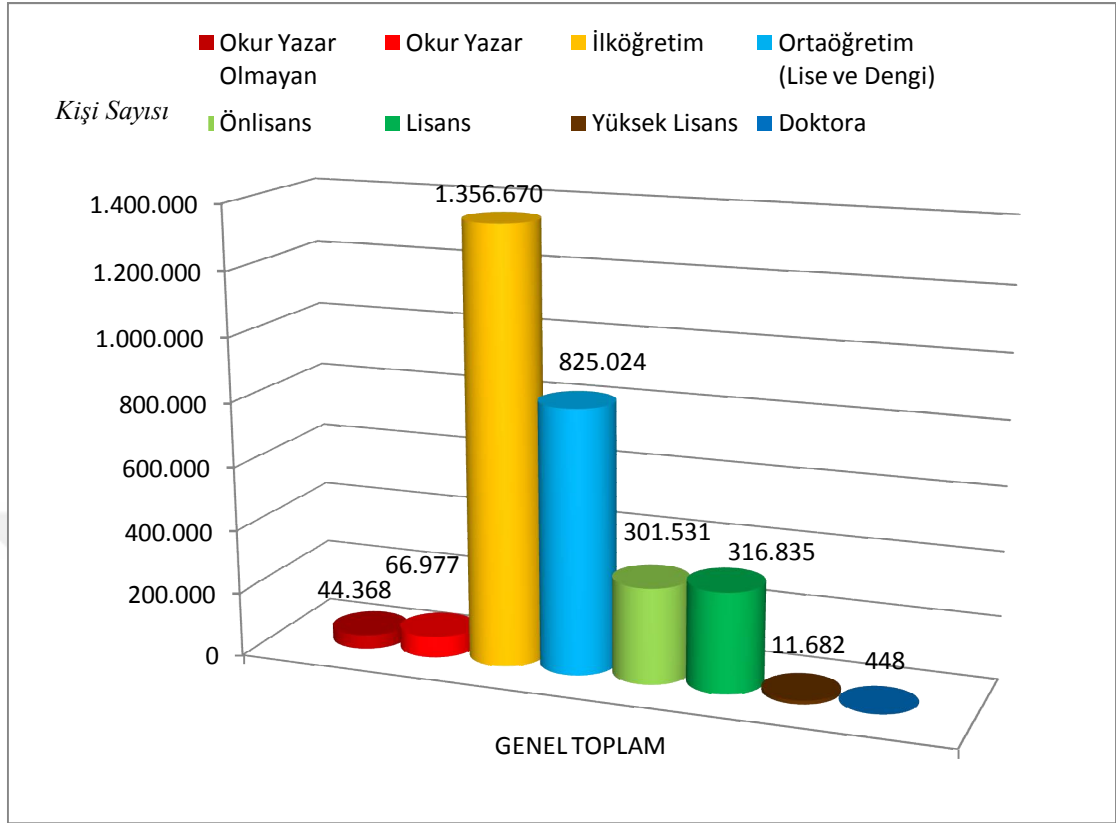
Çeşitli projelerle istihdamın arttırılması ve işsizliğin azaltılması amaçlanarak toplumsal barışın sağlanması amaçlanmaktadır. İşsizlere verilen istihdam garantili meslek edindirme kurslarının amacı işgücü içerisinde bulunan fakat düzenli bir geliri olmayan kişilere verilen mesleki eğitim sayesinde kollarına altın bilezik takılmaktadır. Buradaki altın bilezikten kasıt işsiz ve mesleksiz kişilere meslek kazandırılıp iş imkânı sunulmasını kastetmektedir. Bu faaliyetlerin devlet tarafından yapılması toplum içerisinde sosyal barışın sağlanmasını ve bu barışa süreklilik kazandırılmasını sağlamaktadır.

3.1.10.Türkiye’de İşsizlik

Grafik 37’de eğitim durumlarına göre işsizlik oranları incelendiğinde, işsiz olanların büyük çoğunluğunu İlköğretim mezunları oluşturmaktadır. İlköğretim mezunlarını Lise mezunları takip etmekte ve diğer eğitim durumunda olanlarında bunları takip ettiği görülmektedir. Diğer eğitim durumlarında ise kayda değer miktarda işsizlik rakamlarının görüldüğü bir gerçektir.

Genel toplam olarak düşünüldüğünde kayıtlı işsizlik rakamının Ocak 2015 verilerine göre 2 milyon 923 bin 535 kişi olduğu görülmektedir. Bu rakamın en büyük kısmını ilköğretim mezunlarının oluşturduğu düşünülürse, işsizliğin eğitim oranı düştükçe arttığı gerçeği kaçınılmaz olmaktadır. İşsizlik rakamlarının neredeyse yarısını ilköğretim mezunları oluşturmaktadır. Lise mezunlarının işsizlik rakamlarını incelediğimizde 825 bin 024 kişinin işsiz olduğu görülmektedir. Önlisans mezunları işsizlik oranının da 301 bin 531 kişi ve Lisans mezunlarının 316 bin 835 kişi olduğu görülmektedir. Yüksek Lisans mezunu olup işsiz olan kişi sayısının da 11 bin 682 olduğu düşünülürse eğitilmiş olup da işsiz olan kesimin hiç azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmektedir. Doktora mezunlarına bakıldığında 448 kişinin işsiz olduğu görülmektedir.

Grafik 37: Eğitim Durumuna Göre İşsizlik

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>

Grafik, İŞKUR verileri kullanılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

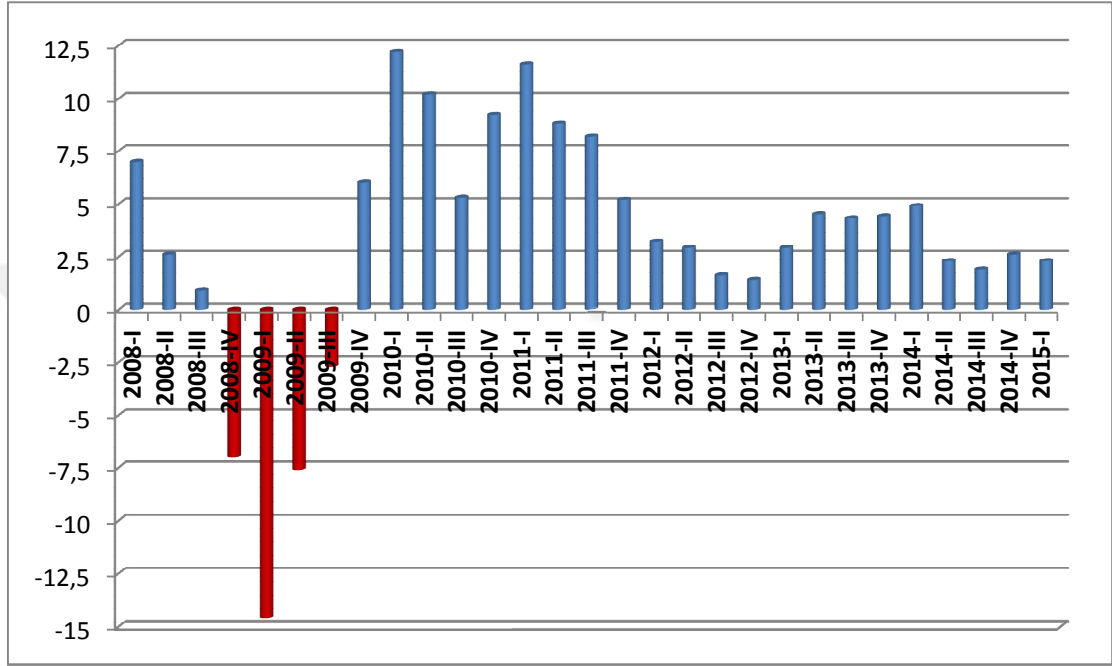
Eğitim durumlarına göre işsizlik oranları incelendiğinde hemen her eğitim durumunda ciddi oranlarda işsizlik rakamları görülmektedir. İşsizlik rakamlarının azaltılabilmesi ve istihdam oranlarının artırılması için mesleki eğitime ağırlık verilmelidir. Dünya'nın değişik ülkelerinde uygulanan mesleki eğitim modelleri incelenerek Türkiye için en uygun modelin seçilmesi ve Türk toplumunun kültürel ve ekonomik yapısı da dâhil edilerek yeni ve etkin bir model planlaması yapılmalıdır. Ayrıca mesleki eğitim alanında çığır açacak yeni uygulamalar başlatılmalıdır.

3.1.11. Türkiye'nin Ekonomik Gelişme Hızı

Türkiye'nin ekonomik gelişme hızı 2008 yılının 2. Çeyreğinden itibaren Dünya'yı olumsuz etkileyen küresel finansal krizin etkisi altına girmiştir. Türkiye bu krizi grafik 38'de görüldüğü gibi kısa bir dönem içerisinde atlattı. Türkiye bu krizi

“karabatak kuşu etkisi” çabucak bir şekilde atlatmıştır¹⁰⁷. 2008 yılının 1. Çeyreğinde % 0,7 seviyesinde olan ekonomik gelişme hızı 2008 yılında yarı yarıya düşmüştür. Küresel finansal krizin etkilerini 2008 yılının 3. Çeyreğinde 0 noktasına yaklaşmış ve 2008 in son çeyreğinde -7 seviyesine gerilemiştir.

Grafik 38: Yıllara Göre Türkiye’nin Ekonomik Gelişme Hızı

Kaynak: Ören, Kenan, *Sosyal Politika*, Pelikan Yayıncılık, Ankara, 2010, s.92 deki grafik TÜİK verileri kullanılarak geliştirilmiştir.

2009 yılının ilk çeyreğinde finansal krizin etkilerinin devam ettiği görülürken bu çeyrekte küresel finansal krizin dibe vurduğu görülmektedir. Güçlü ve istikrarlı bir duruş sergileyen Türk hükümeti krizin etkilerini kısa zamanda gidermeyi başarmıştır. Öyle ki 2009 yılının 3. Çeyreğinden itibaren toparlanan ekonomik göstergeler hızlı yükselişini 2010 yılının 1. Çeyreğine kadar sürdürerek tavan yaptırmayı başarmıştır.

Ekonomik göstergelerin dünya’da meydana gelen finansal etkilere göre şekillendiğinin kanıtı olan 2008 küresel finansal kriz ve krize karşı güçlü duruşu sayesinde kısa zamanda toparlanan Türk ekonomisi halkına ve dostlarına karşı güven aşılacaktır.

Ekonomik göstergelerin 2010 yılından itibaren gelişme hızı bazındaki verileri dikkate alındığında gayet iyi durumda olduğu görülmektedir. Türkiye’nin daha yüksek

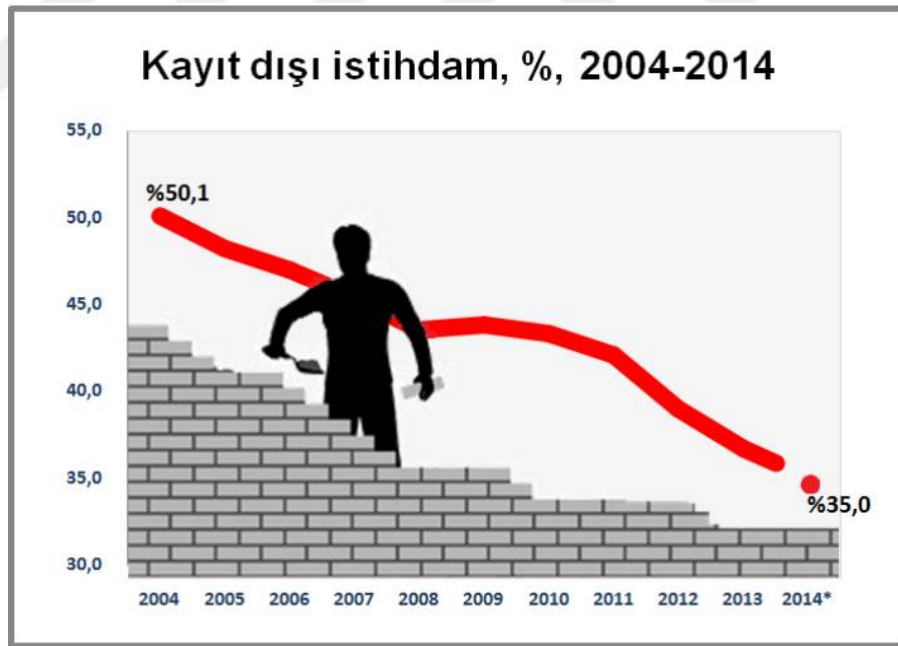
¹⁰⁷ Kenan ÖREN, *Sosyal Politika*, Pelikan Yayıncılık, Ankara, 2010, s.92.

büyüme oranlarını yakalayabilmesi ancak ve ancak ileri teknoloji ürünlerini üretmeye başlaması ile mümkün olacaktır. Bu yolda ilk adım Aralık 2014 de atılmıştır. Türkiye'nin ilk çip fabrikası ASELSAN ve Bilkent Üniversitesi ortaklığı ile kurulacak olması Türkiye'nin milli gelirinin ve gelişme hızının istenilen seviyelere ulaştırılmasında lokomotif görevi görecek ve geleceğe daha ümitle bakmamızı sağlayacaktır.

3.1.12. Türkiye’de Kayıt Dışı İstihdam

Türkiye’de kayıt dışı istihdam oranlarının seyri incelendiğinde, 2004 yılında 50,1 oranında olan kayıt dışı istihdamın yıllar itibari ile azalarak 2014 yılında %35’e kadar düşmüştür. Kayıt dışı istihdam oranlarının azaltılması ekonomik verilerin daha sağlıklı ve gerçekçi olmasının yanında refah düzeyinin artmasına, gerçek işgücü rakamlarının oluşmasına da öncülük edecektir.

Grafik 39: Kayıt Dışı İstihdam

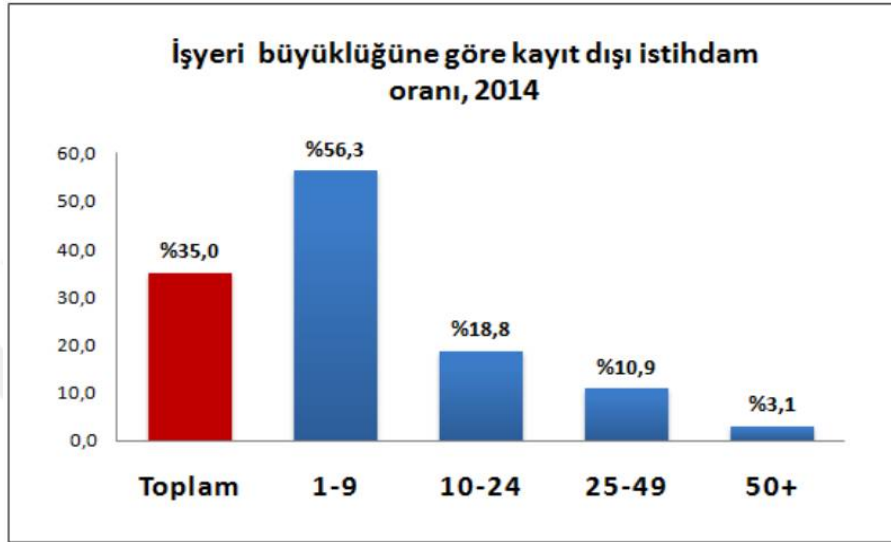
* 2014 yılında yeni düzenlemelerden dolayı seride kırılma yaşanmıştır.

Kaynak: TÜİK Temmuz 2015

Kayıt dışılık ülkenin gelişmesine engel olduğu gibi devletin gelir kaybına da sebep olmaktadır. Grafik 39’da görüldüğü gibi kayıt dışı istihdam oranlarını hızla

düşüren ülkemizin, aynı stratejiyi koruması halinde, gelecek 15-20 yıl içerisinde kayıt dışı istihdam rakamlarını tek haneli rakamlara indirmesi mümkün olacaktır. Kayıt dışı istihdamın tek haneli rakamlara inmesi ekonomik açıdan güçlü bir Türkiye için mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir sorundur.

Grafik 40: İşyeri Büyüklüğüne Göre Kayıt Dışı İstihdam

Kaynak: Tüik Temmuz 2015

Kayıt dışı istihdam oranının 2014 yılında % 35 olduğu ülkemizde, en yüksek kayıt dışı istihdamın görüldüğü alanın, 1-9 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde olduğu görülmektedir. İş yerlerinde çalıştırılan işçi sayıları arttıkça kayıt dışı istihdam oranları azalmaktadır. Kayıt dışılığın azaltılması için, 1-9 arasında işçi çalıştıran iş yerlerinin denetimlerinin sıklaştırılması ve bu işletmelere, İş-Kur tarafından desteklenen işsizlerin işe alınması ve primlerinin İş-Kur tarafından ödenmesi gibi kolaylıkların tanıtımının yapılması gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal yaşam insanlar için ne kadar önemli ise, ekonominin dinamiği olan kişisel gelir dağılımı da çalışanlar için o kadar önemlidir. Çalışmada dünyanın değişik ülkelerindeki kişisel gelir dağılımı, istihdam ve işgücü oranları ile Türkiye'deki ekonomik durum karşılaştırılmıştır. Dünya'daki ekonomilere bakıldığında 2008 yılında ABD'de patlak veren finansal kriz kişisel gelir dağılımı açısından her ülkeyi etkilemiştir. Finansal krize karşı Türkiye'nin göstermiş olduğu reaksiyon ise bir anlık bir dibe dalış ve hızlıca dipten kurtuluş olarak görülmektedir. Türkiye 2008 finansal krizine duyarsız kalmamış krizden etkilenmiştir. Fakat krize karşı savunma mekanizmalarını iyi çalıştıran bir yönetim anlayışından dolayı krizi hafif bir şekilde atlattır.

Hane halkı yüzdelerine göre kişisel gelir dağılımı verileri incelendiğinde 1963 yılından itibaren yapılan araştırma kayıtlarına göre birinci %20 lik grupta bulunan fertlerin gelirden aldığı pay % 4,5 oranında iken yıllar itibari ile artış göstermiş ve 2013 yılında % 6,1 oranına yükselmiştir. İkinci % 20 lik grubun yine aynı yıllar arasındaki oranlarına bakıldığında 1963 yılında %8,5 oranında olan gelir payı 2013 yılında % 10,7 seviyesine çıkmıştır. Üçüncü % 20 lik grupta 1963 yılında % 11,5 oranında olan gelir payının 2013 yılında % 15,2 oranına çıktığı görülmektedir. Dördüncü % 20 lik grubun 1963 yılında % 18,5 olan gelir payı 2013 yılında %21,4 oranına yükselmiştir. Son olarak beşinci % 20 lik grubun gelirden aldığı paya bakıldığında 1963 yılında % 57 olan gelir payı 2013 yılında %46,6 oranına düşmüştür.

Bu oranlardan yola çıkarak 1963 yılından 2013 yılına kadar geçen süre içerisinde bir analiz yapılacak olursa Türkiye'de kişisel gelir dağılımında en düşük gelir gruplarında gelir oranının arttığı, pastadan en büyük payı alan son grubun ise gelir oranının düştüğü görülmektedir. Yüzde 20 lik gruplar arasında yıllar içerisinde yaşanan bu durum hane halkları arasındaki gelir uçurumunun azaltılarak gelirden daha az pay alan hane halklarına daha fazla pay verildiğini göstermektedir. Aynı zamanda gelirden daha çok pay alan son grubun gelirden aldığı payın azalması hane halkları arasındaki gelir eşitsizliklerinin en aza indirilmesi anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin siyasal ve ekonomik istikrarını sürdürmesi halinde gelir grupları arasındaki yüzdelik dilimlerin birbirine daha çok yanaşacağı kaçınılmazdır. Türkiye'nin Gini katsayısının 0,55 oranında olduğu 1963 yılından 2013 yılına gelindiğinde Gini katsayısı oranının 0,40 seviyesine düştüğü görülmektedir ki bu da hane halkları arasındaki gelir uçurumunun azaldığını kanıtlamaktadır.

Türkiye'nin GSMH oranına bakıldığında dünya ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. 2005 yılında Dünya ortalaması ile Türkiye'nin GSMH oranları arasında pek fazla bir fark yokken Türkiye aradaki farkı açarak 2013 yılında 5.000 Amerikan doları ile dünya ortalamasının üzerine çıkmayı başarmıştır. Türkiye'nin ekonomik anlamda daha ileri seviyelere çıkması için istikrarını koruması ve etkili bir yönetim anlayışına bağlı olduğu bir gerçektir.

İstihdam ve işgücü alanında Türkiye'nin durumu incelendiğinde ekonomik veriler ışığında, istihdam oranları küresel krizin yaşandığı 2008-2009 yıllarında bile azalmamıştır. Türkiye'nin istihdam ve işgücü rakamları, iyi yönetilen ve ekonomik dinamiklerini iyi kullanan bir yönetim tarafından idare edilmesi sayesinde daha iyi durumlara geleceğini göstermektedir. Tarım sektöründe çalışan kişilerin bu alanda teknolojik aletlerin kullanımının arttırılması ile diğer sektörlere kaydırılması ve daha nitelikli işgücünün oluşturulması açısından önemli bir gelişme olacaktır.

Türkiye'de istihdam ve işgücünün arttırılması için yapılan eğitim harcamalarının istihdamı arttırıcı yönde önemli bir destek gücü oluşturduğunu söyleyebiliriz. İş-Kur çalışanların performanslarını arttıracak ve iş hayatlarında daha başarılı olabilecek projelere devam etmeli, aynı zamanda daha çok bölgeye ve daha fazla çalışana ulaşarak faaliyetlerini sürdürmelidir. İster eğitimli isterse eğitimsiz olsun tüm çalışanların bu programlara katılımları işverenleri tarafından desteklenmelidir.

İş-Kur işsizleri meslek edindirme kurslarında eğiterek iş yaşamına atılabilmelerine olanak sağlamaktadır. İş-Kur'un bu sosyal faaliyeti işsizler için çok büyük bir fırsattır. İşsizler bu kurslar sayesinde meslek edindikleri gibi kurs süresince kurum tarafından primleri yatırılarak sosyal güvenceye alınmaktadır. Bunun yanı sıra bu kişilere belirli bir ücret de ödenmektedir. Bu sayede işsizlerin toplumdan kendini soyutlamamaları sağlanmaktadır.

İstihdamın daha iyi seviyelere çıkarılması için toplum yararına faaliyetlerini sürdüren kuruma, her bölgede ki insana ulaşması ve faaliyetlerini sürdürmesi adına devletin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının da destek vermesi gerekmektedir.

Ekonomik gelişmişlik kişisel gelir dağılımını arttırdığı gibi insanların toplum içerisindeki refahlarının da yükselmesini sağlamaktadır. Bu gelişmeler domino etkisi yaratacak ve her alanda iyileşme ve ilerleme sağlayacaktır. Kayıt dışı istihdamın azaltılması için denetimlerin sıkılaştırılması, işverenlerin kayıt dışı işçi çalıştırmamaları konusunda bilinçlendirilmesi ve bu kurallara uymayan işletmelere bazı yaptırımların uygulanması yerinde olacaktır.

Türkiye coğrafi olarak stratejik bir konumda bulunmaktadır. Bulunduğu coğrafi konumunu etkili ve akılcı bir düzeyde kullanarak hem siyasal hem de ekonomik anlamda birçok fırsat yakalayacaktır. Bugünkü gibi arkasında güçlü bir toplum desteği olan bir hükümet olduğu sürece Türkiye'nin ekonomik anlamda kendini daha ilerilere taşıyacağı gerçeği kolayca değişmeyecektir.

KAYNAKÇA

Basılı Kaynaklar:

- AKTAN, C.C., (2002), *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara, Hak İş Konfederasyonu Yayınları.
- AKYILDIZ, H., (2010), *Çalışma Ekonomisi*, Ankara, Alter Yayıncılık.
- AKYÜZ, Y., (1976), *Sermaye, Bölüşüm, Büyüme*, No.400, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- AKYÜZ, Y., (1980), *Emek - Değer Teorisi ve Nitelikli İşgücü Sorunu*, No.441, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- ALKIN, E., (1981), *Gelir Ve Büyüme Teorisi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- AREN, S., (1960), *İstihdam, Para ve İktisadi Politika*, No:112-94, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- ATAMAN, B. C., (1997), “Neo-Keynesci Bölüşüm Teorisi: Ücret-Fiyat Sarmalı ve Gelirler Politikası”, Cilt:51, No:1-4, Ankara, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*.
- BAŞOĞLU, U., ÖLMEZOĞULLARI N., PARASIZ, İ., (1999), *Gelir Bölüşümü Teori ve Politika*, Bursa, Ekin Kitabevi.
- BİÇERLİ, M. K., (2004), *İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları*, No:1563, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ÇİFTLİKLİ, M., (1995), “Sosyal Barış Açısından Dünya’da ve Türkiye’de Gelir Dağılımı”, İzmir, *Sağlık-İş Yayınları*.
- DIŞBUDAK, C., Süslü, B., (2007), “Türkiye’de kişisel Gelir Dağılımını Etkileyen Makroekonomik Faktörler”, *Ekonomik Yaklaşım, Üç Aylık Dergi*, Cilt 18 Sayı: 65 Ankara, Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü.
- DİRİMTEKİN, H., (1986), *Genel İktisat Teorisi II*, Ankara, Sevinç Matbaası.
- DİVİTÇİOĞLU, S., (1976), *Değer ve Bölüşüm – Marxist İktisat ve Cambridge Okulu*, İstanbul.
- DÜĞER, İ. H., DULUPCU, M. A., (2000) *İktisada Giriş*, İstanbul, Graphics Yayınları.

Education at a Glance 2014.

EKİN, N., (2000), “Türkiye’de Yapay İstidam ve İstihdam Politikaları”, No:2000-33, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

FELDERER, B., HOMBURG, S., (1987), *Macroeconomics And New Macroeconomics*, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag.

FİSÜNOĞLU, M.,KÖKSEL T.B., Cilt 20, Sayı.70, *Ekonomik Yaklaşım*.

Gelir Dağılımı ve Politikaları, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.

Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele, (2001) , Ankara, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.

GÜL, Z. B., Cilt 19, Sayı.66,*Ekonomik Yaklaşım*.

İŞİĞİÇOK, Ö., (2005), *XXI. Yüzyılda İstihdam ve İnsana yakışır İş*, Bursa, Ezgi Kitabevi.

İZGİ, B. B., (2012), “Genç İşsizliği ve Eğitim ile Olan İlişkisi” Cilt11, Sayı:41, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*.

JAİMOVİCH, E.,-RUD, J. P., (2014), *Journal of Development Economics* 106.

JANOSKİ, T., (1996), *Explaining State Intervention to Prevent Unemployment: The Impacct of Institutions on Actice Labor Market Policy Expenditures in 18 Countries*, U.K.

KARABULUT, T., (2006), “Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımı Araştırmalarının Analizi”, Cilt:9 S.1,2, Konya, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*.

KARAMAN, B., Özçalık, M., (2007) “Türkiyede Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Bir Sonucu: Çocuk İşgücü”, Cilt 14 S.2, Manisa,,*Yönetim ve Ekonomi. Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (CBÜİİBFD)*.

KARATAŞ, V., (2004), “İMF Destekli İstikrar Programları ve Gelir Dağılımına Etkisi Türkiye Örneği”, Sakarya, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı.

KARLUK, S. R., (2002), *Türkiye Ekonomisi-Tarihsel Gelişim Yapısal ve Sosyal Değişim*, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi.

KARLUK, S. R., (2005), *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

- KESER, A. , (2002), *Çalışma Hayatında Dönüşümler*, Bursa,Ezgi Kitabevi.
- KOÇ, M., (2014), *Sosyal Güvenlik Sisteminin Ekonomik Büyüklüklerle İlişkisi*, Malatya, Ofis Matbaacılık.
- KOÇAK, Süleyman Yaman, 2009, “AB, Geri Kalmış Bölgeleri Geliştirebildi mi: Extremadura ve Viseu Bölgeleri”, Cilt:14, S.3, Isparta, *Süleyman Demirel Üniversitesi,İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Fakülte Dergisi (SDÜİİBFD)*.
- KÖKOCAK, A., (2005), “Kamu Ekonomisinde Hareket Alanı ve Teorik Yaklaşımlar”, *Mevzuat Dergisi*,
<http://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/02.htm>, (03.01.2015).
- LANGE, T., J.R. Shackleton, (1988) *Active Labor Market Policies: A Critical Assesment*, Ed. Thomas Lange, *Unemployment in Theory and Practice*, U.K., Edward Elgar.
- LIPSEY R.G.-Courant.P.N.-Purvis,D.D.-Steiner,P.O.(1993) *Economics London: Harper Collins College Publisher.*
- LORDOĞLU K., Nurcan Ö., Törüner M., (1999), *Çalışma İktisadi*, 3. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi.
- MELTZER, A. H., (1988), *Keynes’s Monetary Theory A Different Interpretation*, Cambridge,Cambridge University Press.
- Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2005-2013.
- Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Örgün Eğitim 2012-2013.
- MURAT, S., ŞAHİN, L., (2011), *AB’ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*, No:2011-35, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları Avrupa Birliği Araştırmaları Yayınları.
- OFLUOĞLU, G. (2012),“Türkiye’de gelir dağılımı ve işsizlik arasındaki ilişkinin analizi”, Sayı. 160, *Türk Metal Sendikası Dergisi*.
- Onuncu Kalkınma Planı, 2014-2018, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130706M1-1-1.doc>, (06.02.2015).
- ÖREN, K., (2010),*Sosyal Politika*, Ankara, Pelikan Yayıncılık.
- ÖZGÜVEN, A., (1997),*İktisat Bilimine Giriş*, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- ÖZPINAR, Ş., DEMİR, Ö., KESKİN, S., (2011), Türkiye’de İstihdamın Yapısının Değerlendirilmesi (2000-2010), Cilt 3, No 2, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*.

- PARASIZ, İ., (1991), *Modern Para Teorisi*, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- PARASIZ, İ., BİLDİRİCİ, M., (2002), *Modern Emek Ekonomisi*, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- PARASIZ, İ., (2010), *İktisada Giriş*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 10. Baskı, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- PARASIZ, İ., (2010), *İktisadın ABC'si*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş II. Baskı, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- PEKİN, T., (2005), *Makro Ekonomi Para Milli Gelir İstihdam*, İzmir, Zeus Kitabevi.
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (2001), *Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele*, Ankara.
- ŞAHİN, H., (1997), *Türkiye Ekonomisi*, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- ŞAHİN, H., (2006), *Makro İktisat*, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- TANSEL, Aysıt, (2012), *2050'ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*, İstanbul, TÜSİAD-T/2012-11/536.
- TARI, R. ÇALIŞKAN, Ş. (2005), Kocaeli İlinde Tüketime Gelir Hipotezlerinin Analizi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- TATLIDİL, Ercan, “Türk İşgücünün Yapısı ve Avrupa Birliği İstihdam Politikaları”, http://www.onlinedergi.com/MakaleDosyaları/51/PDF2002_2_1.pdf, (08.01.2015).
- TOPRAK, M., (1999), *Yeni İktisat*, İstanbul, İz Yayıncılık.
- TUNAY, K. B., (2007) *Makro Ekonomi Teori ve Politika*, İstanbul, Arıkan Basım Yayın Dağıtım.
- TÜİK, Temmuz 2015.
- TÜRK, İ., (1999), *Maliye Politikası, Amaç, Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri*, Ankara, Turan Kitabevi.
- TÜRKBAL, A., (2005), *İktisada Giriş*, 3. Basım, İstanbul, Aktif Yayınevi.
- UÇKAN, B., (1998) “Küreselleşme ve Devletin İş Piyasasındaki Rolü”, Cilt:12, Sayı:2, *Çimento Endüstrisi İşverenler Sendikası Dergisi*.
- ULUSOY, A., (1999), *Maliye Politikası*, Trabzon, Derya Kitabevi.

UZUNHASANOĞLU, Z. D., (2007), *Türkiye’de Uygulanan Ekonomik ve Mali Politikaların Gelir Dağılımına Etkisi 1980-2005 Türkiye*, Yayın no:20, Ankara, Mali Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları.

Ücret Teorileri, www.iktisatsozlugu.com/nedir-2016-ücret%20teorileri#.vklsfdkxsxsk, (04.01.2015).

VARÇIN, R., (2004), *İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları*, Ankara, Siyasal Kitabevi.

WRAY, R., (2007), “The Employer of Last Resort Programme: Could It Work for Developing Countries?”, *Economic and Labour Market Papers, International Labour Office*, Geneva.

ZAİM, S., (1997) *Çalışma Ekonomisi*, Filiz Kitabevi.

ZEYYAT, H., (1993), *Gelişme ve Türkiye İktisadı*, İstanbul: Beta Yayınevi.

İnternet Kaynakları:

AB’nin Kamu Borcu % 87’ye dayandı,

<http://www.dunya.com/abnin-kamu-borcu-yuzde-87ye-dayandi-216441h.htm>, (28.02.2015).

Ekonomi Konu Anlatımı,

http://www.ekodialog.com/turkce_ekonomi_sozlugu.html, (31.12.2014).

Eksik İstihdam,

http://tr.wikipedia.org/wiki/Eksik_istihdam, (02.01.2015).

Gelir Dağılımı,

<http://www.enfal.de/sosyalbilimler/g/006.htm>, (21.12.2014).

Gelir Dağılımı Kavramı ve Gelir Dağılımı Yaklaşımları,

<http://ikseruveni.blogspot.com.tr/2011/12/gelir-dagilimi-kavrami-ve-gelir.html>, (26.12.2014).

<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD/countries/1W-TR-OE-EU?display=graph>, (15.02.2015).

<http://e-dergi.atauni.edu.tr/atauniiibd/article/download/1025003639/1025003468>, (07.01.2015).

<http://tr.wikipedia.org/wiki/OECD>, (03.03.2015).

<http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/1mak982.htm>, (09.01.2015).

<http://www.iskur.gov.tr/isarayan/kursarama.aspx>, (11.04.2015).

<http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>, (20.04.2015).

<http://www.iskur.gov.tr/KurumsalBilgi/Kurum/Tarihce.aspx>, (29.03.2015).

<http://www.iskur.us/genel/iskur-meslek-edindirme-kurslari-hakkinda-genel-bilgiler.html>, (06.04.2015).

<http://www.mfa.gov.tr/brezilya-ekonomisi.tr.mfa>, (28.02.2015).

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130706M1-1-1.doc>, (06.02.2015).

http://www.tusiad.org.tr/_rsc/shared/file/Isgucu-Piyasasina-Bakis-.pdf, (10.01.2015).

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Burhan TAŞ
Doğum Yeri ve Yılı : Ünye 20.01.1975
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi, ÇEKO Bölümü, 2002-2006
Yüksek Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi, ÇEKO Anabilim Dalı, 2011-2016

Yabancı Dil ve Düzeyi :

1 İngilizce, Orta.

İş Deneyimi :

1 Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş., Kırıkkale, - Güvenlik Görevlisi, 2001-2009
2 Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Memur, 2009-